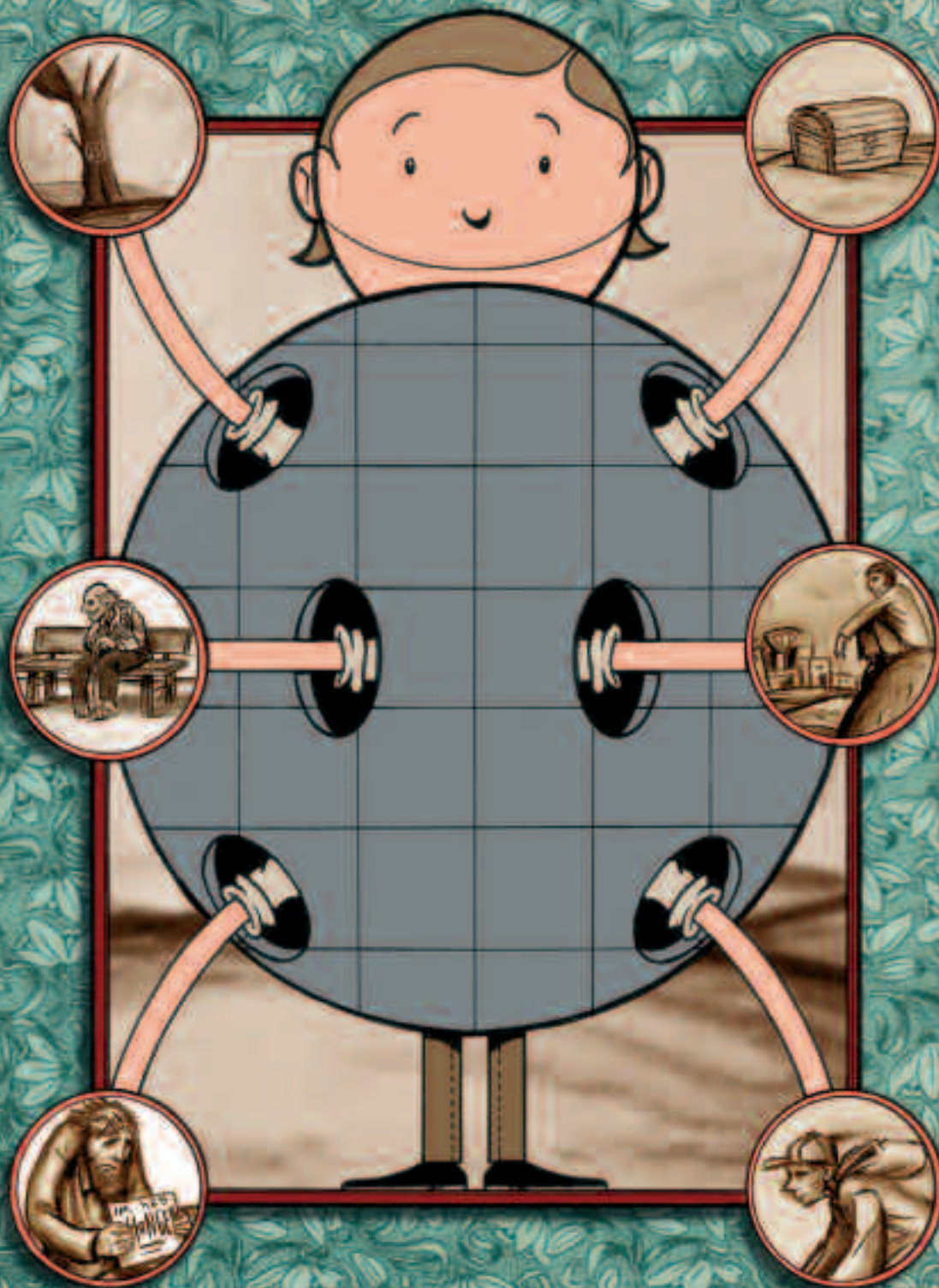

Bestel uw gratis
abonnement op
www.weliswaar.be

Adreswijziging?
Vermeld uw
abonnementnummer

Dossier Participatie p. 14-16

Jonge mantelzorgers aan het woord p. 27

Nieuwe reeks: Kindermishandeling p. 37

Wat u vandaag niet leest in Weliswaar, leest u morgen op www.weliswaar.be

NU ONLINE MET

| NIEUWS
actualiteiten

| WELNU
uw activiteitenkalender

| GEHOORD OF GELEZEN
welzijnswetenswaardigheden

| KORTE BERICHTEN
kondig zelf uw initiatief aan

| WAARVAN AKTE
juridisch nieuws

| CAFE SOCIAL
tussen welzijn en cultuur

| CONFERENTIEEL
Weliswaar was daar

| BELEID
goed voor uitvoering

| FORUM
u schrijft, wij blijven

Elke week up-to-date welzijns- en gezondheidsnieuws
en nog meer korte berichten.

NIEUW REDACTIEADRES!

| Redactie

Voor tips, informatie, reacties:

Vlaamse overheid – Departement WVG
Weliswaar
Koning Albert II-laan 35 bus 30
1030 Brussel
Tel.: 02-553 07 32 of 02-553 33 76
Fax: 02-553 31 40
info@weliswaar.be

| Secretariaat

Voor abonneringen, adreswijzigingen, annuleringen:

Surf naar www.weliswaar.be
of contacteer
Secretariaat Weliswaar
Terlindenlaan 14
3090 Overijse
Tel.: 02-686 01 83
Fax: 02-686 01 88
info@weliswaar.be

Deelnemen aan het samenleven

Participatie kan je vergelijken met interactief theater. Niet alle toeschouwers zijn bereid om meer te doen dan passief op hun stoel te zitten. Op een slechte avond hebben de acteurs het knap lastig om het publiek tot interactie te verleiden.

Met participatie in de maatschappij speelt eenzelfde onwennigheid. Niet elk individu zal zich op spontane wijze in het verenigingsleven engageren. Niet elke maatschappelijke groep lukt het om op doortastende wijze inspraak in het beleid op te eisen. In dat opzicht is het uiteraard geen goede zaak als burgers te veel worden gepamperd. In plaats van passief op zorg en dienstverlening te wachten, kunnen burgers ook zelf initiatieven nemen.

Het gebeurt dat mensen in armoede met moeite aanspraak kunnen maken op inspraak, omdat ze er de kans niet toe krijgen. Dit is een oud en heikel punt. Platformen, verenigingen en organisaties doen wat ze kunnen om hun leden een stem te geven, maar het blijft vechten tegen de bierkaai. De uitzondering op de regel? De verenigingen waar armen het woord nemen. Uit hun verhaal blijkt echter dat het afdwingen van inspraak niet volstaat. Je moet ook nog de gepaste methodiek en communicatievorm ontdekken om mensen te mobiliseren, om te wegen op het publieke debat, om *decision makers* warm te maken voor de goede zaak.

De overheid kan wensen dat haar bevolking actief aan de samenleving bouwt, maar kan zelf weinig eisen opleggen. Geslaagde participatie veronderstelt spontaneïteit en oprecht engagement van vele verschillende burgers in al hun verscheidenheid, geen clubjes bijziende gelijkgestemden, of een ongenaakbare elite.

Uiteraard kan de overheid wel een gunstige context voor participatie scheppen. Het moet altijd mogelijk zijn je te engageren, zelfs al doe je er wat langer over om de noodzaak van dat engagement te begrijpen. Uit een onderzoek dat we publiceren in dit nummer van Weliswaar blijkt dat participatie aanzet tot participatie. Het zogenaamde middenveld is nog steeds de kweekvijver bij uitstek. Dat de roep om participatie zo luid klinkt, heeft te maken met een overvraagde overheid. Die kan niet alle zorgen van de wereld op zich nemen. In participatie ziet de overheid dan ook een beleid dat meer aan de verzuchtingen van de bevolking beantwoordt en een middel tegen onverdraagzaamheid.

Het positieve is dat mensen wel degelijk ingaan op de vraag om te participeren. In het eerste artikel van ons dossier staat te lezen dat de participatie van jongeren in de lift zit en dat ook ouderen – hoe langer hoe mondiger – meer van zich laten horen. Het project 'Buurtschatten' in Noord-Antwerpen kent succes. In Oost-Vlaanderen gaan mensen enthousiast in op de vragen van het project rond de 'Grondrechtenboom'. In Nederland, net over de grens, vinden de mensen 'Droomtrajecten' uit om hun buurt te verbeteren. Vooral het Lokaal Sociaal Beleid maakt het mogelijk om de vinger aan de pols te houden en te weten te komen wat de burger wil en kan, zoals we in Boom hebben opgetekend. Hierbij speelt de overheid vooral een pragmatische rol. Die overheid moet aanspreekbaar zijn en inspraak toelaten als ze verwacht dat burgers verantwoordelijkheid nemen voor hun samenleving.

Nico Krols

Weliswaar – welzijns- en gezondheidsmagazine voor Vlaanderen – richt zich tot iedereen die bij het welzijns- en gezondheidswerk betrokken is. Weliswaar is een sociaal vakblad dat bericht over de wetenschap, het beleid en het vele harde werk in de zachte sector. Weliswaar is een uitgave van de Vlaamse overheid.

www.weliswaar.be

illustraties omslag en dossier |
Ief Claessen

Inhoud

Dossier: Participatie

Participatie stimuleert participatie 4
Participatie bloeit bij Vlaamse jongeren

De grijze massa laat van zich horen 6
Ook ouderen participeren in beleid en maatschappij

"Vertrouwen komt met de jaren" 9
Lokaal Sociaal Beleid in Boom

Vechten voor kansen 11
Ides Nicaise over de participatie van armen

De schatkamer van de wijk 13
Samenlevingsopbouw steunt privé-initiatief

Bewoners aan de macht 15
Nederlandse droomtrajecten verbeteren leefbaarheid

conferentieel 17
Weliswaar was daar

welnu 19
uw activiteitenkalender

personeelsbeleid 20
werken in de zorg

waarvan akte 21
uw vragen over uw rechten

gehoord of gelezen 21
welzijnswetenswaardigheden

café social 22
tussen welzijn en cultuur

beleid 24
goed voor uitvoering

uitgelezen 26
een selectie nieuwe publicaties

reportage
Doen wat je moet doen 27
Het verhaal van jonge mantelzorgers

reeks
"Het zou ideaal zijn mochten we niet bestaan." 30
Deel 2: Zorg in Wallonië

reportage
Het ministerie van armoede 35
Een terugblik op een kwart eeuw armoedebeleid

Nieuwe reeks!
reeks
"Mij krijgen ze niet kapot!" 37
Kindermishandeling deel 1: getuigenis van een overlever

reportage
Groene jongens 41
Op de zorgboerderij telt iedereen mee

interview
Minder regels voor meer samenleving 43
De regulering stimuleert vrijwilligerswerk in Nederland

reeks
De droom van de antipsychiatrie 45
Tien vragen aan Riet Lochy, Vlaamse in de Nederlandse Geestelijke Gezondheidszorg

In de periode 2001-2004 onderzocht de onderzoeksgroep TOR van de Vrije Universiteit Brussel de maatschappelijke participatie van jongeren. Een face-to-face-onderzoek werd gehouden bij een representatief staal van 1.769 jongeren uit 75 Vlaamse gemeenten. Wendy Smits verzamelde de resultaten in een rapport.

Participatie stimuleert participatie

| Hoe zijn jullie gestart met het onderzoek?

Wendy Smits: "In 2002 hebben we jongeren opgeleid om enquêtes af te nemen. We kozen voor jongeren als enquêteurs omdat leeftijdsgenoten meer vertrouwen geven. Dat was nodig omdat we jongeren tussen veertien en achttien wilden bevragen over onderwerpen als hun eerste lief, vriendschappen en jeugdcultuur. Sommige dingen vertellen ze niet zo makkelijk aan volwassenen. Om de invloed van de ouders te meten, hebben we hen schriftelijk ondervraagd."

| Het onderzoek beschrijft de maatschappelijke participatie van jongeren in de vrijetijdsruimte, de sociale ruimte en de culturele ruimte. Wat is het verschil tussen die drie ruimtes?

"De ruimtes overlappen elkaar sterk. De sociale ruimte omvat de participatie in verenigingen, maar ook in minder formele sociale netwerken, zoals het omgaan met vrienden. De vrijetijdsruimte is algemener en beschrijft allerlei vrijetijdsactiviteiten, bioscoopbezoek, buiten spelen, naar musea gaan, technische hobby's, sport. De culturele ruimte omvat de muziek- en mediavoorkuren van de jongeren. In deze ruimtes nemen jongeren een bepaalde positie in die hun houdingen en opvattingen sturen. Naast het gezin en de school doen deze drie ruimtes dienst als plekken waar je wordt wie je bent en waar je je burgerschapshoudingen en democratische ideeën vormt."

| Wat was de reden voor het onderzoek?

"Er worden allerlei dingen verwacht van het verenigingsleven, vriendennetwerken, de media. Men verwacht effecten van participatie. Maar zijn die er ook? Het was vooral interessant de participatie van jongeren (veertien tot achttien) te onderzoeken, omdat de houding tegenover de democratie en maatschappij tijdens de adolescentie gevormd wordt."

| Is er een causaal verband aangetoond tussen de participatie van jongeren en hun attitudes als volwassene?

"Voor een stuk wel. Het is altijd een moeilijke kwestie: zijn mensen democratisch ingesteld omdat ze vroeger aan verenigingen participeerden? Of participeerden ze in verenigingen omdat ze al democratisch

kleiner. BSO-jongeren komen vaker uit lagere sociale milieus en hebben binnen het gezin vaak niet zo'n participatiecultuur. Dat zijn twee factoren die deel uitmaken van de verklaring. Ouders zijn een rolmodel voor participatie. Maar ouders kunnen ook een rechtstreekse invloed hebben, door participatie te stimuleren,

Participatie bloeit bij Vlaamse jongeren

ingesteld waren? De waarheid ligt in het midden. Het is moeilijk te controleren, daarvoor moet je langdurig onderzoek doen: vóór ze toetreden tot een vereniging, tijdens de periode dat ze lid zijn en nadien. Er is bestaand onderzoek dat inderdaad aantoonde dat het een combinatie van beide factoren is, maar ook dit onderzoek werd bekritiseerd. We kunnen dus geen sluitend antwoord geven."

| Welke factoren bepalen wat jongeren doen in hun vrije tijd?

"Het geslacht is een belangrijke factor. Er is een groot verschil tussen jongens en meisjes. Meisjes zijn meer lid van culturele verenigingen, jongens van sportverenigingen. In het jeugdwerk is er geen verschil tussen jongens en meisjes. Leeftijd maakt ook een verschil: in het jeugdwerk neemt participatie af met de leeftijd, buiten het jeugdwerk blijft de participatie ongeveer hetzelfde. Ook de onderwijsvorm is belangrijk, vooral voor de formele participatie. BSO-jongeren participeren in bijna alle verenigingen minder. TSO-jongeren ook, maar het verschil met ASO-jongeren is

informatie te geven of hun kinderen naar activiteiten te vervoeren."

| Participatie is dus erfelijk?

"Je zou kunnen stellen dat het sociaal erfelijk is. Niet alleen het deelnemen aan het verenigingsleven, maar ook de vorm van participatie wordt 'overgeërfd'. Zo zijn kinderen van ouders die lid zijn van sportverenigingen zelf vaker lid van sportverenigingen. Participatie tijdens de jeugd heeft bovendien gevolgen voor het latere leven. We zien dat jongeren die participeren ook als volwassene in verenigingen participeren. Jongeren die participeren aan het jeugdwerk stappen later in socio-culturele verenigingen, wie als jongere sport blijft vaak sporten als volwassene."

Patronen in participatie

| Zijn er patronen terug te vinden in hoe jongeren activiteiten combineren?

"We kunnen vier patronen onderscheiden die sterk verschillen naar leeftijd, geslacht en onderwijsvorm. Ten eerste is er het commerciële circuit: vooral oudere jongeren die op café of naar de bioscoop gaan.

Participatie is een recht

Participatie is een recht. Bij de rechten van jongeren vinden we onder andere het recht op vrije tijd en het recht op contact met vrienden. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is waarschijnlijk de enige tekst ter wereld die een recht op spel bevat. Spel en vrije tijd zijn inderdaad belangrijk voor jongeren: tijd om rond te hangen met vrienden, om te sporten, om actief te zijn in een vereniging of club. Ook vrienden zijn belangrijk voor jongeren. Jongeren hebben recht op de ruimte en de mogelijkheden om vrien-

den te maken en te ontmoeten, om met vrienden rond te hangen, relaties aan te gaan, en om gewoon plezier te maken met elkaar. Wanneer ouders vermoeden dat bepaalde vriendschappen hun kind schaden, kunnen zij die beperken (zie ook www.kinderrechten.be).

De Kinderrechtswinkel verdeelt een vormingsmap van Unicef met de titel 'Mond houden of meepraten'. Naast algemene teksten over de rechten van kinderen om deel te nemen aan de samenleving, worden in deze map over kindparticipatie talloze

praktische voorbeelden van initiatieven belicht. Er worden ook methodieken aangereikt om de meningsuiting en de participatie van minderjarigen te stimuleren. De map kost tien euro en is te bestellen bij de Kinderrechtswinkel, Hoogstraat 81, 9000 Gent | 070-21 00 71 | info@kinderrechtswinkel.be. Ook op de site van de Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (www.osbj.be) en bij de Kinderrechtencoalitie (www.kinderrechtencoalitie.be) zijn interessante links rond participatie te vinden.

Decreet rechtspositie minderjarige Integrale Jeugdhulp

De voorzieningen van de Integrale Jeugdhulp hebben altijd aandacht gehad voor de rechtspositie van minderjarigen. Het decreet betreffende de rechtspositie van minderjarigen werd op 7 mei 2004 goedgekeurd en is sinds 1 juli 2006 van kracht. Daarmee werd de aandacht voor de rechtspositie van minderjarigen geformaliseerd. Dit decreet hangt nauw samen met

participatie: als minderjarigen hun rechten kennen en inspraak krijgen, bevordert dit automatisch hun participatie. Een werkmap rond het decreet werd verspreid bij de betrokken voorzieningen van de Integrale Jeugdhulp. Er zijn ook brochures over de rechten van minderjarigen. Meer info op www.rechtspositie.be.

Daarnaast heb je de jonge jongeren die veel activiteiten in familieverband doen. Jongens combineren vaak sportieve en technische activiteiten. Meisjes participeren vaker in culturele en zelfontplooiingsactiviteiten. Een belangrijke vaststelling voor beleidsmensen en jeugdwerkers is dat BSO-jongeren aan losse initiatieven zoals festivals of jeugdhuisactiviteiten makkelijker deelnemen dan aan activiteiten die op geregelde tijdstippen plaatsvinden. Naast deze drempels zijn er ook culturele drempels. Jongeren die lid zijn van jeugdverenigingen houden van muziek die andere jongeren kan afstoten. Jeugdwerkers onderschatten het belang daarvan. Imago speelt bij jongeren een belangrijke rol."

| Detraditionalisering zou tot individualisering leiden. Jongeren maken hun keuzes steeds individueel, maar blijkbaar gaan ze toch vaak in dezelfde richting?

"Jongeren denken dat ze uniek zijn en helemaal individueel kiezen voor bepaalde muzieksoorten of tv-programma's, maar als men kijkt naar de patronen, dan worden die sterk bepaald door het geslacht of de onderwijsvorm."

Grote kwantiteit, hoge kwaliteit

| Hoe staat het met het beleid? Zijn daar nog punten voor verbetering vatbaar?

"De maatschappelijke participatie van de jongeren is al hoog. Het zijn vooral bepaalde groepen die minder participeren. De vraag is: moet iedereen participeren? Als we ervan uitgaan dat participatie een positief effect heeft op het latere leven is het aan te raden. Misschien moet eerder de heterogeniteit in verenigingen aangepakt worden. Bepaalde verenigingen bereiken bijna alleen kinderen uit de middenklasse. Is het niet belangrijk dat daar meer variatie in komt? We zien dat jongeren die deelnemen aan activiteiten die de school buiten de lesuren organiseert ook meer participeren in verenigingen. Participatie stimuleert participatie. Dat kan een aanknopingspunt zijn voor wie BSO-jongeren wil bereiken. Het gevaar van het mechanisme van cumulatie van participatie is dat altijd dezelfde jongeren bereikt worden. Het is dus niet omdat de kwantiteit van de participatie verhoogt, dat er ook meer mensen bereikt worden. Moeten we dan aan de kwaliteit werken in plaats van aan de kwantiteit? Ook de kwaliteit van het jeugdwerk in Vlaanderen is volgens mij al hoog."

| Is het nuttig om te werken aan de participatie van ouders, met de sociale erfelijkheidsgedachte in het achterhoofd?

"Ouders zouden er bewust van gemaakt moeten worden dat het belangrijk is dat ze hun kinderen stimuleren en steunen in hun participatie. Als de ouders het verenigingsleven niet zelf hebben meegemaakt, dan is het moeilijk om de kinderen zover te krijgen. Het is belangrijk ouders bewust te maken van hun invloed."

| Komt er een vervolgonderzoek?

"Een echt vervolgonderzoek is niet gepland, maar voor het Steunpunt Jeugd, Cultuur en Sport werken we mee aan een grote participatiesurvey. Het is de tweede keer dat die gehouden wordt, de eerste keer was in 2004. Ook in deze survey wordt gevraagd naar de rol van het verenigingsleven. Daarnaast is er het JOP: het jongerenonderzoeksplatform. Zij hebben een jeugdmonitor en houden regelmatig enquêtes bij jongeren van veertien tot vijftientig, over verschillende thema's, ook over participatie."

tekst | **Liesbeth Van Braeckel**
illustraties dossier | **Ief Claessen**

Meer info: www.vub.ac.be/tor

Sinds een paar jaar heeft Vlaanderen een decreet dat een inclusief Vlaams ouderenbeleid en de participatie van ouderen aan het beleid stimuleert. Er worden beleidscoördinatoren opgeleid en ouderenadviesraden opgericht. En universiteiten onderzoeken de behoeften van ouderen. Ouderen laten de jongere generaties ook niet langer in hun plaats beslissen: via ouderenvraden willen zij inspraak op elk beleidsniveau. Het mag duidelijk zijn: de steeds groter wordende groep zestigplussers roert zich in onze samenleving.

Peter Sels is stafmedewerker Lokaal Sociaal Beleid bij de VVSG (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten) en geeft meer uitleg over het luik 'lokaal ouderenbeleid' van het decreet. "Het decreet geeft aan hoe je het best een lokaal ouderenbeleid voert. Dat kan onder andere door een schepen aan te stellen, door een beleid te voeren dat vorm krijgt via participatie. Het

De grijze massa laat van zich horen

decreet vermeldt ook dat de Vlaamse overheid subsidies kan geven aan lokale besturen. Maar die zijn voorlopig nog niet vastgelegd in de begroting. Men heeft gekozen om in eerste instantie tweedelijns ondersteuning te geven, via de VVSG. Wij ondersteunen dus de ontwikkeling van het beleid." De vraag is natuurlijk in hoeverre gemeenten gemotiveerd zullen zijn om te voldoen aan de – soms toch wel zware – voorwaarden van het decreet als er nog geen subsidies voorzien zijn. Volgens Elke Vastiau, stafmedewerker ouderenbeleid en ouderenvoorzieningen van de VVSG, zijn de gemeenten alvast goed bezig: "In 2004, toen er nog maar net sprake was van het decreet, had 55% van de gemeenten een

schepen die bevoegd was voor ouderenbeleid. Nu is dat 93%." Mogen we dan aannemen dat het percentage gestegen is dankzij het decreet? Volgens Sels heeft dat eerder te maken met het decreet Lokaal Sociaal Beleid, dat al iets ouder is. Als gevolg van dit laatste decreet moeten de gemeenten een Lokaal Sociaal Beleidsplan opmaken. Sels: "In driekwart van die plannen bleek ouderenbeleid het belangrijkste thema. Sommige regels uit het decreet Lokaal Sociaal Beleid vinden wij zelfs gunstiger om tot een ouderenbeleid te komen. Volgens ons is een schepen van ouderenbeleid geen must. De voorzitter van het OCMW kan evengoed de politieke verantwoordelijkheid dragen. Het is aan het lokale

bestuur om deze keuze te maken. Veel gemeenten kiezen er op dit moment nog voor om geen apart ouderenbeleidsplan op te maken, maar om het thema te behandelen in het Lokaal Sociaal Beleidsplan. Het is perfect mogelijk om op die manier de geest van het decreet op de ouderenparticipatie te bewaken. Wil dat zeggen dat de gemeenten slecht bezig zijn? Ik denk het niet. Integendeel.”

Het aanstellen van een ouderenadviesraad is een andere voorwaarde van het decreet. Vóór het decreet hadden 80% van de

brede waaier aan kennis over het domein. De VVSG belichtte vanuit een methodologisch standpunt inspraakprocessen, het schrijven van plannen en de politieke context. Het HIG lichtte de sociologische en psychologische kant van de zaak toe. Volgens Sels is het niet noodzakelijk dat een ouderenbeleidscoördinator op voorhand al beslagen is in dat beleidsdomein. Gemeenten moeten die aangeduide persoon wel de ruimte en de kans geven kennis te bundelen en zich te specialiseren. Niet alleen een zekere expertise, maar ook het

zou houden, maar dat de provincies de coördinatie zouden opnemen en dat gepensioneerden uit de gemeenten zouden worden opgeleid tot onderzoeksbegeleiders. De bevraging gebeurde door de senioren zelf. “Brugge was de eerste stad die het onderzoek afrondde”, herinnert Verté zich. “De dag na de persconferentie stonden de resultaten in alle kranten. Onze telefoon stond meteen roodgloeiend. Gemeenten vroegen of ze ook konden instappen. Kabinetten wilden meer weten. Aanvankelijk zaten we met een capaciteitsprobleem, maar nadat we processen automatiseerden en standaardiseerden, konden we nog een aantal gemeenten laten instappen in de eerste ronde van het onderzoek.” Die eerste ronde is ondertussen afgesloten. Over die eerste onderzoeksronde verschijnt op 6 november een boek met de kerncijfers voor de 75 gemeenten die aan het onderzoek deelnamen.

Maar het blijft niet bij die eerste onderzoeksronde. Een tweede ronde is gestart en tegen eind 2008 zullen de senioren van ongeveer de helft van de Vlaamse gemeenten ondervraagd zijn over hun behoeften. “Opvallend is dat er van gemeente tot gemeente gigantische verschillen zijn, maar dat die wegvallen wanneer we de provincies met elkaar vergelijken”, merkt Verté op. In de ene gemeente doet 8% van de zestigplussers aan vrijwilligerswerk, in een andere gemeente loopt dat percentage op tot 27%. Hoe zijn deze verschillen dan te verklaren? “Hoe meer inspanningen je levert om vrijwilligers in te schakelen in lokale initiatieven, hoe groter het rekrutingspotentieel wordt. Het is een soort sneeuwbaaleffect. Hetzelfde geldt voor participatie in het verenigingsleven. Ook wat betreft huisvesting en onveiligheidsgevoelens zijn er grote verschillen. Voor die verschillen gaan we in de toekomst nog verklaringen zoeken.” ▶

Ook ouderen participeren in beleid en maatschappij

gemeenten een ouderenadviesraad. Nu hebben 90% van de gemeenten er één of plannen ze die tijdens deze legislatuur. In een aantal gemeenten zijn ouderen al vertegenwoordigd in de welzijnsraad, de cultuurraad, de sportraad. Sommige besturen vinden het oprichten van een ouderenadviesraad een stap terug, omdat ze er al jaren over gewaakt hebben dat de ouderen in elke raad vertegenwoordigd zijn. Sels: “De geest van het decreet wordt ook op die manier gerespecteerd: participatie is het fundament en daar wordt op die manier ook aan voldaan.”

De VVSG helpt lokale besturen met info en tips om een ouderenbeleid te voeren. Gemeenten moeten ook een ouderenbeleidscoördinator aanstellen en opleiden. Voor die opleiding stond de VVSG in, samen met het HIG (Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen). De opleiding tot ouderenbeleidscoördinator omvatte een

talent om mensen bij elkaar te brengen is van belang voor die functie. “Een ouderenbeleidscoördinator moet niet alles weten over mobiliteit, maar moet wel weten wie in zijn gemeente met mobiliteit bezig is en moet die persoon sensibiliseren om rekening te houden met ouderen. Hij moet dus niet alle details kennen, maar is – zoals het woord zegt – een coördinator”, aldus Sels.

Ouderenbehoeftenonderzoek

Wie ouderen wil laten deelnemen aan de maatschappij, moet natuurlijk weten waar zij mee bezig zijn, wat ze denken, wat hun behoeften zijn. *Dominique Verté* van de vakgroep Agogische Wetenschappen aan de VUB startte op vraag van een aantal gemeentes een ouderenbehoeftenonderzoek naar aanleiding van het decreet op de ouderenbeleidsparticipatie. De verschillende betrokken partijen besloten dat de VUB het wetenschappelijke gedeelte in handen

De missie en visie van een Vlaams ouderenbeleid

Participatie, ontplooiing en ontwikkeling van alle ouderen, zowel individueel als collectief, staan centraal in het Vlaamse ouderenbeleid. Volgens die missie moet participatie hier zowel begrepen worden als “gebruiken maken van, genieten van” als in de scheppende, creatieve betekenis: “mee vorm geven aan”. Participatie van ouderen is niet alleen een beleidsmiddel, maar een permanent beleidsdoel. Het

beleid wil zoveel mogelijk voorwaarden creëren om talenten, behoeften en noden van ouderen een plaats te geven. Deze missie wordt gekoppeld aan een visie. Hierin wordt benadrukt dat de missie vorm moet krijgen in alle structuren en niveaus van het beleid, én in dialoog met de doelgroep. Het ouderenbeleid wil bijdragen tot gemeenschapsvorming en intergenerationale solidariteit. Het beleid steunt op de

overtuiging dat de oudere in staat is zowel op persoonlijk vlak als in zijn sociale omgeving zijn verantwoordelijkheid te nemen. En ook dat hij recht heeft op maatschappelijke ondersteuning wanneer het opnemen van deze verantwoordelijkheden moeilijker wordt.

Meer info: www.vwg.vlaanderen.be/jurivel/ouderenzorg

Bewonersraden in rusthuizen

In elk rusthuis moet een bewonersraad worden opgericht die ten minste éénmaal per trimester vergadert. De raad wordt samengesteld uit bewoners van het rusthuis. De lijst met de namen van de leden moet op een goed zichtbare plaats worden uitgehangen. Van de vergaderingen wordt telkens een verslag gemaakt dat alle bewoners kunnen inkijken. Wanneer de bewoners zo zorgbehoevend zijn dat zij niet kunnen meepraten in een bewonersraad,

kan eventueel een vervangende of aanvullende familieraad georganiseerd worden. Daarnaast moet in elk rusthuis een register voor suggesties, bemerkingen of klachten aanwezig zijn. De persoon die een klacht formuleert moet steeds op de hoogte worden gebracht van het gevolg dat eraan wordt gegeven. Op die manier kan inspraak in rusthuizen gegarandeerd worden.

De onderzoekers hebben nu voldoende materiaal uit het toegepast onderzoek om aan fundamenteel onderzoek te doen. In 2008 willen ze op basis van de resultaten van de eerste onderzoeksronde elke twee maanden een publicatie rond een ander thema uitbrengen: onveiligheid, huisvesting, mobiliteit, zingeving, sport, vrije tijd. Dit zal gebeuren in samenwerking met andere onderwijsinstellingen en specialisten. We geven alvast een greep uit de eerste resultaten. Wat beschouwen ouderen als de grootste problemen in hun buurt? Te druk verkeer, een tekort aan vrienden en familie, te weinig voorzieningen en lawaaihinder. Opvallend genoeg vinden ze dat er vaak te veel ouderen in hun buurt wonen. Van te veel jongeren of allochtonen hebben ze echter helemaal geen last. Cafés, dokters en kappers zijn er voldoende in de buurt. De ouderen zouden dan wel weer graag meer openbare toiletten, rustbanken, kruideniers, postkantoren en banken dichtbij hun huis hebben. Verté: "Ouderen liggen dus vaak wakker van dingen die helemaal niet zo duur of moeilijk te verwezenlijken zijn. Een rustbank plaatsen of een voetpad herstellen, dat kost niet veel tijd en geld. Dit zijn zaken waar lokale beleidsmakers meteen concreet mee aan de slag kunnen." Tot slot geeft Verté nog een tip mee om de participatie van ouderen te verhogen. "Tijdens ons onderzoek voelden we aan dat mensen die met pensioen gaan graag iets zinvol willen doen. Het probleem is dat niemand hen vraagt en dat ze zelf niet altijd weten waar ze hun vraag moeten stellen. Er zou een participatiecultuur en een lokaal rekruteringsbeleid moeten ontwikkeld worden, zodat die mensen makkelijker aanspreekbaar worden. Spreek de mensen aan op hun competenties. Veel ouderen willen nog iets betekenen voor de maatschappij, het is alleen een kwestie van te vinden en aan te spreken."

Ouderen praten mee over alle beleidsdomeinen

Naar aanleiding van het decreet op de beleidsparticipatie van ouderen werd het Vlaams OOK (Vlaams Ouderen Overleg Komitee vzw) aangesteld als Vlaamse Ouderenraad. De hoofdplicht is advies uitbrengen aan de Vlaamse Regering over ouderenaangelegenheden, zowel op eigen initiatief als op vraag van de overheid. De raad moet ook de bevolking, en vooral de ouderen, informeren en sensibiliseren over ouderenthematieken en het ouderenbeleid. Sensibiliseren gebeurt vooral via de jaarlijkse Ouderenweek (zie rubriek Conferentieel p. 17) en het tweejaarlijkse Ouderenparlement.

Mie Moerenhout, directeur van de Vlaamse Ouderenraad, benadrukt dat de raad groot belang hecht aan inspraak en participatie: "Ouderen willen niet dat de jongere generaties over hen beslissen zonder hen te raadplegen. Ouderen hebben ook deel uitgemaakt van alle vorige generaties, ze hebben levenservaring en kennen de geschiedenis. Die ervaring kan je toch niet zomaar aan de kant schuiven? Jongeren mogen dan misschien wel kennis hebben over wat het is om ouder te worden, ouderen zijn de enigen die het ook ervaren hebben." Ouderen hebben steeds meer mogelijkheden en kansen om hun zeg te doen. Bij de huidige generatie ouderen zitten al heel wat mensen die hogere studies gedaan hebben en een vergadercultuur hebben. Volgens Moerenhout houdt een gebrek aan vergadercultuur ouderen niet tegen om hun gedacht te zeggen: "Als ze het niet in vergaderingen komen zeggen, dan hoor je het wel tussen pot en pint." De leden van de Vlaamse Ouderenraad zijn het er over eens dat elke gemeente haar ouderenadviesraad moet hebben. Die moet representatief samengesteld zijn, zodat

adviezen gedragen worden door de ouderen van de gemeente. Vanuit de ouderenadviesraad worden dan best leden afgevaardigd naar alle andere adviesraden. De Vlaamse Ouderenraad vreest dat als het ouderenbeleid alleen in het Lokaal Sociaal Beleidsplan wordt opgenomen, het risico bestaat dat het zich zal beperken tot een ouderenzorgbeleid. Ouderen willen echter niet alleen verzorgd worden, maar ook deelnemen aan het culturele en maatschappelijke leven en ze willen aan sport doen.

Het is niet altijd even eenvoudig maatregelen voor ouderen in te passen in het beleid. Er zijn immers nog nooit zoveel ouderen geweest als nu en mensen zijn nog nooit zo oud geworden. Ook worden ouderen ouder in een betere gezondheid. Ook dat heeft onze maatschappij nog nooit zo massaal meegemaakt. Met het feit dat ouderen nu inspraak krijgen via ouderenadviesraden moet het beleid nog leren omgaan. Mie Moerenhout vindt zo'n ouderenadviesraad niet meer dan vanzelfsprekend: "Er bestaan al zo lang jeugdadviesraden, waarom dan geen ouderenadviesraad?" Inspraak in het beleid kan gezien worden als indirecte participatie. De rechtstreekse participatie van ouderen in de politiek is niet zo uitgebreid en situeert zich vooral op gemeentelijk niveau. Moerenhout verklaart dit als volgt: "Politiek is de laatste jaren sterk geprofessionaliseerd. Een politiek mandaat is een fulltime job geworden die vaak te zwaar is voor ouderen. Daarom is indirecte inspraak des te belangrijker. Wij willen een beleid vóór alle generaties, mét alle generaties. De Vlaamse Ouderenraad pleit niet voor een ouderenpartij, want die zou te eenzijdig met ouderentema's bezig zijn. Ouderen willen wel meepraten over alle beleidsdomeinen, vooral over wat hen aanbelangt bij het ouder worden."

tekst | **Liesbeth Van Braeckel**

Vlaamse Ouderenraad,
Koningsstraat 136, 1000 Brussel |
www.vlaamse-ouderenraad.be |
info@vlaamse-ouderenraad.be

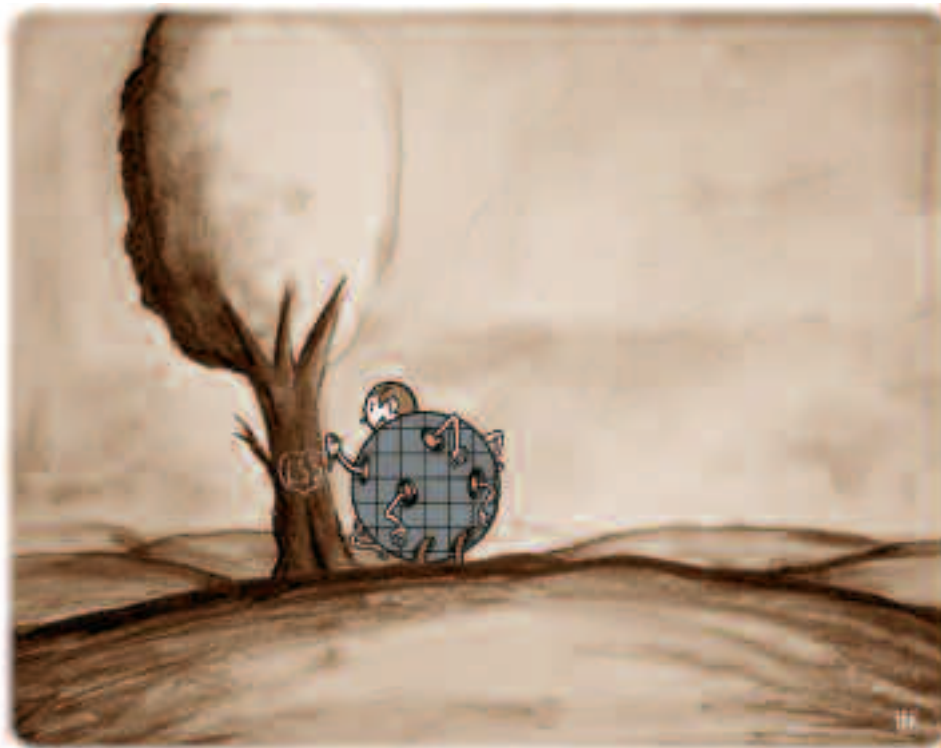
VVSG, Paviljoenstraat 9, 1030 Brussel |
www.vvsg.be | info@vvsg.be

Dominique Verté,
www.vub.ac.be/agog

In Boom hebben het gemeentebestuur en het OCMW een Lokaal Sociaal Beleidsplan opgesteld. De ondertitel van het beleidsplan luidt: 'Wat kunnen we doen voor ú?' Maar minstens even belangrijk is de vraag: 'Wat kunt u voor óns doen?' Waarbij 'ons' verwijst naar alle zestienduizend inwoners van Boom.

De rode draad in het Boomse Lokaal Sociaal Beleidsplan is participatie. Zo luidt één van de doelstellingen: "het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk leven en beleid" en "het verlagen van de toegankelijkheidsdrempel van de gemeentelijke adviesraden". De uitwerking van het plan volgt tussen 2008 en 2013. Voortaan zal het beleid rekening moeten houden met de noden en behoeften van de doelgroepen, waarvan kansarmen en etnisch-culturele minderheden de hoofdmoot vormen. Dat is een werk van jaren, want het is niet zo dat leden van de doelgroep, ambtenaren, schepenen en burgemeester plotsklaps rond de tafel gaan zitten om een constructief gesprek te voeren. Hoe overwint het lokale bestuur het wantrouwen, de culturele verschillen en de tegengestelde belangen? Voorwaarden zijn een goede organisatie, een sfeer van openheid, de bereidheid om informele gesprekken aan te gaan én een grote dosis vrijwillig engagement. In Boom werken ze de

"Vertrouwen komt met de jaren"

niet vooruitlopen. Er is nog geen uitgewerkt concept. Tegen 2009 zal het wel lukken."

Doelgroepen en gemeente delen verantwoordelijkheid

Boom heeft jarenlang een beleid gevoerd waarbij de allochtone gemeenschap nauwelijks betrokken kon worden. Vijf jaar geleden werd Saïda Isbai aangesteld, nadat enkele leden van de allochtone gemeenschap de burgemeester overtuigden van de noodzaak en de meerwaarde van een intercultureel bemiddelaar van allochtone origine. Het was budgettair niet haalbaar om een integratiedienst op te richten. In plaats daarvan is er een diversiteitsambtenaar aangesteld. Saïda Isbai is gematigd optimistisch: "Er is veel veranderd. We hebben al enkele jaren een schepen van diversiteit, die tegelijkertijd burgemeester is. Vanaf volgend jaar wordt het Beleidsplan geconcretiseerd. De eerste jaren zag ik

Lokaal Sociaal Beleid in Boom

laatste jaren aan een mentaliteitswijziging, zowel bij de doelgroepen als bij het bestuur. Het Lokaal Sociaal Beleid moet er wel bij varen.

Saïda Isbai bemant op haar eentje de dienst Diversiteit van Boom. Ze heeft veel taken: onthaal-, opvang- en emancipatiebeleid, beeldvorming, tewerkstelling en onderwijs. De Bomenaar van allochtone origine wordt door haar op weg geholpen in de administratieve doolhof. Isbai delegeert veel naar andere diensten, omdat Boom kiest voor een inclusief beleid – wat

overigens één van de belangrijke peilers is van het Lokaal Sociaal Beleid. Met wat goede wil kan de loketfunctie die Saïda Isbai vervult, worden beschouwd als een verre voorloper van het Sociaal Huis, dat ten laatste in 2009 door elke gemeente moet worden gerealiseerd. Elke burger zal in het Sociaal Huis informatie krijgen over welzijn, de mogelijke hulp- en opvangmogelijkheden, en de bestaande voorzieningen. Saïda Isbai: "We moeten eerst werk maken van het Beleidsplan. Het Sociaal Huis is een volgende stap, maar we mogen

wekelijks een drietal mensen aan het loket. Nu zijn dat er makkelijk honderd. Het vertrouwen van de mensen groeit.”

Participatie betekent dat de stem van de burgers gehoord wordt. Burgemeester Patrick Marnef wil er voor iedereen zijn. Saïda Isbai helpt hem daarbij: “Jaarlijks maak ik voor het college een inventaris van de knelpunten. Daar worden dan actieplannen van gemaakt. We hebben in Boom al enkele jaren een Diversiteitsraad met allochtone verenigingen en burgers. De raad moet het beleid mee inhoud en kleur geven, en plaatst thema’s op de agenda. Daar wordt in het college ook echt naar geluisterd.”

In Boom zijn zes allochtone verenigingen. Saïda Isbai: “Het moeilijkste is een vertrouwensrelatie uitbouwen met de verenigingen. We moeten de klemtoon leggen op gedeelde verantwoordelijkheid. Tewerkstelling is een heikel punt. Om echt doeltreffend rond deze problematiek te werken, moet ook de allochtone gemeenschap zich openstellen en ons informatie geven. Vroeger was het integratiecentrum Prisma vzw hier actief. Zij konden zich neutraal opstellen. Nu heeft de gemeente die rol overgenomen. Maar we zijn als gesprekspartner ook betrokken partij. Dat maakt het niet eenvoudig. De verenigingen schrikken terug voor onze dubbele rol. De informatie die ze ons verstrekken, zou ook wel eens tegen hen kunnen worden gebruikt. Een typisch voorbeeld is het offerfeest. Dat werd jarenlang in de illegaliteit georganiseerd. We hebben dat voor alle partijen op een bevredigende manier geregeld. Aanvankelijk redeneerde de moskeevereniging echter defensief: ‘Als wij hen vertellen hoe en waar we de schapen slachten, dan gaan ze ons beboeten en daarom spelen we geen open kaart.’ We hebben een schapenhandelaar als externe expert aangesteld. De dialoog met de moskeevereniging verloopt nu prima. Vertrouwen komt met de jaren.”

“Het Lokaal Sociaal Beleid is een noodzaak voor een gemeente als Boom. De bevolking telt ruim 3% allochtonen, vooral Marokkanen. De laatste jaren is er een grote toestroom van mensen uit Macedonië, ex-Joegoslavië en Kosovo. Er zijn samenlevingsproblemen, zoals hangjongeren op de markt. De jeugddienst zoekt manieren om hen een zinvolle vrijetijdsbesteding te bieden. Maar dat volstaat uiteraard niet. De uitdaging van het Beleidsplan is dan ook om alle diensten te laten samenwerken. Onderwijs, jeugd, sport, cultuur en welzijn zouden in één

overkoepelende en gecoördineerde dienst moeten samenwerken. Ze zouden ook op basis van de diversiteitsgedachte moeten opereren. Dat moet een automatische reflex worden. Volgens het Beleidsplan zullen we trouwens niet langer doelgroepgericht werken. We hebben het Beleidsplan onderverdeeld in thema’s: jeugd, tewerkstelling, huisvesting, gezondheidszorg, kansarmoede en psychosociale hulp. Alle doelgroepen worden samengenomen. Allochtonen worden niet langer apart benaderd. Dat vind ik een goede evolutie. Diversiteit vraagt niet om een diverse benadering, maar net om een integrale aanpak. Iedereen moet er baat bij hebben.”

Engagement

Nouridine El Kaouakibi is voorzitter van één van de twee allochtone jongerenverenigingen in Boom, waar uiteraard elke jongere welkom is. Nour vzw begon als een vriendengroepje dat samen wilde voetballen en groeide uit tot een vereniging die werkt rond zinvolle vrijetijdsbesteding en de leerachterstand van Marokkaanse jongeren. *Nouridine El Kaouakibi*: “We werken met enthousiaste vrijwilligers en organiseren educatieve en recreatieve activiteiten. In de nabije toekomst hopen we aan huistaakbegeleiding te doen. Na de start namen we contact met de Boomse jeugdraad. De voorzitter heeft ons goed bijgestaan en vond onze vzw een meerwaarde voor de jeugdwerking. De lokale politiek was blij dat er eindelijk iets bewoog in de allochtone jongerengemeenschap.”

Nouridine zetelt ook in de Diversiteitsraad. “Participatie is uiteraard een goede zaak, maar ook een moeilijk proces. De allochtone verenigingen staan nog in de kinderschoenen en krijgen zich maar moeilijk georganiseerd. Dat maakt het lastig om zich voluit te engageren in het Boomse beleid. Het gemeentebestuur beseft dat niet altijd. Het is opvallend dat we in de Diversiteitsraad altijd terugvallen op drie à vier mensen die zich inzetten en het woord nemen. Ik hoop dat de middelen die voortvloeien uit het Lokaal Sociaal Beleidsplan daar verbetering in kunnen brengen.”

Volgens Nouridine El Kaouakibi wordt er steeds beter naar de doelgroep geluisterd. “Ik voer al jaren een dialoog met burgemeester, schepenen en ambtenaren. Uiteindelijk heeft dat respect afgedwongen en vertrouwen gecreëerd. Ze zien in dat we vooruit willen en dat het beter is om die dialoog aan te gaan, zodat mensen niet opbranden of gefrustreerd raken. De laatste twee jaar is er veel veranderd. Allochtone

verenigingen werden vroeger niet door de gemeente gesubsidieerd, nu wel. Ook de laatste beleidsverklaring stelt expliciet dat we betrokken moeten worden bij het beleid. Of nog beter: alle Bomenaren moeten erbij worden betrokken.”

Participatie heeft alles te maken met mondigheid, vindt El Kaouakibi. “Dat vergt”, zegt hij, “een degelijke opvoeding, opleiding én de beheersing van de Nederlandse taal. Dat is een langzaam proces. In Boom is er stilaan de bewustwording dat Nederlandse taalvaardigheid een must is. We moeten daar de nadruk op blijven leggen. Ik hoop vooral dat de allochtonen, die zich sterk en weerbaar hebben getoond, zich inzetten en het lokale beleid adviseren. Maar daar knelt het schoentje. Succesvolle allochtonen, die sowieso al in de minderheid zijn, zetten zich maar zelden in voor het algemeen belang. Ik vind dat zij in hun hart moeten kijken, een gewetensonderzoek doen en zich moeten engageren. Zij hebben blijk gegeven van karakter en doorzettingsvermogen, maar beperken zich tot hun gezin en hun kleine leefwereld. Nochtans hebben we net hen het hardst nodig. Trouwens, wie als allochtoon de allochtone gemeenschap helpt en een stem geeft, helpt uiteindelijk heel Vlaanderen. Helaas kan je niemand forceren om te participeren. Kijk, heel wat Boomse allochtonen zijn ongerust over de leerachterstand van hun kinderen. Het zou al heel wat zijn als meer mensen bereid zouden zijn om bijvoorbeeld twee uur per week aan huiswerk- of tewerkstellingsbegeleiding te doen.”

Nouridine El Kaouakibi was één van de mensen die pleitte voor de aanstelling van een diversiteitsambtenaar. Die kwam er met Saïda Isbai. Onlangs vroeg hij het college om te investeren in huiswerkbegeleiding. Het college heeft beloofd om naar een oplossing te zoeken. De jonge voorzitter heeft nog een tip voor iedereen in het middenveld die wil wegen op het beleid: “Het bestuur ziet graag dat je er als groep staat en spreekt, en met concrete voorstellen komt. Wat de huiswerkbegeleiding betreft, hebben we alles reeds uitgedokterd: wie de doelgroep is, waar de begeleiding kan doorgaan en hoeveel vrijwilligers we hebben. Dan wordt er naar je geluisterd en wordt er naar middelen gezocht om het project mogelijk te maken.”

tekst | David Nolens

Een rist verenigingen probeert de mens in armoede anno 2007 dicht bij bestuur, sport, onderwijs en cultuur te brengen. Net als de uitroeiing van armoede blijkt de participatie van armen nog steeds problematisch. "Het is al twintig jaar lang hard knokken", zegt Ides Nicaise. "Maar ik ben niet pessimistisch."

Vechten voor kansen

Een pijnlijke paradox, zo noemde Mark Elchardus (VUB) de nuchtere vaststelling dat een sterk toegenomen welvaart in Vlaanderen ook geleid heeft tot meer armoede en ongelijkheid. Bijna 11% van de Vlaamse bevolking leeft onder de Europese armoedegrens. Hun stem, hoe zwak ook, moet gehoord worden. Geen beleid met het opgeheven vingertje, maar een participatief beleid. Dat is de betrachting van de vele Vlaamse verenigingen waar armen het woord nemen. Op enkele uitzonderingen na gaat het meestal om kleinschalige initiatieven. Zij worden overkoepeld door het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen. "De verenigingen zijn verschillend in aard en opzet", weet voormalig senator *Jacinta De Roeck*, die zich ook de komende jaren op armoedebestrijding concentreert. "Sommige organisaties beperken zich tot gezellig samenzijn, anderen organiseren eenmaal per jaar op 17 oktober de werelddag tegen armoede. Er zijn echter ook heel wat verenigingen met een professionele aanpak. Ze werken jarenlang rond thema's zoals onderwijs, energie of gezondheidszorg. Zo bouwen ze samen met experts en professionele begeleiders aan expertise die ter zake doet. De Limburgse vzw *Dynamo* bijvoorbeeld zit al verschillende jaren samen aan tafel met de Limburgse OCMW's. Samen hebben ze de brochure 'Sociale Voordelen' ontwikkeld. We moeten ervoor zorgen dat die expertise niet verloren raakt en in het beleid gebracht wordt. Het zijn waardevolle bronnen, zowel op federaal, gewestelijk, provinciaal als gemeentelijk niveau."

"Hoewel die lokale verenigingen flexibel kunnen inspelen op vragen en noden, ontbreekt het hen aan slagkracht; vooral op beleidsniveau", vindt *Ides Nicaise*, voorzitter van het Steunpunt Armoedebestrijding. "Ze spreken immers minder met één stem, de organisatie van de inspraak is

logger en ze zijn nooit zeker dat ze echt representatief zijn." Niet dat Vlaanderen qua participatie van mensen in armoede achteroploopt in vergelijking met andere EU-lidstaten, vindt *Nicaise*. "We moeten niet blozen. Zeker in vergelijking met de landen uit Centraal- en Oost-Europa waar de civiele maatschappij onder het communisme gedeeltelijk is vernietigd en waar

getuigt van een zekere rijpheid in de relatie tussen de verenigingen en de overheid. Ook een pluspunt in Vlaanderen is dat er een decreet bestaat, het fameuze Decreet van 21 maart 2003 inzake Armoedebestrijding. Er is ook een kader waarin deze verenigingen subsidie krijgen. Wettelijk is ook vastgelegd dat de verenigingen hun kritiek kwijt kunnen, zonder dat ze finan-

Ides Nicaise over de participatie van armen

nog steeds een groot wantrouwen heerst. Niet ten onrechte, want vaak zijn armoedeverenigingen daar eenmansinitiatieven zonder enige vorm van representativiteit."

Hoe zit het met landen en regio's die dicht bij ons liggen? *Ides Nicaise*: "In tegenstelling tot onze Franstalige landgenoten hebben wij Vlamingen het voordeel dat onze verenigingen overkoepeld zijn. Via het Vlaams Netwerk zijn de verenigingen haast gedwongen om zich te federeren. Via het Belgische Steunpunt Armoedebestrijding wordt een permanent overleg met diverse overheden en met het middenveld gevoerd. Een prima zaak. Het gaat de versnippering tegen en geeft de verenigingen meer slagkracht. Niet dat ze altijd gelijk halen. Er zijn duidelijke voorbeelden van dossiers die niet vlotten. Zoals het leefloondossier, een federale kwestie waar de meningen van beleid en verenigingen fors uiteenlopen. De verenigingen hebben de leefloonwet nooit geaccepteerd. Dat

cieel genuilekorfd worden. Bovendien hebben ze de criteria vastgelegd waarmee ze elkaar en zichzelf erkennen. De methodiek volgt de fameuze zes criteria: ze moeten telkens opnieuw de armste mensen blijven zoeken, structureel werken, armen verenigen, hen het woord geven, emanciperend werken en in dialoog treden met de rest van de samenleving. Met andere woorden, Vlaanderen en België hebben een kader dat participatie mogelijk maakt."

Strategische armoedebestrijding

Participatie is een veeleisende en vooral dure kwestie. Niet iedereen is ervan overtuigd dat de verenigingen in staat zijn om de middelen die ze krijgen zelf goed te beheren. Krijgen de verenigingen te veel subsidies? "Neen, ze zijn absoluut ontoereikend", vindt *Ides Nicaise*. "Daarover is bijna iedereen het eens. De subsidie is zeker ontoereikend voor mensen die in extreme bestaansonzekerheid leven. Een aantal verenigingen dat hard en goed

werkt, geraakt daardoor niet erkend. Een andere, veel gehoorde opmerking is dat de grote verenigingen bijna symbolisch betoelaagd worden in vergelijking met het werk dat ze presteren. Toch moeten we niet naïef zijn. Ook een volledige subsidiëring is niet goed, omdat het de verenigingen te afhankelijk zou maken van de overheid. ATD Vierde Wereld bijvoorbeeld, een internationale niet-gouvernementele organisatie voor armoedebestrijding, draait daarom voor driekwart op giften.”

Praten is één zaak, gehoord worden een andere. De Koning Boudewijnstichting organiseerde op 24 september in Gent het colloquium ‘Europa nabij? Dialoogdag over armoede en sociale insluiting.’ Tijdens het colloquium werden de methodes onderzocht die de EU hanteert om haar lidstaten ertoe aan te zetten armoede en sociale uitsluiting op een strategische manier te bestrijden: de Lissabon-doelstellingen, de Open Coördinatiemethode en het Nationaal Actieplan Sociale Inclusie. Ides Nicaise: “In het daaropvolgende debat over participatie van armen heb ik de participatieparadox aangestipt. Enerzijds hebben de verenigingen en vooral hun leden het gevoel dat ze steeds vaker om hun mening gevraagd worden en dat ze enorm veel energie steken in participatie. Anderzijds twifelen ze aan de luister- en investeringsbereidheid van het beleid om hun kennis en know-how te valoriseren.”

Naar een concreet voorbeeld moet Ides Nicaise niet lang zoeken. “Ik denk aan de tweejaarlijkse verslagen van het Steunpunt Armoedebestrijding. In december van dit jaar verschijnt nummer vier. Dat verslag moet via de voorzitter van de interministeriële conferentie verspreid worden bij de verschillende deelregeringen. Zij moeten er hun advies over uitbrengen, net als de sociale partners en het bedrijfsleven. De eerste jaren liep dat absoluut niet van een leien dakje. Ondanks herhaaldelijk aandringen van het Steunpunt, ‘vergat’ sommige instanties de verslagen te bespreken. Dat was frustrerend. Een andere strategie van het Steunpunt Armoedebestrijding heeft daar de afgelopen twee jaar verandering in gebracht. Niet alleen de coördinerende ministers worden aangepord. Het

Steunpunt doet nu actief de follow-up van die verslagen, blijft systematisch alle kabinetten contacteren en geeft toelichting in parlementaire werkgroepen. Het Steunpunt publiceert de schriftelijke reacties ook op de website. We merken een duidelijke vooruitgang.”

Vraaggestuurd beleid

Het beleid lijkt de laatste jaren iets meer vraaggestuurd door de verenigingen van mensen in armoede. Er zijn positieve resultaten geboekt: de maximumfactuur in de gezondheidszorg, de fiscale ontlasting van de laagste lonen, de uitbouw van de sociale economie of de kosteloosheid van het basisonderwijs. Toch mogen we het gaspedaal niet lossen, zegt Nicaise. “Het beleid evolueert traag. Een aantal eisen van de verenigingen wordt nog niet ingewilligd. Bijvoorbeeld in de huisvesting, waar een

schrijnende crisis heerst in de sociale én private huursector. De verenigingen vragen een sterkere regulering van de huurprijzen, met richtprijzen die rekening houden met de kwaliteit van woningen. Ze vragen de invoering van een stelsel van huuroelagen en van een federaal huurwaarborgfonds. Geen enkele van deze eisen is ingewilligd. Ook bij andere thema's kan je voorbeelden vinden. In de bijzondere jeugdzorg hameren de verenigingen er op dat het aantal plaatsingen van kinderen moet dalen. De trend gaat echter nog steeds in omgekeerde richting. Intussen vaart de maatschappij in haar geheel een koers die niet bepaald solidair te noemen is. Ik denk aan de liberalisering van de diensten van openbaar nut. De verenigingen leveren een continu gevecht voor een minimaal gewaarborgde dienstverlening en om te beletten dat sociale tarieven afgeschaft worden. De afgelopen jaren hebben

we genoeg voorbeelden gehoord van de nefaste werking van de liberalisering op de armsten. De verenigingen moeten in zo'n klimaat steeds een achterhoedegevecht voeren om dat beleid bij te sturen. Ook in andere beleidsaspecten, bijvoorbeeld de activering van werkzoekenden, is de druk voelbaar om over te schakelen op een beleid dat met sociale uitsluiting flirt. Ik heb het onder andere over de verstrenging van sancties en de beperking van uitkeringen in duur." Conclusie: terwijl de grote molen van het beleid draait, denkt men af en toe denkt aan de armen? Nicaise: "Het beleid wordt gevoed door een publieke opinie die verrechtst." Dat heeft volgens Nicaise niet alleen met racisme te maken. Vreemdelingen maken de helft van het Vlaamse armenbestand uit. "De attitudes tegen kansarmen verharderen ook. Terwijl de Vlaming alsmaar rijker wordt, verschrompelt zijn solidariteit."

Werkzoekenden en zeker mensen in armoede worden tegenwoordig gegeseld met het nieuwe modewoord flexibiliteit. Is Ides Nicaise op dat vlak pessimistisch gestemd voor de toekomst? "Flexibiliteit hoeft niet slecht te zijn. Denk maar aan 'flexicurity': het versterken van de sociale zekerheid moet werknemers in staat stellen om zich flexibeler op te stellen op de arbeidsmarkt. In de praktijk stijgt wel de flexibiliteit op de werkvloer, maar de sociale zekerheid erodeert verder. Dat is

geen flexicurity." Wat met de kleine restgroep van armen die ver van participatie blijft omdat zij niet meer in te zetten zijn op de werkvloer? "Die mensen kunnen zich op andere manieren nuttig maken voor de samenleving. Bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk. Buurteconomie volgt dat principe. Maar ook door aan zichzelf te werken, zodat ze actiever kunnen participeren. Heel belangrijk is dat men al deze inspanningen ook honoreert. Je moet mensen in armoede niet per se in de eerste de beste job duwen. Het kan soms beter zijn voor hun integratie als je hen een tijdlang vergoedt om voor een gehandicapte buur te zorgen, of om het onthaal te doen bij een vereniging."

tekst | Peter Dupont

www.vlaanderen.be/armoede

Elke buurt heeft positieve verrassingen in petto, zelfs als alles op het tegendeel wijst. Bij Samenlevingsopbouw Antwerpen-Noord vindt men de initiatieven niet langer zelf uit. De medewerkers gaan op zoek naar talent in de wijk en sporen de buurtbewoners aan om er iets mee te doen.

De schatkamer van de wijk

Antwerpen-Noord telt zo'n 35.000 inwoners, het aantal van een middelgrote gemeente. Met haar honderdvijftig nationaliteiten is het stadsdeel ook de wereld in het klein. De argwaan en afwachterende houding, maar ook de afhankelijkheid van de overheid en de sociale dienstverlening is er historisch gegroeid. "De inwoners wachten soms op een oplossing in plaats van zelf aan de slag te gaan of actief een voorstel te doen", zegt *Walter Busschots*, teamcoördinator van Samenlevingsopbouw Antwerpen-Noord. "Ze voelen zich cliënt, zeker geen participant. Dat willen we ombuigen, maar de inwoners zitten niet te wachten op participatie."

Hoe kan een organisatie als Samenlevingsopbouw die cultuur ombuigen? Busschots: "Je moet mensen niet alleen het gevoel geven dat er iets verandert, ze moeten werkelijk greep op de eigen situatie krijgen. We wakkeren hun zelfwerkzaamheid aan door de eigen competenties die in elke buurt aanwezig zijn aan te spreken. Asset-Based Community Development heet dat."

De buurten van Antwerpen-Noord staan niet bekend om hun nieuwbouw of hun rijke inwoners. De bevolking wordt er tot op heden bestempeld als 'kansarm' of 'achtergesteld'. Sinds een vijftal jaar is wel een dynamiek merkbaar. Jonge gezinnen en professionelen dienen de noordelijke wijken zuurstof toe. Allicht lag Samenlevingsopbouw, samen met de stadsvernieuwingsprojecten, mee aan de basis van dit renouveau. Busschots: "We spreken het heersende vermogen van de bevolking aan om de wijk te ontwikkelen. Problemen moeten door het aanwezige talent worden aangepakt. Belangrijk is dat we niet op de problemen focussen. Die zijn door iedereen allang en bij herhaling gedefinieerd. Nu doen we er ook echt iets aan, maar dan alleen met behulp van een positieve aanpak. Er moet samengewerkt worden en wel door de mensen zelf. In feite keren we

daarmee terug naar de oorspronkelijke visie op het buurt- en opbouwwerk. We vragen niet langer: wat is uw probleem? Maar wel: wat doe je graag en wat kan je? We willen burgerschap en zelfwerkzaamheid engageren. Dat kan op een persoonlijke manier, door je als vrijwilliger in te zetten of door te helpen bij de renovatie van een sociaal huizenblok."

Schip ahoi

Ellen Van Doren is opbouwwerker bij Samenlevingsopbouw Antwerpen-Noord. Eén van de buurtschatten die ze mee hielp ontwikkelen was 'den boot'. "Een schipper op rust stelde voor om jonge gasten die wat op de dool zijn met zijn wereld te

één week samenleven op de boot met het resultaat van drie maanden werken in de instelling. Ondertussen hebben we een boot aangekocht en hebben we er de vzw Hoger Wal voor opgericht. Een vrijwilliger zoekt samen met de jongens die geïnteresseerd raken naar een job in de scheepvaart."

Ga ergens anders sjotten

Sjottende en ravottende jongeren op straat. Het plaatsgebrek en de krappe woningen in Antwerpen-Noord zorgt er voor dat kinderen op straat spelen. Maar de stedelijke infrastructuur biedt al even weinig gelegenheid op spel of samenkomen. "De bewoners klaagden over over-

Samenlevingsopbouw steunt privé-initiatief

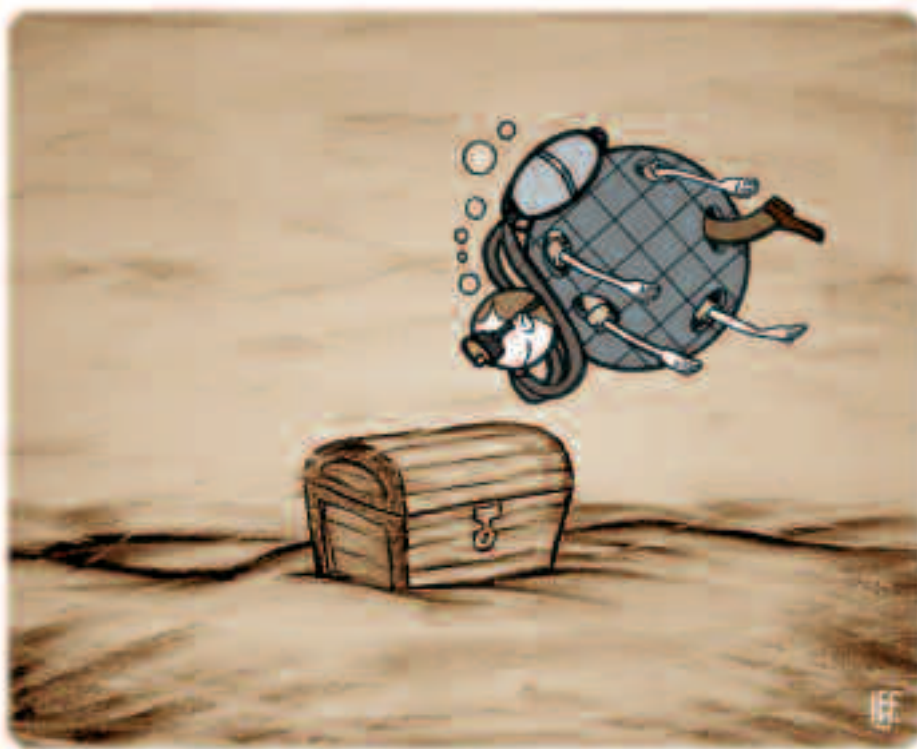
laten kennismaken. En warm te maken voor een maritiem beroep. Hij wist dat er in de nautische sector een grote vraag was naar arbeidskrachten. Hij wilde ze van het leven op het water laten proeven, maar hij had geen boot. Ook aan de pedagogische invulling ontbrak het nog. We hebben zijn ruwe idee voorgelegd aan De Overstap, instelling voor jongens, aan Arktos, een vormingscentrum voor jongeren en aan het CDO, het Centrum Deeltijds Onderwijs. We hebben dan een proefvaart gehouden op een gehuurd schip, samen met de schipper, enkele jongeren van De Overstap en een jeugdbegeleider. Het is een succesverhaal geworden. De begeleider vergeleek

last van de sjottende jongens", zegt *Ellen Van Doren*, "maar ze zagen zelf ook wel in dat er in de wijk weinig plaats voor hen is." Bob, een geëngageerde buurtbewoner, wist braakliggende grond liggen in de omgeving van het slachthuis. Bob wilde mee voor voetbalterreinen proberen te zorgen. De jongeren waren aangenaam verrast dat een volwassene zich in hun problemen inleefde. "Bob onderhandelde met de schepen van Sociale Zaken voor een trapveldje", zegt *Van Doren*. "En dat is gelukt. De organisatie Kids zorgt voor monitoren en de C&A heeft voor goalen gezorgd. Iedereen doet wat hij kan. Zo werken we. De idee moet van minstens één bewoner

komen en dan betrekken we er organisaties en de overheid bij.”

De rol van de opbouwwerker is, ietwat paradoxaal, passiever geworden om meer activiteit te laten ontwikkelen. Busschots: “Je zet je meer achter de rug van de bewoner. Vroeger namen we hem meer bij het handje of initieerden we projecten gezeten aan ons bureau. Dan zochten we mensen om mee te doen met wat wij bedacht hadden, terwijl we nu de bewoners en hun omgeving zelf laten handelen. We merken dat bewoners heel veel willen doen. Op alles ingaan is onmogelijk. Ook is de buurt niet altijd geschikt voor elk idee. Dus willen we een buurtatelier oprichten. We zijn er nog niet uit waar we dat zullen doen. Alle projecten en voorstellen zijn welkom, zolang het in het belang van de buurt is.”

‘De Mon’ wil met een kar een mobiele ‘Speaker’s Corner’ opzetten. Een kiosk op wielen met een micro en een luidspreker, daarmee wil hij op buurtfeesten of manifestaties staan. De aanwezigen die zich geroepen voelen kunnen dan het woord nemen. “We gaan het koppelen aan een voorleesproject”, zegt Busschots, “waarbij vrijwilligers voorlezen aan kinderen, bijvoorbeeld op een plein op woensdagmiddag. De kar van de Mon is in de maak bij een technische school. De hout- en de

lasafdeling werken er samen. De projecten mogen beperkt van omvang zijn – een babysitproject kan ook – als de resultaten er maar zijn.”

Buurtschatten heeft sinds de start twee jaar geleden al ruim vijfenveertig projecten gerealiseerd, waarvan sommige nog lopen. Momenteel is er ook een campagne om het initiatief meer bekendheid te geven bij bewoners en overheid. Busschots: “We willen het activeren van de mensen versnellen en veralgemenen.”

Geld moet rollen

Alles kost geld. Samenlevingsopbouw Antwerpen-Noord heeft geld voor de eigen werking, maar voor elk project moet aparte financiering gezocht worden. De Evens Stichting opperde het idee om een fonds op te richten dat de buurtbewoners zelf kunnen beheren. Een beetje zoals de streekfondsen of de Community Foundations in Engeland. Met de opbrengsten van het fonds kunnen dan projecten in het leven geroepen worden. Voorlopig wordt het idee in bestuurskringen nog afgedaan als naïef, maar de Evens Stichting is al wel bereid geld te doneren. Busschots heeft er hoop op dat het voorbeeld wordt gevolgd, want er is natuurlijk een startkapitaal nodig. “Uiteraard moeten we nagaan hoe haalbaar de beheersbaarheid van het fonds door de buurt wel is. Maar we laten de buurtbewoners het fonds ook niet alleen beredderen. Net zoals in de streekfondsen is elke belanghebbende groep, dienst of organisatie vertegenwoordigd. Op één jaar

tijd zouden we zo dertig projecten kunnen realiseren. Naast bedrijven kunnen ook de middenstand en de burger het fonds spijzen. Zo kunnen we dan een heuse foundation oprichten. Onze huidige campagne moet eindigen met een groot toonmoment voor alle andere projecten, de stad, de dienst en de bedrijven.”

“Eens het draait”, oppert Van Doren, “moet je er als opbouwwerker kunnen uitstappen. Je kan niet in elk project even actief blijven. Want er komen altijd maar voorstellen bij die je in gang moet steken. We gaan onze actieradius vergroten en trekken rond met een caravan. We willen niet blijven vastzitten in ons gebouw. Vandaag kunnen we echt op talentenjacht en bereiken we een meer verscheiden publiek.”

tekst | Nico Krols

Grondrechtenboom

Ook in Oost-Vlaanderen wordt hard gewerkt om burgers bij het beleid te betrekken. De gemeenten rond Gent, de stad zelf en de provincie, verenigingen en organisaties allerhande haakten zich in een netwerk, op aangeven van Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen. Samen maakten ze een Grondrechtenboom. Inwoners van allerhande doelgroepen uit de diverse Oost-Vlaamse gemeenten konden in losse gespreksgroepen hun grieven kwijt over facetten van bepaalde grondrechten. Chronisch ziek en niet mogen werken? Het is maar één van de klachten uit de vele soms schrijnende verhalen waarmee het recht op gezondheid (szorg), op werk en op sociale bijstand werd aangekaart. Positief is alvast dat de vele deelnemers zich aangesproken voelden en opgelucht reageerden, ‘omdat ze hun gedacht eens kwijt konden’. Bedoeling is dat die inbreng ook een plek krijgt op het beleidsniveau. www.samenlevingsopbouw-oost-vlaanderen.be | Tel.: 09-265 84 70 | info.oost-vlaanderen@samenvlevingsopbouw.be.

| Samenlevingsopbouw Antwerpen-Noord
 Willy Vandersteenplein 1
 2060 Antwerpen
 | Tel.: 03-235 17 24
 | antwerpen-noord@samenvlevingsopbouw.be
 | www.buurtschatten.be
 | www.samenlevingsopbouw.be
 | www.tcfn.efc.be
 | www.bertelsmann-stiftung.de
 | evensfoundation.be

Net over de grens met België slaan de dertien dorpen van Hulst (Zeeuws-Vlaanderen) de handen in elkaar. Hulst is door de overheid uitverkoren om in één van de zestig Nederlandse 'ontwikkelpilots' rond de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) zijn inwoners zélf aan de slag te laten gaan om de leefbaarheid van hun dorp te vergroten. In beleidstaal heet dit: 'het betrekken van burgers bij de eigen leefomgeving en inclusief beleid'.

Het idee is ontstaan in het dorp Lamswaarde, een dorp van amper zeshonderd inwoners. Hun methode is vervolgens in het kader van de pilot uitgevoerd en verder ontwikkeld in het dorp Vogelwaarde (2.500 inwoners). Met een groep burgers werd een toekomstvisie gemaakt. Typisch aan de dorpen is dat nogal wat eenvoudige voorzieningen, zoals de bakker, stilaan verdwijnen. Vroeger had elk dorp zijn bankfiliaal, maar vandaag centraliseert de dienstverlening en de commercie zich in het grotere Hulst (10.700 inwoners). *Ingel Baaijens* (ViaZorg) is in opdracht van de gemeente Hulst projectleider van de WMO-pilot: "Er is enerzijds de veroudering van de bevolking en anderzijds de schaalvergroting die ervoor zorgt dat de dorpen dreigen leeg te lopen. De mensen zijn mobieler dan vroeger en rijden gewoon naar het aanbod of ze bestellen via internet. Voor jonge gezinnen en jongeren is het dan niet meer levendig genoeg om er te blijven of te gaan wonen. Het is dus zaak om hier nu iets aan te doen."

De inwoners van de dorpen willen niet dat hun gemeenschap afkalft en kwamen massaal opzetten toen ze de kans kregen om de aantrekkelijkheid van hun dorp te vernieuwen. "De mensen hebben door dat de gemeente niet bij machte is alles voor hen te regelen", zegt *Ellen van Troost* van Moveo – Training en advies.

Dromen toegelaten

De methode om de leefbaarheid in de plattelandsdorpen te verbeteren heet 'Droomtraject'. De dorpsbewoners brainstormen en bepalen de algemene thema's die moeten worden aangepakt, zoals 'wonen' of 'jeugd'. Daar worden dan projecten of 'dromen' aan gekoppeld, bijvoorbeeld

Bewoners aan de macht

beeld betere seniorenhuisvesting of extra jeugdvoorzieningen. Zo worden droomteams samengesteld, met droomcoaches die bereid zijn een sleutelrol te vervullen in het team en het te begeleiden. Dat kan de voetbalcoach zijn of de leider van een feestcomité. Eigenlijk iedereen die actief wil zijn voor zijn dorp en wat ervaring heeft met coachen. Zij krijgen een avond vorming over hoe ze hun team begeleiden. De teams ontwikkelden in een serie bijeenkomsten ideeën. Na een aantal maanden werd een 'Droommarkt' ingericht waar al de ideeën van de droomteams werden gepresenteerd aan de dorpsbevolking.

net het dromen toegelaten is. De mensen mochten voorstellen wat ze wilden, het kon niet te gek zijn. Verstraten: "We wilden niet hebben dat iemand zei: ik wil wel een overdekt zwembad, maar ik stel het niet voor want dat gaat toch niet. Dus door die grenzen los te laten, kan je je fantasie meer gebruiken."

Ingel Baaijens: "Wat opvalt, is dat mensen zelden iets onrealistisch voorstellen en dat er onder de mensen veel expertise zit. Of ze vinden bijvoorbeeld altijd wel iemand die een professionele maquette kan maken. Het competitie-element van de

Nederlandse droomtrajecten verbeteren leefbaarheid

De bewoners mochten kiezen wat zij het beste en meest toekomstgerichte idee vonden.

"De gekozen projecten", zegt *Ellen Verstraten*, voorzitter van de dorpsraad in Clinge, "leveren een flexibele agenda op voor de toekomst van het dorp. Met die agenda kan de dorpsraad de komende tien jaar aan de slag, samen met de gemeente en andere partners, zoals een woningbouwvereniging of een zorginstelling. Intussen zijn in de WMO-pilot twee droomtrajecten uitgevoerd in Vogelwaarde en Clinge. In Vogelwaarde is er al een flexibele agenda opgesteld en aan de bevolking gepresenteerd."

Het Droomtraject onderscheidt zich van andere ideeënvormende projecten omdat

markt en het stemmen op de projecten werkte aanstekelijk. De mensen wilden echt winnen. (*lacht*) Op weg naar een grote creatie kan je kleinere dingen heel snel realiseren. In Lamswaarde wilden ze een groot recreatiebos creëren. Ze zijn begonnen met de picknickplaatsen te bouwen. Die stonden er binnen de drie maanden. De gemeente communiceerde ook dat ze echt wilde dat het bos er kwam, maar dat er al een eerste tussendoel bereikt was. Het concrete realiseren daarvan spreekt mensen blijkbaar aan en elk bereikt tussendoel motiveert om verder te doen."

Enthousiaste bewoners

"Het succes van de Droomtrajecten staat of valt met het enthousiasme van de inwoners", vertelt *Baaijens*. "Op de Droommarkt

van Lamswaarde kwamen 250 mensen opdagen op een bevolking van 560. Een kwartier voor aanvang van de markt in Vogelwaarde tobden we nog over de opkomst. Veertig man of zouden we tweehonderd halen? Het werden er 450, op een totaal van tweeduizend. In Clinge kennen ze wat van feesten, dus de dorpsraad was zelfzeker: de zeshonderd die ze beweerden bij elkaar te krijgen, waren er ook.”

“Dat blijft sowieso een fantastische opkomst”, beaamt Verstraten. “Op een jaarvergadering daagt hooguit veertig man op. Het heeft dus te maken met de vorm

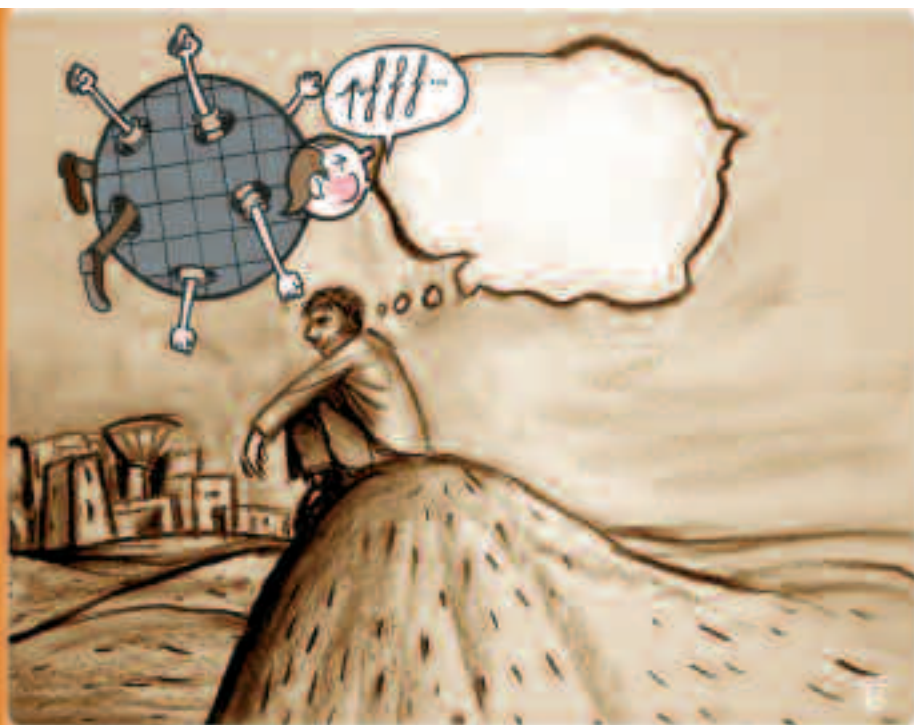
langdurige inzet meer vragen voor één en hetzelfde goede doel. Ze shoppen nu meer. Daar hebben we op ingespeeld.”

Een verkeersveiliger Vogelwaarde

Fons Duerinck, droomcoach van het winnende droomteam Verkeer in Vogelwaarde: “We hebben een videoreportage gemaakt om het gevaar van het verkeer aan de kaak te stellen. Dus hebben we een ongeval gesimuleerd. Met ketchup erbij. (lacht) Eén van de resultaten van ons project is dat we het vrachtverkeer rond het dorp leiden. Daar hadden we echt verschrikkelijk last

school in Vogelwaarde en Clinge een leefbaarheidsonderzoek hebben uitgevoerd. Dat blijkt een prima methode te zijn om de school bij een droomtraject te betrekken en het enthousiasme van de bewoners te stimuleren. De scholen hebben overigens ook meegewerkt aan de verschillende droomteams door tekeningen en maquettes te leveren. Opmerkelijk was het voorstel van één van de jongeren om eindelijk eens iets te doen aan die rondhangouderen die soms lelijke dingen naar je roepen!” (lacht)

tekst | Nico Krols

waarin je participatie organiseert. Mensen worden graag aangesproken op wat ze goed kunnen. En je staat er van te kijken hoeveel mensen iets kunnen waar je geen weet van hebt. Het Droomtraject maakt zichtbaar wat er aan potentieel in een dorp leeft. Zo maakte Blanche uit Vogelwaarde van de verkozen ideeën filmpjes en heeft een technisch tekenaar allerlei projecten in een plan gezet. Alles vrijwillig. We hoeven de mensen niet het gevoel te geven dat ze optreden op vraag van de gemeente. Op enkele aanzetten van de gemeente na komt het allemaal spontaan los en beginnen personen op andere personen beroep te doen. De kunst is dat een droomtraject zoveel mogelijk van de mensen zelf uitgaat. Het aantal bijeenkomsten voor de droomteams hebben we ook kort en intensief gehouden, tot aan het uiteindelijke organiseren van de Droommarkt. Je kan van vrijwilligers geen

van. Het thema ‘Jeugd’ heeft op de Droommarkt van Vogelwaarde gewonnen, maar dat wil niet zeggen dat we met ons ‘Verkeer-team’ geen aandacht krijgen. Als we iets concreet en snel uitwerkbaar bedenken, zouden we zelfs best voorrang kunnen krijgen.”

Verstraten: “Je mag de projectteams die zagezegd verloren niet demotiveren. Maar als het thema ‘Jeugd’ door de bevolking als belangrijkste thema naar voren wordt geschoven, is dat uiteraard een sterk signaal. De keuze moet gemaakt worden of de droomteams ook betrokken worden bij de uitvoering van hun ideeën. In Vogelwaarde kiest men ervoor om de droomteams op te heffen. De enthousiaste mensen uit dat circuit worden wel in nieuwe werkgroepjes ondergebracht die bij de uitvoering betrokken zijn. Leuk is ook dat in het droomtraject de leerlingen van de basis-

| www.gemeentehulst.nl
 | dichterbijdekern.nl
 | www.dorpsraadvogelwaarde.nl
 | www.viazorg.nl

Iedereen Model: een 'warme' hap

Vier jaar geleden zei *Anne* haar job als beursmakelaar vaarwel om meer thuis te zijn bij haar dochtertje *Roxane*, dat geboren werd met het syndroom van Down. Wanneer ze uit eten gingen, zag Anne dat Roxane altijd graag wilde helpen bij het afruimen. Dat zette Anne aan het denken: Roxane zou later moeilijk in een taverne aan de slag kunnen. Maar als Anne zelf een eethuisje zou openen, zou dat wel mogelijkheden bieden voor haar dochter. Zo begon ze samen met haar zus en vriendinnen het hippe eethuis *Bits N Bites* in Kontich.

Vrijwel meteen werd *Anthony*, die een mentale achterstand opliep bij de geboorte, aangenomen bij Bits N Bites. Aanvankelijk voor de afwas, maar al snel groeide zijn takenlijstje: tafels dekken en afruimen, de voorraad van de koeltoog bijhouden... Nu het eethuis een viertal jaar open is, tellen ze al heel wat vaste klanten en is het personeelsbestand uitgebreid. *Liliana* liep tijdens haar eerste levensjaren in een Roemeens weeshuis een lichte mentale achterstand op. Voor Bits N Bites geen probleem: Liliana leert er in haar eigen tempo nieuwe taken uit te voeren. Wanneer het rustig is, durft ze zelfs de kassa te bedienen.

Een chauffeur van de Lijn vertraagt even wanneer hij merkt dat *Anthony* op het terras van het eethuis aan de slag is. Hij steekt zijn hand op. Dat is voor *Anthony* het teken om met een stukje chocoladetaart op de bus te stappen. De chauffeur is verrast, maar

smult van het stukje taart. Met een smakelijke schaterlach stapt *Anthony* snel weer van de bus en zet z'n werk verder.

Kirsten werkt in het weekend in Bits N Bites om de werknemers van de bistro te begeleiden. Zij is leidster bij de scoutsgroep waar Roxane lid van is. Het klikte wel tussen Roxane en Kirsten en daarom vroeg Anne of Kirsten niet wilde komen helpen in Bits N Bites. Kirsten twijfelde geen moment: "Voor mij zijn alle medewerkers van Bits N Bites rolmodellen. Niets is hen te veel. Ze werken graag en hard, en altijd met de glimlach. Ze lijken nooit zorgen te hebben. Daar kunnen we nog iets van leren." In het kader van de campagne bereidde het team van Bits N Bites samen met chefkok *Felix Alen* een modelmenu.

De campagne *Iedereen Model* is onderdeel van het Europees Jaar van Gelijke Kansen voor Iedereen. Tijdens de affichecampagne kan iedereen zijn eigen model in de kijker zetten met een spitsvondige spreuk (www.iedereenmodel.be). De campagne is een initiatief van verenigingen van mensen met een handicap of een chronische ziekte.

Voor meer info of een campagnepakket met affiches, buttons en stickers, surf naar www.iedereenmodel.be of bel 02-214 27 60 | Bits N Bites, Sint Martinusstraat 14, 2550 Kontich | 03-449 27 97 | info@bitsnbites.be | www.bitsnbites.be

De Ouderenweek: Generaties verschillen? Ontmoeting verrijkt!

Vorig jaar werd tijdens de Vlaamse Ouderenweek het thema diversiteit geïntroduceerd. Dit jaar vindt de Ouderenweek plaats van 19 tot 25 november en komt het thema diversiteit opnieuw aan bod, maar dan vooral de verschillen en gelijkenissen tussen generaties en hun culturen. Dit jaar is de slagzin: "Generaties verschillen? Ontmoeting verrijkt!"

Mie Moerenhout, directeur van het Vlaams OOK vzw, de Vlaamse Ouderenraad: "Het is de bedoeling om mensen waar je afstand van gehouden hebt, te leren kennen. Als je weet waar mensen voor staan en wat ze doen, vallen mogelijke vooroordelen vaak weg. Je kan bijleren van andere generaties en hun culturen. Verscheidenheid is een rijkdom." Tijdens de activiteiten die in de Ouderenweek georganiseerd worden in de ouderenverenigingen, in de lokale dienstencentra, in de ouderenadviesraden en in de rusthuizen zal er niet alleen gewerkt worden rond verschillen en gelijkenissen tussen generaties. Ook de generatieverschillen tussen allochtonen en autochtonen komen aan bod. Allochtone families zijn vaak al met drie generaties in België. "We kunnen de verschillen leren waarderen", vindt Moerenhout. "En verschillen we eigenlijk wel zoveel? Iedereen moet naar school en aan het werk, en iedereen – jong, oud, autochtoon of allochtoon – heeft wel eens 'bellekentrek' gedaan. Het leven van nu verschilt niet altijd zoveel met dat van vroeger, het steekt wel in een ander kleedje." De Vlaamse Ouderenraad lanceert het thema tijdens de Ouderenweek. Er werd een brochure samengesteld met inspirerende artikels, verhalen en ideeën voor activiteiten. Daarmee kunnen organisaties op lokaal niveau aan de slag om feesten, uitstappen of ontmoetingsmomenten te organiseren. Moerenhout: "Het thema wordt dan wel tijdens de Ouderenweek gelanceerd, maar het is de bedoeling dat men er een gans jaar of langer mee verder

werkt. We willen attitudes veranderen. Dat doe je natuurlijk niet op één week. We willen duurzame relaties tussen de generaties, geen relaties voor één dag."

Het eerste deeltje van de brochure geeft een theoretisch overzicht van verschillende generaties en een definitie van generatieculturen. Daarna volgen een paar artikels met concrete voorstellen om andere generaties te ontmoeten: Ga op stap en maak nieuwe vrienden. Het artikel "Kraak de code" daagt de ouderen uit een paar zinnestjes uit de jongerentaal te ontcijferen. Lokale Ouderenadviesraden krijgen tips voor initiatieven: organiseer een ontmoeting tussen de voorzitter van de jeugdraad en de voorzitter van de ouderenraad, organiseer een ludieke betoging waar zowel jongeren en ouderen aan deelnemen, een ontmoetingsdag waar ouderen aan jongeren wijze levensraad kunnen geven en jongeren ouderen op hun beurt een gsm helpen gebruiken. Ook op straat kunnen ouderen en jongeren elkaar ontmoeten. Een straatzoektocht, een tijdelijk verkeersvrije straat of een nieuwe naam voor de straat of een fototentoonstelling met oude en nieuwe foto's van een wijk behoren tot de mogelijkheden. Verder worden er ook nog tips gegeven om met alle generaties samen te feesten en te rouwen. Want ook dat zijn dingen die alle generaties samen kunnen beleven.

Op 13 mei 2008 is er een apotheose voorzien in het Ouderenparlement waarbij beleidsaanbevelingen rond het thema diversiteit worden voorgesteld.

Meer info: Vlaamse Ouderenraad, Koningsstraat 136, 1000 Brussel | 02-209 34 51 | info@vlaamse-ouderenraad.be | www.vlaamse-ouderenraad.be

Gezondheidsbevordering op school

Op 29 september werd op de GO! conferentie 'Gezondheidsbevordering op school' het startschot gegeven voor het GO! Gezondheidsactieplan. Daarmee lanceert het gemeenschaps-onderwijs een 'daadkrachtig' gezondheidsbeleid in de klas.

GO! is de nieuwe naam voor het voormalige Gemeenschaps-onderwijs. GO! - spreek uit 'gee oo' - omvat de kinderdagverblijven en minicrèches, de kleuter- en lagere scholen van het basis-onderwijs, het secundair onderwijs met de studierichtingen ASO (algemeen secundair), TSO (technisch secundair), BSO (beroepssecundair), KSO (kunstsecundair), DBSO (deeltijds beroepssecundair) en met nog een aantal bijzondere studierichtingen. Verder bestaat het GO! ook nog uit het buitengewoon onderwijs, de centra voor volwassenenonderwijs en het deeltijds kunstonderwijs, de internaten en de centra voor leerlingenbegeleiding.

Op de gezondheidsconferentie werden alle maatregelen op een rijtje gezet waarmee het GO! via zijn centrale diensten, centra voor leerlingenbegeleiding én externe partners alle scholen van het GO! zal ondersteunen. Het GO! onderwijs heeft daarvoor een samenwerkingsakkoord op zak met het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie (VIG) en het Rode Kruis-Vlaanderen. Op de conferentie ondertekende het GO! een samenwerkingsakkoord met vijf nieuwe externe partners: de Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV), de Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen (VAD), Sensoa, Kinder- en jongerentelefoon Vlaanderen vzw (KJT) en het Centrum ter Preventie van Zelfmoord (CPZ). Het GO! rust hiermee niet op zijn lauweren, maar blijft alert uitkijken naar

nieuwe kansen tot samenwerking met nog andere externe partners. Suggesties zijn altijd welkom op gezondheid@g-o.be.

Op het congres ondertekenen de algemeen directeurs van de 28 GO! scholengroepen een convenant waarin ze zich engageren om het gezondheidsbeleid verder uit te voeren als een inherent onderdeel van het pedagogisch project. In zijn toespraak stelde Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, Frank Vandenbroucke, dat de scholen "meer dan klaar" lijken om goed ondersteund verder te timmeren aan hun gezondheidsbeleid. Vandenbroucke: "Bij kinderen die thuis weinig stimulansen krijgen om gezond te eten en gezond te leven, speelt de school een cruciale rol. Dat is op en top een verhaal van gelijke kansen. De school reikt aan wat thuis ontbreekt of versterkt wat daar al gebeurt. Dat is een verhaal waaraan ik, erg veel belang hecht. Het kan immers niet dat gezondheid ongelijk verdeeld is."

De minister verwacht dat alle scholen de gezondheidsbevordering dit schooljaar in de schijnwerpers plaatsen, omdat de eindtermen en ontwikkelingsdoelen bepalen dat leerlingen in staat moeten zijn een 'gezondheidsbevorderende leefstijl' aan te nemen.

| www.gezondopschool.be

| www.vlor.be

Noord en Zuid samen voor welzijn

Einde september hield het Zuid-Nederlands-Vlaams Samenwerkingsverband Onderwijs, Onderzoek en Welzijn een eerste studiedag in het Provinciehuis in Leuven. Onderzoekers en bestuurslui legden er uit hoe in de eigen regio welzijnsthema's, zoals intercultureel werken, vergrijzing, cliëntparticipatie en communicatie naar specifieke doelgroepen, aangepakt worden.

Bedoeling van het samenwerkingsverband, dat dit voorjaar voor een periode van twee jaar van start ging, is een forum creëren om van elkaars praktijk en ervaringen te leren, aldus congresvoorzitter Wivina Demeester en Dick van den Bout, voorzitter van het Samenwerkingsverband.

De sociale sector is aan verandering onderhevig. Om die veranderingen het hoofd te kunnen bieden, is samenwerking binnen de driehoek onderwijs, onderzoek en welzijn van belang. Zich hiervan bewust, groepeerden hogescholen, universiteiten, onderzoeksinstituten en welzijnsinstellingen uit Zuid-Vlaanderen en Nederland zich in juni 2006 in het Zuid-Nederlands-Vlaams Samenwerkingsverband Onderwijs, Onderzoek, Welzijn. Het belang van de samenwerking is gelegen in een goede aansluiting tussen onderwijs, onderzoek en de beroepspraktijk, een hoogwaardige kennisinfrastructuur en onderlinge kwaliteitsimpulsen.

Een van de projecten van het Samenwerkingsverband, zo bleek op het congres, is het uitwisselen van contacten tussen welzijnsdiensten van twee vergelijkbare gemeenten en steden uit Vlaanderen en Zuid-Nederland. Zo werden al contacten gelegd tus-

sen diensten uit Sint-Truiden en Weert, Ronse en Leerdam, Antwerpen en Den Haag, Vilvoorde en Waalwijk. Bedoeling is te komen tot zeven duoprojecten die in 2008 tijdens een studiedag worden geëvalueerd.

De initiatiefnemers willen met name een model ontwikkelen van 'speeddating' tussen gemeenten en steden uit beide gebieden. Het is de bedoeling dat Vlaamse of Zuid-Nederlandse gemeenten de vraag kunnen stellen waar men in het andere gebied een vergelijkbare gemeente kan vinden om rond een welzijnsthema ervaringen uit te wisselen. Om de communicatie te vergemakkelijken, brengt de organisatie in 2008 een boekje uit met uitleg over de welzijnsbegrippen die in beide regio's gehanteerd worden.

Voor het congres werd het Samenwerkingsverband ondersteund door de Commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland (CVN), in het kader van haar tweejarig welzijnsproject, gefinancierd door de Vlaamse en Nederlandse overheid. Met het project wil CVN de Vlaams-Nederlandse samenwerking in de sociale sector bevorderen. De conferentie vond plaats onder aanbeveling van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG), de Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP), het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW), het LCGW District Zuid en de MO-groep Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening. De conferentie richtte zich tot sleutelfiguren en belanghebbenden van welzijnsondernemingen, onderwijsinstellingen en onderzoeksinstituten in Zuid-Nederland en Vlaanderen.

(PD)

Het BIJPASS project: samenwerking Bijzondere Jeugdbijstand en Kinder- en Jeugdpsychiatrie

Als het met een kind of jongere thuis en op school niet goed gaat zijn er maatschappelijk drie systemen beschikbaar: Welzijnszorg, Gezondheidszorg en Justitie. Zij hebben onderscheiden maatschappelijke opdrachten en daaraan verbonden middelen. Er is aparte wet- en regelgeving. Zo treedt Justitie op als er sprake is van delinquent gedrag. Welzijnszorg wordt ingeschakeld voor de opvang en begeleiding als er bijvoorbeeld sprake is van een problematische opvoedingssituatie. Op de Gezondheidszorg wordt beroep gedaan bij ziekten, psychiatrische problemen, handicap.

In het systeem van de Welzijnszorg is de Bijzondere Jeugdbijstand het specifieke hulpaanbod voor kinderen en jongeren. In het systeem van de Gezondheidszorg is dat de kinder- en jeugdpsychiatrie. De perceptie is dat er grote verschillen zijn in visie en werking.

Al jaren bestaat de indruk dat de verschillen tussen de kinderen en jongeren die door de Bijzondere Jeugdbijstand geholpen worden of in de kinder- en jeugdpsychiatrie minder groot zijn dan meestal wordt gedacht. Bovendien zijn er kinderen en jongeren met diverse en soms complexe problemen die tussen wal en schip belanden. De vraag is of samenwerking tussen beide een substantiële bijdrage kan betekenen voor de uitbouw van een doelmatige zorg voor kinderen en jongeren die in hun ontwikkeling geconfronteerd worden met ernstige problemen en die maatschappelijk gemarginaliseerd zijn.

De onderzoekseenheid Jeugd van het Collaborative Antwerp Psychiatric Research Institute van de Universiteit Antwerpen heeft getracht op deze vraag een antwoord te formuleren door middel van het BIJPASS project. Er werd gebruik gemaakt van een behoeftegestuurde onderzoeksmethodologie. Dit gebeurde in samenwerking met de Vlaamse Jeugdweelzijnskoepels en het Overlegplatform Vlaamse Kinder- en Jeugdpsychiatrie en werd ondersteund door Cera.

Resultaten

Het spreekt voor zich dat alle kinderen en jongeren die hulp ontvangen vanwege kinder- en jeugdpsychiatrie te kampen hebben met psychiatrische aandoeningen. Zowel de kinder- en jeugdpsychiaters als de andere hulpverleners in de kinder- en jeugdpsychiatrie geven aan dat voor vele van deze kinderen en jongeren meer hulp nodig is dan zij kunnen of mogen bieden.

Uit het onderzoek blijkt dat minstens een op twee kinderen en jongeren in de Bijzondere Jeugdbijstand te kampen heeft met psychiatrische aandoeningen. Dit is vijfmaal hoger dan in de algemene bevolking. Voor een (grote) meerderheid van deze kinderen geven ouders en begeleiders aan dat er meer hulp nodig is.

In het onderzoek werd ook de zorgverstrekkers uit beide sectoren gevraagd hoe de hulp verbeterd kan worden. Zij pleiten voor een directe samenwerking tussen de hulpverleners en kinder- en jeugdpsychiaters, ongeacht de sector waarin ze werken. Hoewel blijkt dat ze elkaar onvoldoende kennen en onvoldoende weet hebben over elkaars aanbod hebben de zorgverstrekkers van beide sectoren duidelijke verwachtingen ten aanzien van elkaar en deze samenwerking. Deze samenwerking moet gebaseerd zijn op erkenning van ieders competentie en rol, en vooral gericht op de behoeften in het dagelijks functioneren van kinderen, jongeren en hun ouders.

De zorgverstrekkers vinden dat een degelijke samenwerking vaak gehinderd wordt door wet- en regelgeving, door een gebrek aan aangepaste financiering en door de belangen van overheid, sectoren, ziekenhuizen of instellingen.

In het BIJPASS project werden enkele vormen van directe samenwerking tussen hulpverleners uit beide sectoren uitgewerkt en geëvalueerd.

Het rapport kan gedownload worden: www.ua.ac.be/capri

| Een kleinkind met een handicap? |

De betrokkenheid van grootouders bij hun kleinkinderen is groot. Wanneer het kleinkind een handicap heeft, is die bezorgdheid nog groter. Bovendien maken grootouders zich ook nog zorgen over hun eigen kind, de ouder van het kleinkind met een handicap. Want hoe gaan zij het kind een plaats geven in hun leven? Gezin en Handicap en KVG Oost-Vlaanderen willen grootouders van een kind met een handicap en andere geïnteresseerden samenbrengen op een gezellige namiddag, met een getuigenis van een grootouder. Er is de kans om ervaringen uit te wisselen. En er is koffie en gebak als afsluiter. Praktisch: **7 november 2007** van 14.00 tot 17.00 uur in CC De Werf, Molenstraat 51, Aalst. Prijs: 3 euro voor leden en 7 euro voor niet-leden, drank en gebak inbegrepen. Info en inschrijvingen: Gezin en Handicap, A. Goemarelei 66, 2018 Antwerpen | 03-216 29 90 | gezinenhandicap@kvg.be. Inschrijven is verplicht.

| Symposium: 25 jaar thuisbegeleiding autisme in Vlaanderen |

Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van thuisbegeleiding voor de doelgroep autisme in Vlaanderen organiseren de drie erkende thuisbegeleidingsdiensten (Tanderuis vzw, Het Raster vzw en ISA) een infodag voor ouders, professionelen en geïnteresseerden. Deze dag vindt plaats op **23 november 2007** in Campus Drie Eiken (Universiteit Antwerpen) te Wilrijk. Sprekers zijn minister van Welzijn Steven Vanackere, Peter Vermeulen en Hilde de Clercq. Een persoon met autisme zal getuigen. De kostprijs bedraagt 18 euro voor ouders, 38 euro voor professionelen. Meer informatie: www.hetraster.be, www.thuisbegeleidingautisme.be, www.stijn.be.

| Permanente vorming, bij- en nascholingen |

Het Departement Sociale School van de Katholieke Hogeschool

Leuven organiseert eind 2007 en begin 2008 heel wat bij- en nascholingen. De verschillende cursussen zijn onder te brengen bij de volgende thema's: personeel en organisatie, informatisering, communicatie en methodisch werken, ontwikkelingen in de hulpverlening en bemiddeling (en bemiddeling in familiezaken). Voor meer info: www.khleuven.be of bel naar 016-20 58 95. Ook het Departement Sociaal-Agogisch werk van de Plantijn Hogeschool in Antwerpen biedt een uitgebreide waaier aan permanente vorming aan rond onderwijs, vorming, vrije tijd, creatief agogisch werken, begeleiden en ondersteunen. Meer info bij Wim Stinkens: wim.stinkens@plantijn.be | www.plantijn.be | 03-221 07 60.

De catalogus van VOCA Training en Consult (geldig tot december 2008) is ook beschikbaar. VOCA biedt een uitgebreid programma, gaande van coaching voor leidinggevendenden, over communicatie en samenwerking, personeelsbeleid, organisatiebeleid tot zorg voor woon- en leefklimaat. www.voca.be | voca@ccv.be | 016-40 41 01. Kern vzw is sinds 1972 gespecialiseerd in vorming voor hulpverleners in de richtingen relatie- en gezinstherapie, systeemdenken, lichaamsgerichte therapie. Gedetailleerde informatie is te vinden op users.skynet.be/kern of via 03-777 45 96.

| De geestelijke gezondheid, een zorg voor de Julie Renson Stichting |

Zo heet op **16 november** het slotevenement in het kader van de viering van het vijftigjarige bestaan van de Julie Renson Stichting die een impressie geeft van de kennis in de schoot van de Stichting. Onder meer volgende onderwerpen komen aan bod: Empowerment in de geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren, Autonomie van dementerenden, Mensenrechten en geestelijke gezondheidszorg. Toegang gratis. Plaats: Fortis Bank - groot auditorium - Kanselarijstraat 1, 1000 Brussel. Programma en info: www.julierenson.be/files/50fjrs1n.html | Verplicht inschrijven voor 5 november. Tel.: 02 538 94 76 | info@julierenon.be.

Gezonde voeding voor sociaal zwakke groepen

De Koning Boudewijnstichting gaat projecten ondersteunen die gezonde voeding voor sociaal zwakke groepen bevorderen. Het accent ligt op de noodzakelijke samenwerking tussen de gezond-

heids- en de sociale sector. Alle geselecteerde projecten krijgen een financiële steun van minimum 5.000 en maximum 20.000 euro. Kandidaturen indienen kan **tot 19 november 2007**. Voor meer informatie: info@kbs-frb.be | Tel.: 070-23 37 28.

| Grenzenloze solidariteit? |

Op **14 november 2007** vindt in het Provinciehuis van Antwerpen een congres plaats 'over (illegale) migratie en mensen zonder wettig verblijf'. De migratie van mensen zonder papieren, ook wel (illegale) migratie genoemd, is een actueel thema met een grote impact op de samenleving. Hierin heeft de situatie van mensen zonder wettig verblijf een bijzondere plaats. Ondanks (of net omwille van) de veelheid aan opinies en betrokkenen ontbreekt het aan een coherente langetermijnvisie. Bovendien blijkt er vaak een gebrek te zijn aan (kennis over) wetenschappelijk onderzoek. In samenwerking met belangrijke maatschappelijke partners benadert CEMIS, het Centrum voor Migratie en Multiculturele Studies, dit thema multidisciplinair vanuit een internationaal vergelijkend perspectief. De organisatoren willen met dit congres mensen vanuit verschillende maatschappelijke velden (academici, beleid, werkveld) samenbrengen om vanuit verscheidene invalshoeken het thema te belichten. In thematische reflectiegroepen wordt nagedacht en gedebatteerd over de actuele topics met betrekking tot (illegale) migratie. Zo willen de organisatoren in samenspraak met de cruciale maatschappelijke actoren het noodzakelijke debat over (illegale) migratie ondersteunen en verder ontwikkelen en wil men een positieve bijdrage aan het beleid en de publieke opinie leveren.

Het congres 'Grenzenloze Solidariteit' staat open voor een breed publiek: academici, mensen uit het beleid, de politiek, de middenveldorganisaties, socio-culturele organisaties en voor iedereen die interesse heeft in dit thema.

Tijdens de pauze kunnen een foto- en een filmvoorstelling bezocht worden.

Info en inschrijven: CEMIS - ina.lodewyckx@ua.ac.be | Tel.: 03-275 59 65 | www.ua.ac.be/cemis

| Criteria diversiteitsplannen opnieuw vastgesteld |

Net als de vorige jaren zijn opnieuw de voorwaarden voor het opstellen van het diversiteitsplan vastgesteld in een Vlaams besluit. De Vlaamse overheid wil de integratie van kansengroepen (personen met een handicap, allochtonen, oudere werknemers) op de arbeidsmarkt stimuleren. Om dat te bereiken stelt ze subsidies ter beschikking van ondernemingen die een diversiteitsplan opstellen en uitvoeren. Een diversiteitsplan bevat een geheel van maatregelen en acties die gericht zijn op het wegwerken van discriminaties en drempels waarmee kansengroepen geconfronteerd worden. Wie kan de subsidie aanvragen? Zowel ondernemingen, instellingen, arbeidsorganisaties uit de profit- en social non-profitsector, als lokale besturen. De subsidie kan aangevraagd worden bij de bevoegde Sociaal-Economische Raad van de Regio (SERR), bij het Brussels Nederlandstalig Comité voor Tewerkstelling en

Opleiding (BNCTO) of bij het Departement Werk en Sociale Economie. Als er een subsidie wordt toegekend, bedraagt deze tweederde van de uitgaven voor het diversiteitsplan, met een maximum van 10.000 euro. De voorwaarden en criteria voor het opstellen van het diversiteitsplan en het verkrijgen van de subsidies werden vastgesteld in een Vlaams besluit van 19 juli 2007.

Voor meer info en de tekst van het besluit, zie www.vlaanderen.be/werk.

Schulden van ouders

Enkele jaren geleden hebben je ouders een lening genomen voor de aankoop van een nieuwe woning. Na verloop van tijd komen ze in geldnood en uiteindelijk kunnen ze hun schulden niet meer afbetalen. Bestaat het risico dat je als meerderjarig kind opdraait voor die schuldenberg?

Dat risico bestaat in principe niet, voor zover er geen enkele overeenkomst tot stand is gekomen tussen je ouders en jezelf. Het gebeurt namelijk dat iemand (bijvoorbeeld ook het meerderjarige kind) 'borg' staat voor zijn ouders. Wat betekent dit nu precies?

De 'borgtocht'

Deze borgtocht betekent dat iemand (de borg, hier het kind) zich tegenover de schuldeiser van een verbintenis, verplicht om deze verbintenis af te lossen indien de oorspronkelijke debiteur (hier de ouders) dit niet meer kan. Dit betekent dus dat er tussen jezelf en de schuldeiser een overeenkomst tot stand komt. Je gaat de persoonlijke verplichting aan om zelf de schuld aan de schuldeiser af te betalen. De borg betaalt hier dus geen eigen schuld af, maar wel de schuld van iemand anders (de ouders).

Opdat deze borg geldig zou zijn is het bovendien ook niet nodig dat er tussen jou en je ouders hieromtrent een overeenkomst wordt afgesloten. Je kunt je borg stellen zonder enige opdracht van je ouders en zelfs buiten hun medeweten.

Het bewijs van de borgtocht

Ook al heeft de oorspronkelijke schuldenaar geen weet van het feit dat iemand voor hem borg staat, toch mag deze borg niet gewoon 'vermoed' of 'verondersteld' worden. Volgens de wet is het noodzakelijk dat de borgtocht uitdrukkelijk werd aangegaan en dit ter bescherming van wie de borg staat. De borg moet dus zonder twijfel de effectieve bedoeling hebben om borg te staan.

Is borgtocht kosteloos?

Vroeger was een borgtocht eigenlijk een vriendendienst van de borg tegenover de schuldenaar. Ook vandaag vindt men deze vorm van borgtocht nog terug (bijvoorbeeld het kind dat borg staat voor zijn ouders of omgekeerd). Dit is een kosteloze borgtocht. De vraag rijst hier of er dan geen sprake kan zijn van een schenking tussen de borg (het kind) en de ouders. Indien de borg effectief

de schuld dient te betalen, dan kan er inderdaad sprake zijn van een schenking.

Toch bestaat de mogelijkheid dat een borgtocht bezoldigd is. Het Hof van Cassatie heeft in het verleden al beslist dat de kosteloosheid van de borgtocht geen wezenlijk bestanddeel is van de borg.

De borg betaalt de schuld: wat nu?

Als de borg daadwerkelijk de schuld van de schuldenaar moet betalen, dan heeft hij dus eigenlijk de schuld van iemand anders betaald. De borg kan deze schuld terugvorderen van de oorspronkelijke schuldenaar. Hij kan zich hiervoor baseren op de schriftelijke overeenkomst die hij met de schuldenaar opstelde. Is er geen schriftelijke overeenkomst voorhanden, dan moet men teruggrijpen naar de wetsregels ter zake.

Zo zegt onze wetgeving dat de borg die de schuld betaald heeft, van rechtswege in alle rechten treedt die de oorspronkelijke schuldeiser tegen de schuldenaar had.

Concreet betekent dit dat de borg in de plaats komt te staan van de schuldeiser. Dit niet alleen voor de hoofdsom, maar ook voor alle bijkomende rechten (bijvoorbeeld intresten).

Opgelet!

Als de ouders (of één van hen) overlijden dan zullen hun schulden wel deel uitmaken van hun nalatenschap. Het totaal van de schulden maken namelijk het 'passief' gedeelte uit van de nalatenschap. Op dat ogenblik zullen de erfgenamen dus niet alleen het actieve gedeelte van de nalatenschap erven, maar ook de schulden. Is de schuldenberg te groot dan kunnen de erfgenamen nog steeds de nalatenschap verwerpen.

Langs de andere kant bestaat er ook een 'onderhoudsplicht' van de kinderen tegenover hun ouders voor zover de ouder(s) behoeftig zijn en deze kinderen ook een vermogen hebben.

tekst | Solange Tastenoye

Waarvan akte is een nieuwe rubriek. Hebt u vragen over burgerlijk recht? Mail naar info@weliswaar.be. Frequent gestelde vragen krijgen hier een antwoord.

| Jaarkalender: Feesten met de burens |

Feesten met de burens is de naam van de kalender voor het jaar 2008 met de feestdagen van de verschillende godsdiensten en culturen in ons land. Elke maand kunt u nieuwe of vergeten feesten (her)ontdekken. Dit jaar gaat het al om de tiende editie. In deze jubileumeditie staat niet alleen de educatieve bijlage, maar ook een kleurrijke bladwijzer met een overzicht van de belangrijkste interreligieuze feestdagen. De educatieve bijlage staat net als de dertien grote kleurenfoto's in het teken van het thema 'religieuze gebouwen die ruimte geven'. In een multiculturele samenleving is deze jaarkalender een nuttig instrument voor onderwijs, welzijns- en verzorgingsinstellingen en voor het bedrijfsleven. De kalender

is een initiatief van Kerkwerk Multicultureel Samenleven en kost 8 euro.

Voor meer info: www.kms.be | kms@kms.be of 02-502 11 28.

| België scoort goed op kindervelzijn en volksgezondheid |

België staat twaalfde op de ranglijst van landen wat betreft kwaliteit van leven. Dit blijkt uit een onderzoek dat de situatie in 183 landen bestudeerde. België scoort goed wat kindervelzijn betreft. Dat omvat gezondheid en veiligheid, materieel welzijn, onderwijs en familie en vriendenkring. Ons onderwijs is volgens het onderzoek zelfs het beste van de wereld. Ook in de categorie volksgezondheid scoort ons land goed. Met één dokter per 227 inwoners

komen we op de vierde plaats in de ranglijst terecht. 5,3 ziekenhuisbedden per 1000 inwoners zijn maar goed voor een vijfderdigste plaats. 75% van de Belgische vrouwen gebruikt moderne anticonceptiemiddelen en ook dat is een hoge score. Met een gemiddelde levensverwachting van net geen tachtig jaar, valt ons land net buiten de top twintig.

| Laaggeschoolden maken minder gebruik van kinderopvang |

Laaggeschoolden maken minder gebruik van kinderopvang omdat ze denken dat die te duur is. Ze hebben ook meer moeite om werk en gezin te combineren dan hooggeschoolden. Dat blijkt uit een onderzoek van de Universiteit Antwerpen. Laaggeschoolde ouders doen liefst een beroep op familie voor kinderopvang. Is er geen opvangmogelijkheid binnen de familie, dan kiezen ze er vaker voor niet te gaan werken dan om hun kinderen naar de kinderopvang te brengen. Ze denken dat kinderopvang erg duur is, terwijl de kost van de opvang van Kind en Gezin afhankelijk is van het gezinsinkomen. Minister van Welzijn Steven Vanackere wil werk maken van communicatie op maat, zodat ook laaggeschoolde ouders de juiste informatie krijgen.

| Al dertig organisaties erkend voor kinderopvang met dienstencheques |

Er zijn al dertig organisaties erkend waar men met dienstencheques kan betalen voor kinderopvang. Daarnaast loopt er nog een aantal aanvragen. Dat blijkt uit cijfers van Kind & Gezin. Het is de bedoeling dat het systeem vanaf 1 september van start gaat. De dienstencheques voor kinderopvang maken deel uit van het Vlaamse actieplan voor flexibele en occasionele kinderopvang. Dat plan

voorziet kinderopvang voor en na de normale openingsuren van de crèches en in bepaalde 'noodgevallen'. De dienstencheques zijn uitsluitend voor eenoudergezinnen met kinderen jonger dan vier jaar. Alleen kinderopvang aan huis komt in aanmerking. Gezinnen kunnen tussen vijf en veertig cheques per jaar aankopen. De prijs van de dienstencheques schommelt tussen 1,67 en 6,70 euro. www.kindengezin.be.

| 60-plusgids |

De *60-plusgids* is een praktische handleiding voor personen die hun pensioenleeftijd naderen of bereikt hebben. Deze publicatie is in de eerste plaats een doorverwijsgids, die u op weg helpt bij het zoeken naar inlichtingen over thema's die bij uw leeftijdsfase horen. Aan het einde van elk hoofdstuk staat een overzicht van specifieke diensten, instellingen, verenigingen, centra en groeperingen waar de lezer voor uitgebreidere informatie terecht. Gedetailleerde contactgegevens werden achteraan in de gids gebundeld.

In het hoofdstuk over inkomen worden de verschillende pensioenstelsels, de ziekteverzekering en de zorgverzekering belicht, net als de sociale voordelen en mogelijke tegemoetkomingen. Andere hoofdstukken zijn: het familiale netwerk, ouderenemancipatie en -participatie, vrije tijd, wonen, mobiliteit, gezondheid, zorgverlening, diensten (zoals de sociale diensten van het OCMW, het gemeentebestuur en het ziekenfonds). Het laatste en tiende hoofdstuk gaat over het levenseinde en belicht onderwerpen als erfenis, testament, schenkingen en maatregelen die bij het overlijden moeten worden genomen.

Zie ook: www.60plusgids.be | www.vlaanderen.be/publicaties
Bestellen kan ook via tel.: 1700.

| Loslopende auteur |

Was het dubbeltje anders gerold, hij had nu misschien in de gevangenis of in een afkickcentrum gezeten, maar Dimitri Verhulst bewijst dat er een ontsnappingsmogelijkheid is uit de marginaliteit: erover schrijven. Opgevoed door een stelletje dronkaards, geniet Verhulst nu succes als schrijver. Ironisch genoeg vooral dankzij *De helaasheid der dingen*, het boek waarin hij zijn jeugd beschrijft. Maar, ook in zijn ander werk etaleert Verhulst een woeste, hilarische, vlijmscherpe en gevoelige schrijfstijl. En op het podium is de man zo mogelijk nog dwingender. Gevaarlijk bovendien, want authentiek en doorleefd als hij leest, kruipt hij de toehoorder alarmerend dicht op de huid.

Geletterde Mensen: Dimitri Verhulst. Première op 17 november in de Stadsschouwburg te Mechelen, daarna tot 8 december op tournee. Alle info op www.begeerte.be | 03-272 40 41.

| Heroïsche missionaris |

Auteur David Van Reybrouck heeft wat met oude, blanke mannen in Afrika. In zijn eerste theatermonoloog, *Die Siel van die Mier*, gaf hij het woord aan een wetenschapper. In *N* was het de beurt aan een encyclopedist. Nu laat hij een oude in Congo actieve missionaris zijn verhaal doen. Ter voorbereiding trok Van Reybrouck naar Congo om er met missionarissen te praten. Hij is onder de indruk. "Het beste van het katholicisme zit in Kongo. Let wel, ik

ben een atheïst, maar heb ervaren dat men voor dat soort engagement wel gelovig moet zijn. Deze mannen hebben al op jonge leeftijd een levensbepalende en in bijna alle gevallen moeilijke keuze gemaakt." De auteur wil ook het spanningsveld tussen missie en mystiek aftasten. "Kies je ervoor om in de wereld te staan en je handen vuil te maken of trek je je terug? Ik zie een gelijkenis met de hedendaagse kunstenaar: ben je betrokken met de actualiteit of kies je voor een abstracte, ascetische positie? Zelf kies ik hoe langer hoe meer voor dat eerste." Op de scène mag acteur Bruno Vanden Broecke de klus in zijn eentje klaren.

Missionarisproject, première op 14 december in KVS BOL, Brussel. Alle info op www.kvs.be. Tickets: 02-210 11 12.

| Ontembare danser |

MAYDAY!, het dansfestival voor jonge en ontembare hedendaagse dansers, neemt van 6 tot en met 10 november de Antwerpse Monty in beslag. Verantwoordelijk hiervoor is het organiserende Danswerkhuys, dat de bezoekers een representatieve mix van wat nu roert bij jonge, beloftevolle choreografen wil tonen. Dit betekent dat er naast dans ook plaats is voor danstheater, fysiek theater, performance, installatie en dansfilm. Centraal echter in het festival staan de dark rooms: tien geselecteerde dansmakers heb-

ben deze nazomer gebruik mogen maken van Danswerkhuis-ruimtes om er site-specifiek werk te creëren. Het resultaat hiervan ziet u in de Monty.

Alle info op www.danswerkhuis.be en www.monty.be.

Tickets: 03-238 91 81.

| Voorlichtingsles nieuwe stijl |

Larf!, een kunsteducatieve vereniging die voorstellingen maakt met en voor kinderen, presenteert dit seizoen *De Wervelende Voorlichtingsshow*. Neem de titel gerust letterlijk, want met deze voorstelling willen de makers de seksuele voorlichtingsles oude stijl – een donkere diavoorstelling over eitjes en spermatozoiden – vervangen. Geen paniek, Larf! mag dan al het grote mysterie 'seks' volledig willen onthullen, de vereniging heeft niet de bedoeling seks tot wiskunde te herleiden. "Er moet wat mysterie in de onderbroek blijven", klinkt het daar. Om dat voor elkaar te krijgen, kiest regisseur Han Coucke voor een cabaretse show boordevol humor, dans en live muziek. Educatief dus, maar ook geestig met rubrieken als versiertips van de week, de allereerste keer en de ero-clowns.

Alle info op www.larf.be of 09-365 09 43.

| Opera voor moslims en christenen |

Begin november viert jeugdtheater Bronks in de Kriekelaar te Schaarbeek haar jaarlijkse festival, met zoals steeds zowel (nieuwe) eigen producties als gastvoorstellingen. Van het huis is er dit jaar onder meer *Opera voor moslims en christenen*, een voorstelling die door christelijke en islamitische jongeren wordt gespeeld en ook inhoudelijk door hen mee werd bepaald. Regisseur Ton Heijligers werkt graag met niet-geschoolde acteurs omdat zij, zo zegt hij "hun zenuwen niet helemaal kunnen verbergen. Bovendien staan zij onbevangen tegenover wat je hen vraagt en gaat er ook wel eens iets mis. Ontroerend vind ik dat." Voor Heijligers zijn humor en religie twee belangrijke thema's. Religie

foto | Raymond Mallentjier

vooral omdat hij zich op zoek weet naar een soort waarheid. "Als de waarheid van het christendom bestaat en die van de islam ook, dan is dat dezelfde waarheid. Maar, misschien bestaat de waarheid niet." En misschien is iets wat opera heet, ook niet echt een opera? "Neen, de titel verwijst vooral naar het grote gebaar, zo eigen aan opera, alsook naar de grote thema's." Maar, muziek is er wel, want "muziek is altijd manipulatief. Het maakt reclame voor iets, voor de kwetsbaarheid van een speler of wat dan ook. Ook in religie is dat zo."

Opera voor moslims en christenen, te zien tijdens Bronks-festival van 3 tot en met 11 november. Alle info op www.bronks.be.

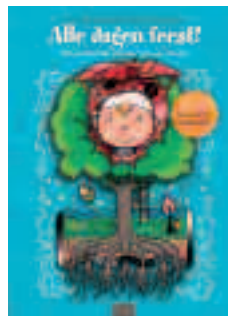
| Herneming Spiegelschrift |

In november 2007 en januari 2008 loopt een nieuwe reeks voorstellingen van 'Spiegelschrift', de toneelversie van de gelijknamige brievenroman. Bart Demyttenaere en Wim Geysen brengen hun intieme vertelling zelf op de planken.

Jonge mensen leren praten over sombere gevoelens om ze op die manier in hun leven een plaats te geven. Dat is de bedoeling van het CM-project 'ff down'. Spiegelschrift maakt daar deel van uit. Het boek en de toneelvoorstelling zijn voor scholen en jeugdorganisaties een goede aanleiding om een gesprek over sombere gevoelens en depressie op gang te brengen. Voor jongeren is het verhaal van Dennis en Babbe herkenbaar en aangrijpend. Spiegelschrift werpt een licht op hun twijfels, gevoelens en verlangens: wat is geluk?, heeft het leven zin?, is de dood een antwoord? Leerkrachten en jongerenbegeleiders kunnen een beroep doen op een didactische map van het project 'ff down', met achtergrondinformatie en werkvormen. Het pakket omvat ook een minikrant en de folder 'Jongeren en depressie'.

| 'Spiegelschrift' speelt van 5 tot 17 november 2007 en van 14 tot 26 januari 2008. Boeken kan via Podiumkunsten Bis-producties vzw. Tel.: 03-454 27 37 | info@bis-producties.be. Info: www.spiegelschrift.be.

| Een warm boek om voor te lezen |

Ief Claessen, de illustrator van Weliswaar, heeft zich voor het eerst gestort op tekenwerk voor een kinderboek. Daarvoor heeft hij zijn inspiratie gehaald bij Amerikaanse circusaffiches van de vorige eeuw. Die stijl sluit wonderwel aan bij de magische voorleesverhalen in *Alle dagen feest!* Kinderen (van 4 tot 10 jaar oud) kunnen met de vele details van de illustraties telkens opnieuw de originele verhalen samenstellen.

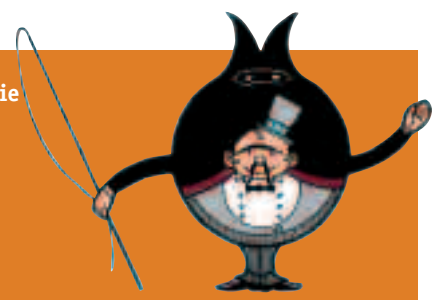
Die komen uit de pen van Leo Bormans, hoofdredacteur van het onderwijsblad Klasse. Na een onderbreking van twintig jaar vond hij weer de tijd om een kinderboek te schrijven. Het boek is meteen genomineerd door de Kinderboekenjury 2008. Het bevat tien tips om van voorlezen voor iedereen een succes te maken. Vaak stoppen ouders en opvoeders immers met voorlezen als de kinderen zelf kunnen lezen. Dat is spijtig. Voorlezen blijft voor elke leeftijd een stimulans voor ontwikkeling van taal, fantasie en wereldbeeld. *Alle dagen feest!* biedt in elk geval tien maal tien minuten feestelijk voorleesplezier.

| Leo Bormans (illustraties Ief Claessen) | *Alle dagen feest!* | uitgeverij Clavis

Je vindt het boek in de boekhandel én op de boekenbeurs. Op 31 oktober om 16.30 uur wordt het daar ook voorgesteld in een bredere sessie rond 'voorlezen'.

Weliswaar schenkt drie exemplaren van *Alle dagen feest!*.

Mail naar: info@weliswaar.be

| Belgium |

Belgium is het nieuwste boek van Weliswaar-medewerker Stephan Vanfleteren. *Belgium* is een foto-project over België. Geen objectieve weerspiegeling van een land, maar een subjectief zwart-wit foto-

document door de ogen van één fotograaf. Een ontdekkingsstocht van een klein landje in het centrum van Europa tijdens de eeuwwisseling. Niet de kleurige prentjes van toeristische plaatsen of folklore in Vlaanderen of Wallonië, maar een eigenzinnig en nostalgisch beeld.

Belgium is niet een visie op het hedendaagse België van shoppingmalls, verkeersrotondes of verkavelingswijken, maar wel van getroebleerde landschappen en gehavende gebouwen.

Meer dan vijftien jaar heeft de fotograaf doorheen het territorium *Belgium* geslenterd, is hij er verdwaald en werd hij voortgejaagd door ontroering en vaderlandsliefde. Een tocht door een land met littekens op zoek naar een onvindbare identiteit, maar met de melancholische ziel van een 177 jaar oude natie.

| *Belgium* werd uitgegeven bij Lannoo

(ISBN 90 209 71217). | De bijhorende tentoonstelling loopt nog tot 6 januari 2008 in het FotoMuseum Provincie Antwerpen - Waalse Kaai 47, 2000 Antwerpen. Tel.: 03-242 93 00. Di tot en met zondag 10.00-18.00 uur | Gesloten op 1 januari en 25 december. Entree 6 euro.

beleid

goed voor uitvoering

| Budget voor suïcidepreventie verdrievoudigd |

Elke dag doden drie Vlamingen zichzelf. Vlaanderen scoort wat zelfdoding betreft 50% hoger dan het Europese gemiddelde. Op West-Europees niveau staan we voorlaatste (na Finland). In 2002 bedroeg de suïdegraad bij mannen 27 per 100.000 en bij vrouwen 10 per 100.000. Voor twintigers, dertigers en bij mannen rond de veertig is zelfdoding de belangrijkste doodsoorzaak. Minister van Welzijn Steven Vanackere werkt verder aan het actieplan (van 19 juli 2007) van voorganger Inge Vervotte dat de verwezenlijking van de gezondheidsdoelstelling rond suïcidepreventie moet waarmaken. De sterfte door zelfdoding bij mannen en vrouwen moet tegen 2010 verminderd zijn met 8% ten opzichte van 2000.

Voor de realisatie van dit Vlaams actieplan 2006-2010 is in de begroting 2007 ongeveer 1.548.000 euro uitgetrokken, het drievoudige van de 473.000 euro in 2006.

Het actieplan beoogt het bevorderen van de geestelijke gezondheid op individueel en maatschappelijk vlak. De onlinehulpverlening van de zelfmoordlijn werd uitgebreid van één avond naar twee avonden per week. De deskundigheid van professionelen wordt bevorderd en de netwerking wordt geoptimaliseerd. Om het uitlokken van zelfdoding te vermijden, worden de aanbevelingen voor de mediaberichtgeving over zelfdoding opnieuw gelanceerd. Ten slotte zijn er acties specifiek gericht op de risicogroepen. Eind 2006 startte een pilootproject voor het tijdig detecteren van personen met schizofrenie. De werking van gespreksgroepen voor nabestaanden (familieleden en vrienden) na zelfdoding, zoals opgezet door de Werkgroep Verder, wordt blijvend ondersteund. De eerder uitgeteste methodiek voor een betere opvang en vervolgzorg van suïcidepogers die zich aanmelden in spoedgevallendiensten wordt toegepast. Ook wil minister Vanackere een kinderboek voor jonge nabestaanden na zelfdoding laten verspreiden in de basisscholen.

In 2008 zal het Vlaamse actieplan de gezondheidsdoelstelling 'preventie van zelfdoding' proberen te realiseren. Hiervoor is hetzelfde budget uitgetrokken als in 2007.

| Fiscale discriminatie kinderen met een handicap weggewerkt |

Ouders met een kind met een handicap dat in een aangepast internaat verblijft, mogen vanaf nu de tweederde van de kinderbijslag die rechtstreeks aan de voorziening werd uitbetaald als een uitgave voor kinderopas beschouwen en fiscaal inbrengen. Tot nu toe werd tweederde van de kinderbijslag rechtstreeks aan de voorziening uitbetaald wanneer een kind ten laste van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) in een internaat werd opgenomen. Die kosten werden door de Federale Overheidsdienst Financiën niet voor fiscale aftrek in aanmerking genomen. Voor de ouders van deze kinderen was dit een moeilijk te begrijpen situatie. In vergelijkbare situaties, zoals bij de opname van gehandicapte kinderen in een internaat van het gemeenschapsonderwijs, konden de ouders de bijdrage van de kinderbijslag hiervoor wel volledig inbrengen bij hun fiscale aangifte. Instellingen die omwille van de vroegere interpretatie van de Administratie van de ondernemings- en de inkomensfiscaliteit (A0IF) geen attest voor het jaar 2006 (aanslagjaar 2007) uitreikten aan de betrokken ouders kunnen dit alsnog doen. De belastingdiensten zullen worden ingelicht over het gewijzigde standpunt.

| Extra impulsen voor de zorgsector |

In de opvang van gehandicapte personen zijn er 7.500 plaatsen te kort. Vorig jaar al meldde de Vlaamse Ombudsdienst dat er een tekort was. Op korte termijn hebben de maatregelen van de Vlaamse overheid geen effect gehad. "De trend van 2006 zet zich voort," zegt Vlaams ombudsman Bernard Hubeau. "Men beseft dat er een probleem is. Maar dat besef kwam te traag." Het probleem van de wachtlijsten is al langer bekend, vaak met schrijnende verhalen over hoogdringende gevallen tot gevolg. De Vlaamse overheid keurde in 2006 een budget goed voor 640 ambulante zorgplaatsen en voor 331 extra plaatsen in residentiële en niet-residentiële voorzieningen. Voor 2007 doet ze eenzelfde inspanning. Minister van

Welzijn Steven Vanackere gaf al te kennen dat dit niet volstaat. Vanackere meldt dat hij nu, bovenop de 22,5 miljoen euro die de voorbije jaren jaarlijks werden geïnvesteerd om de wachtlijsten in de gehandicaptenzorg weg te werken, over 10 miljoen euro extra voor de wachtlijsten in de zorgsector kan beschikken. Dit maakt dat er 32,5 miljoen extra in de wachtlijsten kan worden geïnvesteerd. Na indexering en aanpassing van de lonen betekent dit een toename van het budget voor het VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap) met 54,5 miljoen euro.

Voor Kind en Gezin stijgt het bruto-budget met 19,2 miljoen euro. Naast index, de evolutie van de lonen en de verdere uitvoering van het Globaal Plan Jeugdzorg betekent dit een effectieve nieuwe toename van 3,7 miljoen euro vanaf 2008. De extra middelen gaan onder meer naar de uitbouw van de kinderopvang en de preventieve zorg voor kinderen, de wachtlijsten in de adoptie en de Kind en Gezin-telefoonlijn.

Ook het budget van de Bijzondere Jeugdbijstand neemt toe met 17,9 miljoen euro. Dit betekent een nieuwe opstap van 4 miljoen euro voor de residentiële opvang die kadert in het Globaal Plan. Voor pleegplaatsingen, internaten en preventieve sociale acties is 1 miljoen extra voorzien. Voor de verdere capaciteitsuitbreiding van de gemeenschapsinstellingen is 3,7 miljoen extra begroot.

Naar aanleiding van de begrotingsopmaak besliste de minister om een extra impuls van 0,5 miljoen euro aan de geestelijke gezondheid te geven, evenals 150.000 euro extra voor het beleid inzake gezondheidspreventie.

Minister Vanackere maakt van de verhoging van het budget voor het VAPH gebruik om een aantal nieuwe accenten te leggen en de afbouw van de wachtlijsten definitief in te zetten.

Als eerste stap in de aanpak wil hij de extra middelen creatief gebruiken zodat aan de dringende zorgvragen snelle antwoorden kunnen gegeven worden. Er zal nagegaan worden hoeveel mensen tevreden zijn met een proportionele oplossing zoals bijvoorbeeld de mogelijkheid voor gezinnen om op variabele tijdstippen zelf voor de zorg in te staan of door de thuisopvang van gehandicapte kinderen te combineren met een permanente mogelijke terugvalbasis naar de instellingen.

Als tweede stap wil Steven Vanackere de wachtlijsten aanpakken door de zorggradatie, waardoor hij aan de zorgvrager de zekerheid kan aanbieden van een gepast zorgaanbod.

De derde stap betreft de uitbouw en het op de sporen zetten van de zorgregie en het perfectioneren van de centrale zorgregistratie. Er zal sneller geregistreerd kunnen worden, zodat na bemiddeling met de zorgvrager vlugger met de zorgafstemming en de zorgverlening gestart kan worden.

| Minder administratieve lasten voor voorzieningen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin |

De Vlaamse Regering wil werk maken van het meten en vereenvoudigen van de administratieve lasten. Beleidsdomein WVG is één van de voortrekkers in een project dat zijn administratieve lasten meet en tegen januari 2008 een reductiedoelstelling formuleert. De meting van de administratieve lasten zal plaatsvinden bij de voorzieningen die het beleidsdomein aanstuurt. In een latere fase kunnen ook de administratieve lasten voor bepaalde profielen opgesteld worden zoals voor jonge moeders, ouders op zoek naar opvang, personen met een handicap.

Om de lasten van het domein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin correct te schatten wordt beroep gedaan op de actoren uit het beleidsveld. Verschillende voorzieningen krijgen een digitale vragenlijst toegestuurd waarin relevante informatieverplichtingen worden opgenomen. De voorzieningen maken voor iedere informatieverplichting een zo goed mogelijke tijdsinschatting.

Op basis van deze resultaten wordt voor het beleidsdomein een reductiedoelstelling opgesteld. De informatie wordt in kaart gebracht en er worden vereenvoudigingen voorgesteld die moeten leiden tot een concrete en voelbare vermindering van administratieve lasten.

| Voor meer informatie over de administratieve lastenmeting kan u steeds terecht op de website van de dienst wetsmatiging:

www.wetsmatiging.be | www.wvg.vlaanderen.be/wetsmatiging

VCSPO wordt Verso

De Vlaamse Confederatie van Social Profit Ondernemingen (VCSPO) verandert van naam. VCSPO heeft sinds haar start in 1997 als intersectorale werkgeversgroep op verschillende vlakken getimmerd aan de weg voor de werkgevers in de socialprofitsector: als platform waarbinnen de socialprofitwerkgevers van de verschillende deelsectoren afstemming zoeken rond visie en beleidsstandpunten en als socialprofitpartner in het Vlaams sociaal-economisch overleg (SERV en VESOC). Bovendien werd sterk ingezet op onderzoek om de economische en maatschappelijke betekenis van de socialprofitsector in beeld te brengen.

Naar aanleiding van de viering van haar tienjarig bestaan verandert VCSPO haar naam in *Verso*: Vereniging voor Social Profit Ondernemingen.

Verso vertegenwoordigt achttien werkgeversfederaties uit de private en publieke socialprofitsector, actief in zowel de gezondheidszorg, de welzijnssector, de socioculturele sector, de podiumkunsten, de sector van de aangepaste tewerkstelling, het onderwijs en de mutualiteiten.

Verso bracht op haar viering de resultaten van een onderzoek over de socialprofit naar buiten. Daaruit blijkt de Vlaamse socialprofit-

sector nog steeds een groeipool voor tewerkstelling. In het Vlaamse Gewest realiseren nu meer dan 12.000 private en publieke vestigingen 320.000 arbeidsplaatsen in de belangrijkste activiteitstakken van de social profit. Dit stemt overeen met bijna 16 % van de totale loontrekkende werkgelegenheid in 8% van het totaal aantal vestigingen in Vlaanderen. Daarnaast zijn nog de vele duizenden vrijwilligers en zelfstandigen actief in deze sectoren.

In de periode 1995-2005 is de loontrekkende werkgelegenheid in de voornaamste activiteitstakken van de socialprofitondernemingen met 50% gegroeid in het Vlaamse Gewest. De totale groei van het aantal arbeidsplaatsen in dezelfde periode voor de hele economie (alle sectoren) bedroeg 14 %. Voor de toekomst wordt verwacht dat deze groeitendenzen nog zullen toenemen (het Federaal Planbureau voorspelt bijvoorbeeld voor de zorgsector een toename in werkgelegenheid van 36% tegen 2020 en 44% tegen 2030). Bovendien wordt de socialprofitsector in verhouding tot de andere sectoren gekenmerkt door een hoog percentage deeltijdse tewerkstelling, zodat het aantal arbeidsplaatsen nog hoger ligt. Het is dus duidelijk dat de socialprofitsector in belangrijke mate bijdraagt tot de groei van tewerkstelling in Vlaanderen.

Steven Degrieck | **En dan... en dan...? Tijd verhelderen voor mensen met autisme** | LannooCampus, 2007, 184 p. 16,95 euro. ISBN 978 90 209 7175 0

En dan... en dan...? is het eerste boek dat alle kennis rond het gebruik van dagschema's voor mensen met autisme op een systematische manier bijeenbrengt. De auteur vertrekt vanuit de doelstellingen van dagschema's. Zo worden misverstanden meteen uitgeklaard. Een onmisbaar praktijkboek voor iedereen die leeft of werkt met mensen met autisme.

Karlijn Demasure | **Troost het kind in mij. Over incest en seksueel geweld** | Averbode, 2007, 168 p. 15,99 euro. ISBN 978 90 317 2564 9

In januari 1987 werd de zelfhulpgroep ISG (Incest en Seksueel Geweld) opgericht. Dit jaar viert de zelfhulpgroep zijn twintigste verjaardag. Naar aanleiding daarvan schreef Karlijn Demasure een aangrijpend boek over incest en seksueel geweld.

Ria Goris | **Haal jij de kinderen op?** | Houtekiet, 2007, 204 p. 18,50 euro. ISBN 978 90 524 0992 4

Weliswaar-medewerkster Ria Goris heeft een boek geschreven voor wie wil weten hoe andere gezinnen werk en gezin combineren. Hoe verdeel je je tijd, waar vind je opvang en hulp? Wat verandert er als de samenstelling van het gezin wijzigt? Ouders gaan er vaak van uit dat er voor

hun situatie slechts één oplossing is, maar er bestaan tal van mogelijkheden om gezin en arbeid beter op elkaar af te stemmen. De combinatiemodellen groeien mee met het gezin en met de carrière. Onderzoek toont aan dat, ondanks allerlei praktische uitdagingen, de meeste Vlaamse ouders creatieve manieren vinden om hun privéleven en hun werk te combineren. Ria Goris toetste deze conclusie aan de werkelijkheid.

Ann Van Hooste, e.a. | **Kinderen met Down. Een kind opvoeden met het syndroom van Down. Wegwijzer voor de hulpverlening thuis** | LannooCampus, 2007, 224 p. 19,95 euro. ISBN 978-90-209-6983-2

Ouders van een kind met het syndroom van Down worden geconfronteerd met vragen en praktische problemen. Dit begrijpelijk geschreven basisboek geeft ouders duidelijke informatie over de manier waarop ze samen met hulpverleners antwoorden kunnen vinden op de specifieke vragen en behoeftes van hun hele gezin.

Colette Van den Bossche | **Een nest als (g)een ander. Mijn leven met twee gehandicapte kinderen** | Lannoo, 2007, 196 p. 16,95 euro. ISBN 978-90-209-7392-1

Colette Van den Bossche is de moeder van twee prachtige kinderen, geboren met een mentale handicap. Haar hele leven lang vecht Colette voor het welzijn van haar kinderen. Ze wil volledig recht doen aan die kinderen, en ze evenveel aandacht en kansen geven als andere kinderen. Een herkenbaar verhaal over het overwinnen van hindernissen en tegenkanting, over het aanvaarden van het leven zoals je het krijgt.

Vlaams Instituut voor Gezondheids promotie | **Handboek gezondheids promotie. Evenwichtig eten en gezond bewegen** | Lannoo, 2007, 200 p. 22,50 euro. ISBN 978-90-209-7329-7
Iedereen die op een professionele manier met voeding bezig is, kent het belang van een evenwichtige voeding voor het bevoor-

den van de gezondheid. Er is ook steeds meer wetenschappelijk bewijs dat evenwichtige voeding en voldoende beweging samen horen in een actieve, gezonde en fitte levensstijl. Dit handboek vormt een basiswerk voor studenten, voorlichters, diëtisten, preventiewerkers en iedereen die rond voeding, gezond leven en voorlichting werkt.

Marieke Nijmanning | **Handboek kindercounseling** | SWP/EPO, 2007, 180 p. 22,50 euro. ISBN 978 90 666 5804 5

Dit boek biedt een breed en diep overzicht van kindtherapie. De auteur legt uit wat de onderliggende principes en de onderdelen van de verschillende therapeutische stromingen zijn. De nadruk ligt op de mogelijkheden van de jonge cliënt. *Handboek kindercounseling* is geschreven voor professionals die met kinderen van vier tot achttien werken.

Ulco Schuurmans | **Wat kunnen we hieraan doen? De meest gestelde vragen aan de Jeugdgezondheidszorg** | SWP/EPO, 2007, 172 p. 17,50 euro. ISBN 978 90 666 8526 4

Wat kunnen we hieraan doen? Bevat een selectie uit de 150 meest gestelde vragen die online zijn gesteld aan de Nederlandse jeugdgezondheidszorg. De vragen over gezondheid, levensstijl en opvoeding worden beantwoord door medische en zorgprofessionals.

Kris de Groof en Tina de Gendt | **Kans op slagen. Een integrale kijk op geweld in gezinnen** | LannooCampus, 2007, 220 p. 24,95 euro. ISBN 978-90-209-7419-5

Zelfs voor mensen die jarenlang ervaring hebben, blijft omgaan met geweld in gezinnen een zoektocht. Naar woorden. Naar signalen. Naar oorzaken. Vanuit hun praktijkervaring geven de auteurs van dit boek inzicht en houvast aan iedereen die met familiaal geweld geconfronteerd wordt. *Kans op slagen* is uniek omdat het boek aandacht heeft voor de dynamiek die er tussen de verschillende geweldvormen in het gezin aanwezig is, en dit voor alle gezinsleden.

Peter Adriaenssens | **Getekend. Kindermishandeling** | LannooCampus, 128 p. 19,95 euro. ISBN 978-90-209-6558-2

Kindermishandeling laat een handtekening na. Kinderen zijn erdoor getekend in hun ontwikkeling. Dit boek behandelt de diverse vormen van kindermishandeling. En de impact van kindermishandeling op de ontwikkeling van het kind komt uitgebreid aan bod. Ook de ouders worden onder de loep genomen. Er worden aanwijzingen gegeven hoe je hun gedrag kan herkennen. Een heldere handleiding, in klare taal, voor studenten, artsen, hulpverleners, leerkrachten en ouders.

M. Moens, J. Roodhooft en W. Smets | **Echtelijke moeilijkheden ... en dan?** | Standaard Uitgeverij, 2007, 176 p., 18 euro. ISBN 978 90 341 9229 5

Als echtgenoten echtelijke moeilijkheden krijgen, is dat een emotioneel gebeuren, maar daar blijft het niet bij. Ook op juridisch vlak doen huwelijksproblemen vragen rijzen. *Echtelijke moeilijkheden ... en dan?* kan u helpen om u de weg te wijzen in het juridische doolhof waarin u bij echtelijke moeilijkheden terecht komt. Het boek is daarenboven zo geschreven dat ook wie niet vertrouwd is met 'juristentaal' alles kan begrijpen. Meer weten? Surf naar www.standaarduitgeverij.be/informatief.

Doen wat je moet doen

Er zijn ook jongeren die voor hun familie zorgen. In de Nederlandse provincie Overijssel loopt het project 'Jongeren Zorgen' van de Stichting Informele Zorg. Het project biedt jonge mantelzorgers de kans om even te ontsnappen aan de zorgsituatie. Vier jongeren uit Twente getuigen. "Trots of fierheid zouden misplaatst zijn in deze situatie. Als iemand ziek is, dan zorg je gewoon voor hem."

In Nederland zijn er tussen de twee en drie miljoen mantelzorgers actief. Ongeveer 10% daarvan zijn minderjarige kinderen. Omdat mantelzorg zich altijd thuis afspeelt, kan hun aantal nog hoger liggen. De jonge kinderen nemen een bijzondere verantwoordelijkheid op zich. Daarom is het belangrijk dat ze gemotiveerd blijven om mantelzorg te bieden én dat ze voldoende afleiding hebben om ook hun eigen wensen, verlangens en dromen waar te maken.

"Het is soms moeilijk om mantelzorger te zijn. Niet het werk zelf, maar er steeds zijn voor iemand kan veel energie opsorpen. Vaak ben ik uitgeput als ik 's avonds op de bank neerval", zegt *Jolein* (16). Zij zorgt al enkele jaren voor haar jongere zusje die een hersentumor heeft. "Mijn ouders kunnen niet veel meer doen thuis. Mijn moeder doet wel nog wat, maar als zij niet kan, maak ik schoon, zorg ik voor de boodschappen en maak ik samen met mijn zus haar huiswerk", zegt ze. "We weten niet hoe lang ze nog heeft. Het kan een jaar zijn, drie jaar, een week of zelfs nog maar een dag. Ze houdt het nu al drie jaar vol, tot grote verbazing van de dokters. Niemand in ons gezin weet wat ons te wachten staat. Het zorgt soms voor een deprimerende sfeer in huis, omdat we allemaal in onzekerheid leven. Als ik naar de activiteiten van de Stichting kom, ben ik er even uit, even weg van thuis. Dan doe ik ook eens iets leuks."

Elke maand organiseert het Stichting Informele Zorg (SIZ) op een andere plek in

Twente activiteiten voor jongeren tussen twaalf en achttien jaar oud. Twee keer per jaar is er iets te doen voor jongeren tussen vijftien en eenentwintig. Het project 'Jongeren Zorgen' bereikt ruim 325 jongeren. "We hebben al een mountainbiketocht gedaan en binnenkort gaan we paintballen met de hele groep. Voor de kleintjes van vier tot twaalf organiseren we ook twee keer per jaar activiteiten, ook al is dat niet de doelstelling van ons project", zegt consulente *Tirza Boxman*. "Het SIZ zet elke maand een persbericht in de krant, om

Tirza Boxman. "Mantelzorg zit ook in je hoofd. Het is even moeilijk om niet over je zorgen te kunnen praten. Om je alleen te voelen met je vragen en onzekerheden, omdat je denkt dat je ouders al genoeg aan hun hoofd hebben en je ze er niet mee wilt storen." Bij de Stichting begrijpen de andere kinderen haar: "Er is zelfs een meisje bij dat exact hetzelfde meemaakt als ik", zegt *Manon*.

"Ik vond het wel vreemd opeens een mantelzorger te zijn," zegt *Jolein*. "Je denkt

Het verhaal van jonge mantelzorgers

jonge mantelzorgers te bereiken. Maar vaak gebeurt het ook dat collega's die zieke volwassenen bezoeken, zien dat er kinderen in huis zijn. Zij bieden ons project aan hun ouders aan, die het aan de kinderen kunnen voorstellen." Ook organisaties voor welzijn, zorg en onderwijs verwijzen dikwijls jongeren door naar de SIZT.

Opeens een mantelzorger

"Wij kregen op een dag een brief in de bus van de Stichting. Mijn moeder heeft me toen aangezet om me in te schrijven en mee te gaan naar één van hun activiteiten", zegt *Manon* (12). "Mijn broer heeft PDD-NOS en ADHD. Soms slaat hij en roept hij heel hard. Eigenlijk gedraagt hij zich meer als een twaalfjarige dan als een achttienjarige. En dat is soms heel erg moeilijk. Ik moet vooral opletten wat ik tegen hem zeg, want als hij het niet leuk vindt, kan hij fors uithalen." *Manon* doet niet meer huishoudelijke taken dan een ander kind en zorgt ook niet voor haar broer. "Toch is ook zij een mantelzorger", zegt

daar niet bij na, je doet gewoon. Het gaat automatisch. Je zorgt voor wie ziek is, punt. En je denkt er niet bij na dat er nog zoveel andere kinderen zijn die hetzelfde meemaken. Door naar de activiteiten van *Jongeren Zorgen* te komen, heb ik daar nu een totaal ander beeld van." Toch is trots hier misplaatst, vinden ze alle vier. "Trots? Nee, dat ben ik niet", zegt *Duncan* (13). Hij zorgt voor zijn mama, die permanent pijn heeft in de heupen en de onderrug. "Ik doe dit al zo lang, voor mij is het vanzelfsprekend geworden, een deel van mijn leven." Dat betekent echter niet dat het altijd even makkelijk is, of dat deze kinderen nooit opstandig worden omwille van de situatie waarin ze zitten. *Jolein*: "Ik kan zo ongelooflijk opgelucht zijn wanneer mijn zusje een week weggaat. Ik mis haar dan verschrikkelijk, want we zijn twee handen op één buik. Maar het doet deugd om eens aandacht aan mezelf te besteden: uitgaan, met vrienden afspreken, werken. Ik kan me daar best schuldig over voelen. Dan word ik soms een beetje boos en denk

ik: was het maar allemaal niet zo gegaan. Ik weet wel dat het voor haar nog minder leuk is dan voor ons, maar dat betekent niet dat wij geen moeilijke momenten kunnen hebben." Volgens consulente Tirza is er niets mis met zulke uitspraken: "Je mag best boos zijn omdat iemand ziek is. Ook al kan die daar niets aan doen. En er is ook niets mis mee om dat even te uiten, dat betekent niet dat je iets tegen je zorgvrager hebt. Dit project probeert dan ook de frustraties van de mantelzorgers op te vangen. Ze kunnen die emoties nergens anders kwijt."

Vaak staat de communicatie met de ouders op een laag pitje. Omdat zij al hun aandacht aan het zieke kind of de zieke partner geven en geen energie over hebben. Maar ook omdat de jonge mantelzorger

bang is om zijn of haar ouders met nog meer zorgen op te zadelen. "Mijn broer helpt me niet vaak", zegt Jolein. "Hij is ouder dan ik, achttien. Hij snapt wat er aan de hand is, maar hij weet niet hoe

"Met mijn zieke zusje maken mijn ouders het extra gezellig. Met ons in de buurt zijn ze vaak moe en geïrriteerd."

Manon (12): "Mijn broer gedraagt zich meer als een twaalf- dan als een achttienjarige, en dat is soms heel moeilijk."

ermee om te gaan. Dus doet hij niets. Hij wil aan mijn zusje vragen hoe het met haar is, maar dat vindt hij dan lullig, omdat hij wéét dat het niet goed met haar gaat. Dus praten ze niet. Als mijn broer er met vrienden over wil praten, kan hij alleen maar huilen. We hebben ook samen besloten er niet met onze ouders over te praten. Ze hebben zo al genoeg aan hun hoofd." Met buitenstaanders erover praten, blijkt ook al niet zo makkelijk. "Op school hebben we wel een vertrouwenspersoon", zegt Manon, "waar we altijd mee kunnen praten als we dat willen. Maar ik heb het nog nooit gedaan. Het hoeft voor mij ook niet zo." Volgens Jolein haalt het niet zo veel uit: "Ik heb misschien wel die behoefte, maar vaak blijkt dat ze het toch niet snappen als je er over begint. Mijn zusje ziet er heel gezond uit, veel mensen zien niet dat er iets ernstigs aan de hand is en denken dat ze een gewoon kind is. En dus snappen ze je verdriet niet. De enige die me écht begrijpt is Marc, een vriend van me, die ook jonge mantelzorger is." Manon: "De meeste mensen op school vinden mijn broer gewoon leuk. Maar ze weten niet wat hij echt heeft. Ik heb het wel al een paar keer uitgelegd, maar dat begrijpen ze dan niet." Ook Jaap (13) heeft het gevoel dat de meeste mensen hem niet begrijpen: "Ze snappen het totaal niet. Ze denken: wat is er met haar? Als ze een goede dag heeft, kan ze thuis misschien toch nog een paar passen lopen of leuke dingen doen? Dat irriteert me nog het meeste: dat mensen het niet inzien dat mijn moeder ernstig ziek is."

Aandacht thuis

Als de communicatie zoek is, wordt het ook moeilijker om thuis aandacht te krijgen. De mantelzorgers bevinden zich in de verzorgende positie en moeten altijd de sterksten zijn. "Soms mis je gewoon die

Jaap (13): "Dat irriteert me nog het meeste: dat mensen niet inzien dat mijn moeder ernstig ziek is."

ene knuffel of kus die je zo hard nodig hebt," zegt Jolein. "Met mijn zusje maken mijn ouders het extra gezellig, extra leuk. Met ons in de buurt zijn ze vaak moe en geïrriteerd. Ik heb uiteindelijk de stap gezet om daar met mijn ouders over te praten. Ik heb hen gevraagd waarom ze zo vreemd doen als wij erbij komen zitten. En sindsdien houdt mijn moeder er meer rekening mee." Manon: "Ik heb vaak het gevoel dat mijn broer meer mag. Als ik een avond niet naar buiten mag om met mijn vriendinnen te gaan spelen, mag hij net wél. En soms krijgt hij gewoon meer aandacht. Maar nu beginnen ze er ook op te letten. Dat doen ze uit zichzelf, niet omdat ik er met hen over gepraat heb." Duncan heeft daar minder last van: "Ik heb nog een zusje met het syndroom van Down, maar zij woont maar een keer in de twee weken bij ons omdat mijn ouders gescheiden zijn. Als ze er dan is, doen we zelfs veel dingen samen."

Zo moe

"Er zijn avonden dat ik niets anders meer kan doen dan gaan slapen, omdat de zorg voor mijn zusje me zo geeft afgemat", zegt Jolein. Tirza wil weten of het niet moeilijk is om te zeggen dat je moe bent. "Ik denk dat ze het wel begrijpt", zegt Jolein, "maar ik probeer het zo weinig mogelijk te laten zien. Anders voelt ze zich schuldig." Ook Jaap is vaak doodop: "Mijn moeder heeft posttraumatische dystrofie, ze kan nog net door het huis lopen, maar ze kan

niet naar boven. Na twee uur 's middags gaat de hulp weg. Om kwart over drie ben ik vrij en dan kan ik haar helpen. Als ze mijn hulp nodig heeft, dan help ik haar gewoon. Maar er is nooit een moment dat ik er geen zin meer in heb. Niet dat ik het daarom altijd even leuk vind, maar ik wil er gewoon altijd voor haar zijn."

Mantelzorg is eigenlijk bijna een fulltime job. Deze jonge kinderen combineren die verantwoordelijkheid met een schoolloopbaan én een sociaal leven. "Eigenlijk valt

haar zusje: "Dan zit ik de hele dag aan haar te denken. In april ging het even slecht met haar en dan was ik echt bang dat ik mijn examens niet zou halen."

Ze lijken wel minivolwassenen, maar zelf hebben ze niet het gevoel dat ze sneller volwassen zijn geworden dan hun leeftijdsgenootjes. "Je voelt je niet volwassen, je voelt je gewoon anders. Over de hele lijn", zegt Jolein.

"Toch vind ik de manier waar op zij over al deze dingen praten bijzonder knap voor

Vaak staat de communicatie met de ouders op een laag pitje, omdat die al hun aandacht aan het zieke kind geven.

het allemaal nog best mee hoor", zegt Manon. "Mijn broer gaat 's ochtends anderhalf uur later weg dan ik en na het eten komt hij 's avonds naar huis. Meestal kan ik me goed concentreren op school, maar soms wordt er iets gezegd dat me aan hem doet denken en dan krijg ik het moeilijk." Ook Jaap ziet er geen problemen in om alles te combineren: "Er is maar één uurtje waarin mijn moeder geen hulp krijgt. Dan gaat ze gewoon even rusten en dan weet ik dat ze veilig is. Daarna kom ik rechtstreeks van school om voor haar te zorgen." Jolein heeft het moeilijk als het slecht gaat met

kinderen van hun leeftijd", zegt Tirza, "omdat het voor veel jongeren sowieso moeilijk is om over persoonlijke en emotionele dingen te praten."

Tot slot willen de kinderen nog benadrukken dat ze niet naar medelijden hengelen. "Niemand hoeft ons zielig te vinden, want dat zijn we ook niet", zegt Jolein. "We doen wat we moeten doen. Niets meer en niets minder."

tekst | Marjorie Blomme
foto's | Nele Van Canneyt

Hoe is het gesteld met de Waalse welzijnssector? Kampt men er met dezelfde problemen als in Vlaanderen? En zo ja, kiest men voor dezelfde oplossingen of net voor heel andere? Zijn er wachtlijsten in de gehandicaptenzorg? Kreunt de Waalse kinderopvang ook onder een te grote vraag? Hoe wil men de vergrijzing opvangen in de ouderenzorg? Weliswaar trok door het Waalse land en kwam terug met een opmerkelijke vierdelige reportage. In dit nummer van Weliswaar: deel 2.

In het tweede deel over welzijn in Wallonië richten we ons specifiek op de zorgsector. Hoe zit het met het gehandicaptenbeleid van onze zuiderburen? Ondervindt de ouderenzorg dezelfde problemen als in Vlaanderen? En hoe is de kinderopvang georganiseerd?

“Mentaliteitsverandering is noodzakelijk”

Het AWIPH (Agence Wallonne pour l'Intégration des Personnes Handicapées) coördineert, adviseert en financiert alle Waalse instellingen voor de opvang van personen met een handicap. Van bij de oprichting in 1995 was het de bedoeling zowel de sociale als de professionele integratie van mensen met een handicap te verbeteren, met autonomie als sleutelwoord.

“De professionele integratie van gehandicapten zit in de lift”, zegt *Nathalie Vanderniepen*, hoofd van de communicatie van het AWIPH. Volgens haar werden nog nooit zoveel inspanningen gedaan om gehandicapten een plaats op de arbeidsmarkt te geven. Quota, sensibilisatiecampagnes, premies: het houdt niet op. Maar het AWIPH beseft ook dat een totale integratie, zonder discriminatie en vooroordelen, nog lang op zich kan laten wachten en dat die er misschien ook nooit zal komen. “Het blijft vooral moeilijk om het grote publiek mee te krijgen. Die premies zijn een prima initiatief, maar zonder sensibilisatie van het merendeel van de bevolking zal er niet veel veranderen”, zegt ze. “Daarom proberen we met verschillende initiatieven mensen bewust te maken van de problematiek. We maken hen duidelijk dat ook zij kunnen meewerken aan het bestrijden van discriminatie op de werkvloer.” De Walen leerden het AWIPH vooral kennen door filmpjes op de RTBF en lokale zenders. Voor het tienjarige bestaan van

“Het zou ideaal zijn mochten we niet bestaan.”

de organisatie werd in 2005 een film gemaakt die op de commerciële zender RTL te zien was. Ondertussen werd ook in bijna alle Waalse gemeentes campagne gevoerd. “Daar spreken we met mensen van het OCMW, met gemeenteambtenaren of met directeurs van instellingen voor mensen met een handicap”, zegt Vanderniepen. “Een zeer arbeidsintensieve bezigheid die niet altijd vruchten afwerkt.” De initiatieven van het AWIPH worden gesteund door het FOREM (de Waalse dienst voor arbeidsbemiddeling) en door verschillende interimbureaus. “Zo laten we zien dat een

handicap niet noodzakelijk een belemmering is voor tewerkstelling. Het is de bedoeling dat er een mentaliteitsverandering komt tegenover mensen met een handicap. En dat gebeurt natuurlijk niet van de ene dag op de andere.”

Niet meteen naar het AWIPH

In de zoektocht naar werk wil het AWIPH een onontbeerlijke schakel zijn, maar een persoon met een handicap moet niet noodzakelijk eerst bij hen aankloppen. “Het eerste wat ze moeten doen is contact opnemen met het FOREM. Pas wanneer daar

geen oplossing gevonden wordt, zullen wij helpen. Wij komen in actie als de handicap te zwaar is, de vooroordelen te sterk of als de persoon te veel moeilijkheden ondervindt en begeleiding nodig heeft”, zegt Vanderniepen. “Op die manier kunnen we

van kracht. Als gevolg van die wet legde de Belgische overheid tewerkstellingsquota op aan de openbare instellingen. “Die quota zijn met hun 2,5% te laag. Ze worden nauwelijks gerespecteerd en van een sanctiëring is zelden sprake. Een instel-

ling die geen personen met een handicap in dienst neemt, of te weinig, zal daar geen nadelige gevolgen van ondervinden.” Het AWIPH publiceerde onlangs een rapport waarin stond dat van alle Waalse ministeries en openbare instellingen er slechts twee zijn die de quota respecteren of soms zelfs overstijgen: het AWIPH en het psychiatrisch ziekenhuis ‘Les Maronniers’ in Doornik. Alle andere instellingen scoorden zwak tot zeer zwak. “Het is hier zeker niet zoals in Frankrijk, waar de quota ook voor privé-

deel 2: Zorg in Wallonië

ons concentreren op de mensen die ons echt nodig hebben.” Dat betekent niet dat het AWIPH voor de andere gehandicapten niets doet. De organisatie ondertekende onlangs een beheersovereenkomst met de Waalse overheid, waarin beide partijen het zogenaamde principe van de ‘transversaliteit’ toepassen. “De verschillende beleidstakken moeten samenwerken. Er moet een huisvestingsbeleid en een tewerkstellingsbeleid komen dat een gehandicaptenbeleid opneemt in haar takenpakket. Daarmee willen we duidelijk maken dat een handicap een kenmerk is dat in elk beleid een plaats moet krijgen.”

Begin van de jaren zestig werd de wet op de sociale reclasering van mindervaliden

“Kunst is een perfect integratiemiddel”

Pierre Craenhals, Frédéric Hendboeg, Dimitri Pietquin en Thierry De Geyter zijn geen onbekenden in Europese artistieke kringen. Ze exposeerden al in Stockholm, Londen, Parijs en New York. Dat op zich is al niet alledaags, maar het wordt pas uitzonderlijk als je weet dat Jean en kompanen samenwonen in La Maisonnée, een instelling voor mentaal gehandicapten in Haut-Ittre, een dorpje in de buurt van Nijvel.

“We vertrekken altijd vanuit de vraag: wat kán je?” zegt directeur *Jean-Luc Wasmes*. Zelf begon hij ook als kunstenaar. Na een omweg in de fotografie begon hij artistieke ateliers voor mensen met een geestelijke handicap te organiseren. Dat ging niet zonder vooroordelen: “De eerste keer dat ik het werk van een gehandicapte liet zien was tijdens mijn eigen tentoonstelling. De artiest was op dat ogenblik in het buitenland en kon dus niet aanwezig zijn bij de besprekingen vooraf. Maar de organisatoren van de tentoonstelling vonden zijn werk prachtig. Het was pas op de vernissage dat ik de ontstemde gezichten zag. Ze hadden gezien dat mijn vriend een handicap had en dat paste niet in het plaatje. Daarna was ik er nog meer dan ooit van overtuigd dat ik mentaal gehandicapten op hun artistieke levensweg wilde begeleiden.”

Eigen wil

Voor Wasmes is het belangrijk dat de gehandicapte zélf naar La Maisonnée wil komen. “Als we merken dat het eigenlijk de ouders zijn die er op aandringen, zonder rekening te houden met de wil van hun kind, dan weigeren we. De gehandicapte moet zélf een aanvraag indienen om er te komen wonen.” Daarna krijgen ze een meter of een peter toegewezen. Alle mede-

werkers zijn op die manier verantwoordelijk voor één of twee personen en stellen samen met hen persoonlijke projecten op. “Dat is belangrijk omdat de gehandicapte tegen de meter of peter dingen vertelt die hij tegen ons misschien niet zou vertellen. Zo kunnen we beter inschatten hoe ze zich voelen en kunnen we bepaalde houdingen of uitlatingen beter begrijpen”, zegt Wasmes. Dat was ook één van de redenen om koppels toe te laten. “De seksualiteit van mentaal gehandicapten is een controversieel onderwerp. Lange tijd waren het ofwel mensen die hun lichamelijke driften niet onder controle konden houden, ofwel waren ze zogezegd niet in staat om hun seksualiteit te beleven. Men leerde mentaal gehandicapten nooit omgaan met hun seksualiteit, terwijl seksualiteit en affectiviteit cruciaal zijn in een relatie.”

Kunst als integratie

“Kunst is het perfecte integratiemiddel”, zegt artistiek medewerker *Sonja De Roeck*. Omdat La Maisonnée een klein huis is, kan het volgens haar ook meer openstaan voor verandering en kan er sneller initiatief genomen worden. Wasmes geeft toe dat de integratie hier vlotter verloopt omdat het tehuis in een dorp ligt. “Als we in de stad gevestigd zouden zijn, dan zou het toch allemaal iets moeilijker gaan. Daar is er meer onverschilligheid. Iedereen van de gemeenschap moet bij de integratie betrokken worden. Toen we hier net toekwamen, hebben we bijvoorbeeld eerst gepraat met de mensen van het culturele centrum. Zij hebben meteen ingezien dat zij ook een rol hadden in de integratie. Veel van onze bewoners gaan er regelmatig helpen om activiteiten voor te bereiden of om workshops te volgen. We hebben geluk dat het sociaal weefsel hier zo sterk is.”

bedrijven gelden”, zegt Vanderniepen. “Dat zie ik hier in België nog niet meteen gebeuren.”

Sociale isolatie

Sociale integratie is nochtans de eerste stap naar professionele integratie. Volgens Francis Pitz, coördinator van de Broeders van Liefde in Wallonië, blijft dit één van de grootste problemen van de instellingen. “Alleen al het feit dat de gebouwen vaak aan de rand van de stad liggen, is nefast voor de integratie in de samenleving”, zegt hij. Vanderniepen is optimistischer: “Er is al veel verbeterd. Vijftig jaar geleden waren er vaak alleen grote instellingen, met een logge structuur, administratie en mentaliteit. Ze lagen inderdaad aan de rand van de stad, de bewoners werden er *verstopt* zodat niemand ze te zien zou krijgen. Maar vandaag zijn de instellingen kleiner: van driehonderd tot zelfs vijfhonderd bewoners is men overgestapt naar een dertigtal bewoners.” Veel instellingen beseffen dat er een cruciale band is tussen de stad, de rurale omgeving en de instelling. “Er zijn nu opendeurdagen, de bewoners maken producten die ze verkopen op de plaatselijke markt, en er zijn contacten tussen rusthuizen en instellingen voor gehandicapten.” “Tot een tiental jaar geleden werd iedereen met een handicap in een instelling

geplaatst en kreeg die de klok rond verzorging en begeleiding. Dat is nu ook veranderd: we pleiten voor steeds meer autonomie. We merken dat als we slechts op bepaalde ogenblikken in hun leven ingrijpen, ze het niet meer nodig hebben om permanent in een instelling te wonen”, zegt Vanderniepen. “Zo subsidieert het AWIPH de *appartements supervisés*, waarin mensen die, als ze daar fysiek en mentaal toe in staat zijn, met drie of vier samenwonen. De opvoeder komt regelmatig langs om hen te evalueren. Vaak gaat het om mensen die echt nood hebben aan autonomie en zelfstandigheid. Er zijn nu ook instellingen waar koppels samenwonen. Zoiets was vijftig jaar geleden ondenkbaar.”

Zoeken naar betere oplossingen

De praktijk heeft soms andere verhalen in petto. Het orthopedagogische centrum Saint-Lambert in Bonneville, bij Andenne, is een voorbeeld van die sociale isolatie. Het is moeilijk er weg te geraken, ook al is de juiste zorgmentaliteit aanwezig. “De manier van werken in Saint-Lambert was duidelijk voorbijgestreefd”, zegt Francis Pitz, coördinator van de Broeders van Liefde in Wallonië. “We proberen nu alles om er een moderne instelling van te maken, maar dat gaat niet zonder problemen. De ligging zit bijvoorbeeld al niet

mee: de bus in Andenne rijdt niet tot in Bonneville. De laatste bushalte ligt op drie kilometer van het centrum. Om boodschappen te doen in het centrum van de stad zijn de bewoners dus verplicht het busje van de instelling zelf te nemen. Zo leren ze niet om zelfstandig boodschappen te doen of om sociale vaardigheden te ontwikkelen.”

Het probleem is de grote kloof tussen efficiëntie en effectiviteit. De instellingen zijn niet meer aangepast aan de huidige behoeften. Pitz: “Om ze te evalueren moet je ze in hun context plaatsen. Daarnaast moet je blijven zoeken naar betere oplossingen.” Een van de oplossingen is een nieuwe methodologie, het zogenaamde Support Intensity System (SIS), een Canadees systeem dat volgens Pitz zowel in België als in Nederland dé referentie wordt in de moderne gehandicaptenzorg. SIS analyseert nauwkeurig de persoonlijke behoeften van de patiënten, waardoor iedereen een op maat gemaakte zorg krijgt en er dus een kwaliteitsvoller en efficiënter beleid gevoerd kan worden. “We zijn enthousiast en geloven in de resultaten op lange termijn.”

Vergrijzing moet de rusthuissector redden

In de Belgische rusthuizen wonen ongeveer 120.000 bejaarden. De vergrijzing zorgt voor een moeilijk houdbare situatie. “Vanaf 2020 zal dit voor grote problemen zorgen”, zegt Kurt Stabel, directeur van de Federatie voor Onafhankelijke Seniorencare (FOS), “Maar misschien zal er dan eindelijk iets veranderen.”

“Twintig jaar geleden waren er nog twee actieven die instonden voor één niet-actieve. Nu is er slechts één actieve voor één niet-actieve. In 2020 zal dat één actieve voor twee niet-actieven zijn”, zegt Kurt Stabel. Dat er de laatste jaren veel veranderd is in de ouderenzorg bevestigt ook Michel Damoiseaux, voorzitter van Femarbel/Ferubel, de organisatie die vooral in Wallonië private rusthuizen vertegenwoordigt. Damoiseaux weet waarover hij spreekt. Al 22 jaar runt hij het middelgroot commercieel rusthuis ‘Château d’Awans’ in Luik: “We proberen zoveel mogelijk bij te blijven. Zo is hier nu bijvoorbeeld overal internetverbinding, ook al is er voorlopig maar één bewoner die het gebruikt.” Ook Kurt Stabel merkt veranderingen: “Traditioneel vind je in Wallonië kleinere en commerciële rusthuizen. Maar het probleem is dat de huidige wetgeving geschreven is op maat van de grote rusthuizen, zowel in Vlaanderen als in Wallonië, daarom zien we de laatste tijd weer een trend naar grotere rusthuizen.”

Commercialisering

De helft van de Waalse rusthuizen is commercieel, in Vlaanderen is dat slechts 10%. “We moeten echter voorzichtig zijn als we de twee landsdelen vergelijken”, zegt Stabel. “De rusthuizen in Wallonië zijn niet kleiner omdat ze commercieel zijn. We zitten met verschillende demografische situaties. In Wallonië zijn meer kleine dorpjes dan in Vlaanderen. In een dorp van achthonderd inwoners is een rusthuis met twintig bedden groot genoeg. Een klein rusthuis is trouwens niet altijd even voordelig: er kan bijvoorbeeld minder multidisciplinair gewerkt worden. Anderzijds biedt het meer huiselijkheid. En dat is wel een voordeel, omdat de meeste bejaarden huiselijkheid hoog op hun verlanglijstje hebben gezet. In die zin heeft Wallonië misschien een streepje voor op Vlaanderen. Ook de kwaliteit van de zorg wordt door verschillende factoren bepaald en niet uitsluitend door het commerciële of openbare

karakter ervan. Het hangt er van af wat je bedoelt met kwaliteit. Er wordt snel gezegd dat de rusthuizen in Vlaanderen beter zouden zijn, maar dat is omdat men zich maar al te vaak baseert op het aantal personeelsleden dat er werkt. Vlaanderen telt meer grote rusthuizen dan Wallonië, maar daarom bieden Vlaamse rusthuizen niet noodzakelijk een betere kwaliteit.”

“De dagprijs in Château d’Awans is 41,65 euro”, zegt Damoiseaux. “Dat is niet overdreven”, zegt Stabel. “In Antwerpen zijn er rusthuizen waar de dagprijs oploopt tot 50 euro.” Hij zou graag meer commerciële rusthuizen zien in Vlaanderen. “De laatste jaren is men bezig geweest met het ontwikkelen van een kwaliteitsdecreet waarin

een basiskwaliteit werd opgelegd. Dat is goed gelukt. Wat écht moeilijk zal worden, is die basiskwaliteit verbeteren. Daarom stellen wij voor om alles wat boven de basiskwaliteit uitsteekt te commercialiseren. Grotere kamers bijvoorbeeld, een voorgerecht bij het eten of dagelijkse pedicure. Als de kwaliteit van het basispakket bewaakt wordt, moet commercialisering toch mogelijk zijn?” Volgens Stabel zijn de kamers nog steeds te klein, is het aanbod te beperkt en de wachtlijsten te lang. “Er wordt beknibbeld op de kwaliteit door een gebrek aan keuze.” En toch staat Vlaanderen volgens Damoiseaux, met haar kwaliteitsdecreet verder dan Wallonië.

“Hier staat de kwaliteitszorg nog in haar kinderschoenen.”

Absurde regelgeving

Damoiseaux betreft met zijn vrouw een vleugel in het rusthuis. Het inwonen is vermoeiend, maar het voortbestaan van een middelgroot rusthuis is afhankelijk van de inspanningen van de eigenaar. Terwijl een groot rusthuis staat of valt met het respecteren van regelgeving. “Als in een klein rusthuis de directeur wegvalt, is dat een groot probleem. Want het is hij of zij echtgenote die 's nachts opstaan voor de bewoners. Daarom is het niet realistisch om zich te baseren op het aantal personeelsleden”, vindt Stabel. “Een directeur van een klein rusthuis die dag en nacht werkt, telt voor het RIZIV maar als één full-time job. Terwijl hij soms twee of drie keer zo veel werkt als anderen. Het lijkt dan alsof er te weinig personeel is, terwijl er één persoon het werk van drie mensen

doet. Daardoor kent het RIZIV minder subsidies toe en moet het rusthuis nog meer ploeteren om overeind te blijven, vaak tevergeefs.” Damoiseaux en Stabel staan kritisch tegenover de regelgeving van het RIZIV. Stabel: “Er zijn de laatste jaren alleen maar regeltjes bijgekomen, waardoor de voeling met de realiteit volledig verdwenen is. De inspecteurs hebben geen contact meer met de bejaarden en trekken zich niets aan van de beheerder. Het enige wat telt zijn de boekhouding en de regels. Een voorbeeld van die absurde regelgeving? We nemen iemand in dienst met vier jaar anciënniteit, maar achteraf blijkt dat we alleen gesubsidieerd worden voor iemand met vijf jaar anciënniteit. Dus gaat de subsidiëring niet door.”

Damoiseaux: “Ook blijft het moeilijk gekwalificeerd en gemotiveerd personeel te vinden. Verpleegkundigen worden veel-eisender en dat maakt het er zeker niet makkelijker op. Natuurlijk snap ik dat ze

naast het werk, ook nog een gezinsleven willen. Daarom werven we alleen nog maar halftijdse krachten aan.” Stabel ziet nog meer problemen: “Wachlijsten, kleine kamers, oude OCMW-gebouwen die dringend een facelift nodig hebben, bouwprojecten van vzw's die tien jaar duren voor ze kunnen beginnen... Het is het topje van de ijsberg.”

Toch zijn ze beide niet pessimistisch over de toekomst: “De vergrijzing zal zo nijpend worden, dat de overheid uiteindelijk fors actie zal moeten ondernemen, waarbij ze wel zullen moeten luisteren naar ons en overleg zullen moeten plegen.” (MB)

Opvang gezocht

Kinderopvang is geen louter Vlaams probleem. Ook Wallonië kampt met een tekort aan opvangplaatsen. Het Office de la Naissance et de l'Enfant (ONE) probeert een oplossing te bieden voor dit tekort.

In Wallonië controleert en subsidieert het Office de la Naissance et de l'Enfant de kinderopvang. De Waalse kinderopvang is grotendeels op dezelfde manier georganiseerd als de Vlaamse. Dat wil ook zeggen dat de problemen nagenoeg dezelfde zijn. Vooral het gebrek aan opvangplaatsen is schrijnend. Een van de inspanningen van het ONE en de Waalse overheid is het *Plan Cigogne II* (het plan ooievaar), in navolging van het Plan Cigogne I dat in 2003 in werking trad, maar nooit de gewilde resultaten haalde. *Plan Cigogne II* is een ambitieus plan om tegen 2009 achtduizend nieuwe opvangadressen te openen. Het doel is 33% van de totale kinderopvang in Wallonië te bereiken.

“Kinderopvang is er om ouders de kans te geven hun professionele activiteiten ten volle te ontplooiën”, zegt *Bernard Geerts*. “Maar ook werkzoekende ouders of ouders

die een opleiding volgen om een job te vinden, kunnen redenen hebben om hun kinderen in de dagopvang onder te brengen. Kinderen die thuis blijven kunnen het vinden van een job bemoeilijken.” Volgens Geerts kan zelfs het vervullen van sociale verplichtingen een reden voor kinderopvang zijn. “Opvang heeft ook een sociale functie. Wanneer een kind een hele dag thuisblijft met zijn werkloze ouders, wordt zijn sociaal netwerk zeer klein. In zo'n gevallen is het aangewezen om andere kinderen te leren kennen. Daarom hebben we ‘Open Huizen’ geopend, waar werkloze ouders elkaar ontmoeten. Daarnaast zijn er allerlei animatieprojecten voor de kinderen, met theater en poppenkast. De consultatie voor de ouders gaat ook verder dan een medische controle. Er is een leetuurhoekje voorzien, er wordt gepraat over de situatie thuis, over hoe jonge moeders zich voelen... ONE is meer dan enkel opvang of controle. Voor jonge ouders zijn wij vaak de enige organisatie tot wie zij zich kunnen richten met hun vragen.” (MB)

Kinderopvang naast het spoor

Vanaf 2008 zal het personeel van de NMBS zijn kroost veilig kunnen achterlaten in een crèche die verbonden zal zijn aan het vernieuwde station Luik – Guillemins. Het ACOD-Spoor (Algemene Centrale der Openbare Diensten – Afdeling Spoorwegen) en Cheminots de Liège ondersteunen al sinds 2001 het idee van een crèche verbonden aan het Luikse station. Het project wordt grotendeels door het ONE gefinancierd en er wordt onderhandeld met het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap voor extra financiering. De crèche zou plaats kunnen bieden aan 1.500 kinderen en is daarmee een primeur in België. (MB)

teksten | **Marjorie Blomme**
foto's | **Stephan Vanfleteren**

Het ministerie van armoede

De afgelopen jaren heeft het armoedebeleid aan belang gewonnen. Als je wat meer afstand neemt, vallen de verschillen tussen vroeger en nu op. Omdat het nooit kwaad kan het verleden beter te begrijpen, maakte Danielle Dierckx een doctoraat over het historische armoedebeleid. Haar onderzoek bevat ook opmerkelijke beleidsaanbevelingen.

Woorden of daden?

Als onderzoekster is *Danielle Dierckx* verbonden aan OASes (Universiteit Antwerpen). De Onderzoeksgroep Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stad is in Vlaanderen het kenniscentrum bij uitstek wat armoedebeleid betreft en geeft ook het jaarboek *Armoede en sociale uitsluiting* uit. Zelf probeert Dierckx theorie en praktijk samen te brengen. Ze is nauw betrokken bij een aantal welzijns- en armoedeverenigingen. Die terreinkennis kwam goed van pas bij het schrijven van haar zopas in boekvorm verschenen doctoraat: *Tussen armoedebeleid en beleidsarmoede. Een retrospectieve en interventiegerichte analyse van de Vlaamse beleidspraktijk*.

De persoonlijke motivatie om dit omvangrijke onderzoek uit te voeren is concreet. Geconfronteerd met de alomtegenwoordigheid van containerbegrippen zoals 'integraal beleid', wilde Dierckx in kaart brengen hoe beleid tot stand komt en wat het betekent. Dit integraal beleid wordt voorgesteld als een oplossing omdat armoede een complex maatschappelijk probleem is. Het onderzoek van Dierckx bevat een nuchtere analyse van doelstellingen en middelen: hoe komt een beleidsthema op de agenda en worden er resultaten geboekt? Danielle Dierckx: "Ik stelde vast dat het armoedebeleid vaak vastliep. Er werden veel nieuwe woorden verzonnen. Maar de vereiste dat armoedebeleid integraal of inclusief moest zijn, veranderde niet veel aan de situatie. Iedereen vult die begrippen anders in. Bovendien hebben de

verenigingen waar armen het woord nemen kritiek op de discrepantie tussen woorden en daden."

Armoedebeleid is ook politiek. En dus bestaat er een verschil tussen gelijk hebben en gelijk krijgen. Een belangrijk deel van de aanbevelingen van Dierckx gaat daarover: het armoedebeleid kan beter 'gepromoot' worden. "Als het echt klopt dat het befaamde integrale armoedebeleid niet werkt, moet je er misschien mee ophouden," zegt Dierckx. Uiteraard geeft

bij sterkhouders en betrokkenen. Op basis van die schat aan informatie slaagt Dierckx erin negen heldere beleidsaanbevelingen te formuleren, haar "negen statements voor de toekomst". Zo wijst Dierckx op het grote belang van het leefwereldperspectief in het armoedebeleid en houdt ze een pleidooi voor "vakkundige pleitbezorgers". Of het nu gaat om het aandacht vragen voor het thema armoede, om het wegen op de beleidsorganisatie of om de manier waarop er wordt bestuurd, je hebt mensen nodig die kansen creëren en daar

Een terugblik op een kwart eeuw armoedebeleid

ze in haar onderzoek aan hoe die integraliteit wel kan werken, onder meer door het armoedebeleid in handen te geven van een proactieve flexibele beleidsorganisatie. De klassieke categoriale, sectorale en territoriale strategieën moeten elkaar meer inspireren en versterken. Eigenlijk pleit Dierckx voor een armoedebeleid dat de werkelijkheid nauw volgt. En om dat te bereiken moet een hedendaagse beleidsorganisatie zich bekwamen in wendbaarheid.

Kantelmoment

Dierckx stelde zich ook vragen rond de participatie van armen. "Zonder de armen geen goed armoedebeleid". Die eis wordt altijd gesteld, van lokaal tot Europees niveau. Maar wat betekent ze eigenlijk? En waarom lukt het niet om er altijd aan te voldoen?" Naast een diepgravende analyse van het armoedebeleid en de organisatie ervan, organiseerde Dierckx een enquête

van gebruikmaken om het armoedebeleid te versterken. "Armoedebestrijding bereikt de beleidsagenda niet als niemand het 'entrepreneurship' op zich neemt," schrijft Dierckx. Daarbij hoort ook het kiezen van het juiste moment, gunstige maatschappelijke gebeurtenissen en een voorspoedig politiek klimaat.

In de historische beschrijving die Dierckx geeft van het armoedebeleid is 'zwarte zondag' zo'n kantelmoment geweest. Anno 1991 ging dit succes van extreemrechts bij de federale verkiezingen gepaard met moeilijke economische omstandigheden. Analyses verwijzen vooral naar de situatie van inwoners van verpauperde wijken in de negentiende-eeuwse gordels van grote steden. Politici trachten die ontevredenheid op tal van manieren te bestrijden. Zo wordt er opdracht gegeven aan de doelgroepen van het armoedebeleid en aan de

zorgsector om het Algemeen Verslag over de Armoede (1994) op te stellen. Op het Vlaamse regeerniveau worden bijvoorbeeld meer inspanningen geleverd voor sociale woningbouw, wordt er in 1995 een minister voor Stedelijk Beleid aangesteld en wordt het Sociaal Impulsfonds (SIF) opgericht. De levenskwaliteit in de achtergestelde buurten moet worden hersteld. De armoede en sociale uitsluiting moeten er worden bestreden. In het post-SIF-tijdperk staat het armoedebeleid echter niet meer centraal. Andere maatschappelijke thema's, zoals veiligheid, integratie en de economische leefbaarheid van de steden, eisen ook aandacht en budgetten op.

Sos Armoede

Dierckx besluit dat armoede niet noodzakelijk hoog op de politieke agenda komt omdat er meer armen rondlopen. Het zijn eerder de maatschappelijke gebeurtenissen die de doorslag geven. De hoofdrol is volgens Dierckx weggelegd voor de 'entrepreneurs'. Zij dragen een adequate mentaliteit uit waardoor het wordt voorkomen dat 'inspraak' en 'participatie' als excuus worden gebruikt voor een gebrek aan resultaten. Naarmate de oorzaken van armoede minder eenduidig worden, ontstaan er nieuwe kansen voor het armoedebeleid. "De komende jaren", zo schrijft Dierckx, "vormt de verduidelijking van de armoededimensie in het etnisch-culturele debat een opportuniteit." Eind vorig jaar nog bracht een tussentijds rapport van een OASes-onderzoek aan het licht dat de helft van de Belgische allochtonen van Turkse en Marokkaanse afkomst onder de armoederisicogrens leeft. Toch richten de hulpverlening en het welzijnswerk zich nog hoofdzakelijk op autochtone Belgen. OASes-onderzoekster Bea Van Robaey pleitte toen in het weekblad *MO** voor een ommezwaai in de hulpverlening: "In de eerste plaats moeten het armoedebeleid en het middenveld interculturaliseren. Laat allochtone armen mee bepalen wat armoede is en welke maatregelen er nodig zijn." De voorspelling van Dierckx zou wel eens sneller dan verwacht kunnen uitkomen. Op dat moment moet de overheid er wel staan.

In haar algemene beoordeling van het armoedebeleid blijkt dat sommige beleidsinstrumenten, zoals coördinatiestructuren, onderbenut worden. Dierckx wijst er dan ook op dat het beleid omkaderd en opgevolgd moet worden. Hetzelfde geldt voor de beleidsplanning. Vooruitdenken is

onontbeerlijk. Het verschil tussen een beleid dat conform de planning loopt en de doorwerking van de planning in het beleid zit in het langetermijnperspectief. Dierckx: "De nood blijkt hoog om dit meer na te streven."

Met en is geld waard

"In mijn onderzoek volg ik twee sporen", vertelt Dierckx. "Enerzijds is er de toenemende complexiteit van de armoede. We moeten die nauwkeurig beschrijven, zodat we er rekening mee kunnen houden. Anderzijds pleit ik voor een overheid die zich blijft engageren in de strijd tegen de armoede. Maar om die strijd goed te voeren, moet de overheid zich wapenen tegen de complexiteit van armoede en sociale uitsluiting. Met dooddoeners red je het niet." Er zit nog een duidelijke groeimarge in het armoedebeleid. Uiteraard kunnen Dierckx' negen statements voor beterschap zorgen, door het beleid sneller en meer efficiënt te voeren. Kennis kan ook een praktisch geïnspireerde noodzaak zijn. "In de dagelijkse hulpverleningscontacten of aan de balie van een stadsdienst kan empathie geen kwaad. Je moet goed kunnen schatten in welke situatie mensen in armoede leven. Uit mijn onderzoek is duidelijk geworden dat er een behoefte bestaat om het leefwereldperspectief nadrukkelijker aan bod te laten komen in het beleid. Ervaringsdeskundigen volstaan niet. Het belang van de verenigingen waar armen het woord nemen is niet te onderschatten. Maar ook zij hebben niet de draagkracht om alle informatie over armoede te verschaffen. We hebben meerdere methodes nodig om kennis te vergaren over de leefwereld van de armen."

In de historische beschrijving van het armoedebeleid die Dierckx maakt, valt het op hoezeer beleidsmakers verplicht zijn om trends te volgen en dus vaak beleid te maken dat (lang) na de feiten komt. Staat ons hetzelfde te wachten met de vergrijzing? Weten we vandaag al of het toegenomen armoederisico in de steeds groter wordende groep ouderen problemen zal opleveren? Danielle Dierckx bevestigt het bestaan van dit risico. Er speelt echter nog een ander tekort in ons nadeel. "Ik heb mijn onderzoek laten beginnen eind jaren zestig. In die gouden jaren was er behoorlijk wat aandacht voor de burgers aan wie de vooruitgang en de koopkrachtstijging voorbijging. Ze werden heel toepasselijk 'de vergetenen' genoemd. Armoede werd toen vooral geïnterpreteerd als inkomens-

probleem. Die interpretatie is ook vandaag nog populair, terwijl ze volstrekt tekortschiet om de vele dimensies van armoede te vatten. Mede daarom hebben we te weinig wetenschappelijke gegevens over bijvoorbeeld de manier waarop armoede wordt ervaren: het verband met huisvesting, vereenzaming, sociale relaties. En net die veelzijdige kennis zal nodig zijn om nieuwe armoederisico's bij ouderen correct in te schatten."

Ook de afgelopen maanden waren er weer tal van indicatoren die een toename van de inkomensarmoede meldden, wat spectaculaire berichten opleverde in de media. "Maar als je je blindstaart op die metingen mis je essentiële informatie", zegt Danielle Dierckx. Ze schreef over dit fenomeen een artikel samen met Jan Vranken dat in *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2006* is gepubliceerd. Als je op basis van de Europese maatstaf de inkomensongelijkheid in België meet, krijg je de afgelopen vijftien jaar geen spectaculaire schommelingen. Er is niet meteen sprake van een toename van het aantal armen. En ook een vergelijking van het aantal steuntrekkers laat geen 'schokkende conclusies' toe. Wel stijgt de inkomensongelijkheid en is de nadruk op inkomen als bepalende armoedefactor verschoven naar arbeid. Al wie niet bijdraagt aan de samenleving wordt 'geactiveerd'. Ook in die activeringsdrang is er redelijkheid te bespeuren. Dierckx: "In een integratiecontract dat je afsluit met een OCMW gelden taallessen bijvoorbeeld als activering. Het gaat niet meer uitsluitend om het aantal sollicitaties. Zo'n beslissing getuigt van realiteitszin."

tekst | **Harold Polis**

Danielle Dierckx | **Tussen armoede-beleid en beleidsarmoede. Een retrospectieve en interventiegerichte analyse van de Vlaamse beleidspraktijk** | Acco, 2007, 512 p. ISBN 9789033465833

| **Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2006** | Acco, 2006, 492 p. ISBN 9789033463129

Eén op tien kinderen in Vlaanderen wordt mishandeld. Kindermishandeling is de tweede oorzaak van kleutersterfte. De uitbouw van vertrouwenscentra, CLB's en andere platformen maken het probleem bespreekbaar. Toch blijft het taboe bestaan. Weliswaar kijkt in de volgende drie edities achter de schermen van een samenleving waar het gezin buiten verdenking staat.

Een schraal zomerzonnnetje, ergens ver weg van het stadsgewoel. Twee veulens struikelen een dravende merrie achterna. Af en toe wacht ze op haar kroost. Dan geeft ze hen zachte tikjes met haar snuit. "Zo laat ze zien hoe trots ze is", vertelt Tessa. Vanop haar terras heeft ze uitzicht op de paardenfamilie in de velden. "Ik kan er soms niet naar kijken. Het is allemaal zo perfect." Tessa trilt na van het gesprek dat we net hadden. "Ik praat hier heel, heel weinig over. Ik heb zoveel rottige herinneringen. Er zijn dagen dat ik zot word. Compleet zot."

Een paar weken eerder. Svea Van Goey heeft haar klasje op de beroepsschool knus ingericht. "We doen ons best", glimlacht ze. Dit is niet meteen de school van de zondagskinderen. Ik herinner me een leerlinge van mij, Tessa heette ze. Meestal zat ze in de klas te slapen. Geregeld verwondde ze zichzelf. Ze kon ook erg agressief worden. Veel leerkrachten hadden schrik van haar. Maar ik kon me daar niet bij neerleggen. Tessa was één en al harnas. De hardheid verborg een kwetsbaar kind. Ik verdedigde haar tijdens de klassenraden, wat niet vanzelf ging. Een rotte appel als Tessa waren ze liever kwijt dan rijk. Ik werd door de directrice berispt omdat ik me op glad ijs begaf."

"Ik was in het begin voorzichtig met Tessa. Toen ontdekte ik dingen die elke verbeelding tartten. Tessa werd zowel emotioneel als fysiek als seksueel zwaar mishandeld. Ze is op een bepaald moment 's middags naar huis gegaan. Ze heeft een hoop pillen

"Mijn kinderen ze niet kapot"

geslikt. Terug in de school is ze in elkaar gezakt. Dat was haar noodkreet. Ze is in kritieke toestand naar het ziekenhuis overgebracht. Blijkbaar was haar familie al gekend bij de politie. Toen ze ontslagen werd, wachtten twee leden van de jeugdbrigade haar op. Tessa was woest op mij. Ze dacht dat ik haar er had ingeluisd. De jeugdrechter besliste haar naar een gesloten instelling te sturen, ver weg van alles. Ze toonde geen greintje verdriet, ook niet toen we haar achterlieten. Alleen vijandigheid. Na een tijdje mocht ze in het week-

was een jaar of acht."

Tessa is een intelligente, mooie vrouw geworden. Haar blik is verbeterd en angstig tegelijk. "Sorry dat ik bibber!" herhaalt ze een paar keer. "Ik ben nu getrouwd, met Jessica. Ik wil verder. Ik wil niet terug. Ik heb iets met tijd. Ik kan niet bij het moment blijven stilstaan. Ik moet gaan. Als ik stil sta, zie ik de beelden. Ik heb alles wat lelijk is in deze maatschappij gezien. Alles."

"Mijn echte vader is vertrokken toen ik twee was. Vanaf dan heb ik altijd een stief-

Kindermishandeling deel 1: getuigenis van een overlever

end naar huis, maar naar haar moeder mocht ze niet. Dus dan was er maar één oplossing: Ze bleef bij mij thuis slapen." "Je komt dan natuurlijk in een wespennest terecht. Als je niet uitkijkt, krijg je iedereen tegen: de ouders, de school en Tessa zelf. Een kind kan jou als een bedreiging beginnen zien. Maar gelukkig ontstond tussen ons een sterke band. Op haar achttiende is ze naar Nederland vertrokken. Eigenlijk is ze gevlucht, weg van de miserie. Het contact is verwaterd. Tessa moet nu in de twintig zijn. Ze is een doozetter, dus ik denk wel dat ze op haar pootjes is terechtgekomen."

Ons moeder wist er van

"Schoontje he!" Tessa wijst naar het litteken op haar voorhoofd. "Cadeautje van mijn stiefvader. Hij heeft me met mijn hoofd tegen de vensterbank gemept en toen zat er een barst in mijn schedel. Ik

vader gehad. Tot mijn twaalf, dertien jaar. Hij was een zware jongen, gekend bij de politie. Zijn eerste vrouw heeft hij neergeschoten. Ons sloeg hij bont en blauw en voor straf moesten we vlak voor de gloeiende kolenstoof op onze blote knieën met onze armen omhoog zitten. En intussen moesten we de tafels van vermenigvuldiging opzeggen. Één maal één is één, twee maal twee is vier."

"Mijn vroegste herinneringen stammen uit mijn zesde levensjaar. Elk weekend gingen we naar een badhuis. Gezellige uitstapjes zozegd. Mijn zus mocht altijd met mijn moeder in bad. Ik moest met mijn stiefvader in de douche. Ik was klein, wat wil zeggen dat ik met mijn gezicht ter hoogte van zijn kruis kwam. Daar moet geen tekeningetje bij zeker? Ons moeder wist er van, maar ze wilde het niet zien. Gewoon even volhouden en het is al voorbij, dacht ik. God, wat is een uurtje? Daarna doen we

gewoon weer stoer verder. Ik liet op school en op de straat wel zien wie de baas was. Ik was een rotmeid van wie iedereen schrik had. Ik was een verneukt kind. Echt verneukt.”

“Ik heb mezelf opgevoed. Ik deed al snel alles alleen. Ik nam op mijn zesde de tram naar school, zonder boterhammen, niks. Mama kon niet voor zichzelf zorgen, laat staan voor haar kinderen. Ze lag altijd te

één voor één. Ik heb gezien hoe hij mijn moeder verkrachtte. Voor haar moest ik als zesjarige coke kopen. Ik reed op mijn fiets naar een Marokkaanse dealer. Samen snoeven we dikwijls een lijntje. Als ik een redelijk rapport had, kreeg ik een stukje hasj uit de kast.”

“Mijn moeder was gokverslaafd. Ze zat uren aan de bingokas. Op café draaide ze in één dag al haar OCMW-geld erdoor. Dan

een stuk. Mijn moeder heeft ons gekoppeld. Dat was sluw. Door haar gokprobleem had ze zoveel schulden opgestapeld dat ze uit haar appartement werd gezet. Ze heeft het kunnen regelen met die man dat hij een lening aanging om haar schulden af te betalen in ruil voor mij. Ik bedoel, ik was twaalf en had seks met een bezopen vent van achtentwintig. Ik heb jaren met die man samengeleefd.”

“Mensen geloven zoiets niet.”

“Ik wou er nooit over praten. Met niemand. Ik heb wel eens iets laten vallen, maar mensen geloven zoiets simpelweg niet. Daardoor zit je met een dubbele angst. Enerzijds heb je schrik dat je niet wordt geloofd. Anderzijds heb je schrik dat ze je wel geloven. Dan kwamen ze me misschien weghalen en sloten ze me op in een instelling. Svea was de eerste aan wie ik alles heb verteld. Zij was iemand die voor mijn verhaal echt tijd nam. Ik was dat niet gewoon. Ze knuffelde me. Ze was zo lief. Zij heeft mij de hemel laten zien. Het bracht mijn gevoelens helemaal in de war. Ik besepte plots dat mijn leven geen leven was. Dat het zo niet hoort te zijn. Ik heb dan een hele pot pillen genomen. Ik ben nog naar school gelopen en dan werd alles zwart. Ik werd wakker in het ziekenhuis met Svea aan mijn bed. Ik heb alles verteld. Svea heeft zich om me bekommerd. Heel dapper van haar. Zij vormde een schelmoments in mijn leven. Jammer dat niet meer leerkrachten zo betrokken zijn.”

“Ik ben nooit kind geweest. Geen idee wat dat inhoudt. Ik heb geen enkele mooie herinnering. De eerste fijne momenten die ik koester dateren uit de tijd dat ik een gesloten instelling zat. Geen zatte venten, geen hysterische moeders, geen drugs, geen meppen meer. Alleen nog psychiaters en rust. Ik heb er soms heimwee naar. Echt.”

“Op mijn achttiende ben ik naar Nederland vertrokken. Alles liep fout. Ik zat aan de drugs. Jaren ben ik daar gebleven. Toen ik terugkwam heb ik mijn stiefvader opgezocht. Hij hing nog altijd aan de toeg. Met zijn dikke jeneverneus. Samen zijn we een pint gaan pakken. Ik weet niet waarom. Ik wilde tonen dat hij me niet kapot gekregen had. Spijt heeft mijn stiefvader nooit gehad. Hij kent dat niet. Ik wens hem geen vreselijke dingen toe. Behalve dan misschien dat hij zichzelf en zijn zieke ik tegenkomt. Dat lijkt me voldoende om nooit meer wakker te willen worden.” Tessa werpt een kus naar Jennifer. “We

Tessa: “De eerste momenten die ik koester, dateren uit de tijd dat ik in een instelling zat. Geen zatte venten, geen hysterische moeders, geen drugs, geen meppen. Alleen psychiaters en rust. Ik heb er soms heimwee naar.”

slapen, suf van de pillen. Ik was een moeder voor mijn moeder. Mama is manisch depressief. Ik weet dat ze zelf een zware jeugd heeft gehad. Die man, mijn stiefvader, zette haar ellendige jeugd gewoon verder. Hij zei altijd tegen mijn moeder dat hij haar benen zou verbrijzelen als ze hem zou verlaten. Ik heb hem letterlijk de nagels van mijn moeder zien uittrekken,

zei ze met veel theater: “Tessa, gij moet dat bij de politie regelen. Zeg dat mijn portemonnee gepikt is.’ Ik moest naar De Goede Woning om uit te leggen waarom de huur niet werd betaald. Mama is uiteindelijk toch alleen gaan wonen. Weg van mijn stiefvader. Het café was mijn speelterrein geworden. Daar ontmoette ik Ralf. Ik was twaalf, hij achtentwintig. Hij vond mij wel

De strijd tegen kindermishandeling

Prinses Mathilde was prominent aanwezig bij de opening van het tweede internationale congres van het vertrouwenscentrum Kindermishandeling in Leuven: "Als ik 's avonds mijn kinderen in bed stop en zie hoe onbezorgd ze slapen, dan denk ik vaak aan de miljoenen kinderen op deze aarde die minder gelukkig zijn dan zij."

Gusta, een slachtoffer van verwaarlozing en mishandeling, getuigde over haar ervaringen. De luisterbereidheid waartoe de prinses opriep, kwam voor Gusta te laat. In Gusta's kindertijd werd er niet geluisterd naar haar. Van vertrouwenscentra was nog geen sprake. Die bestaan pas twintig jaar. Niet in eerste instantie voor slachtoffers van een losgeslagen gek als Dutroux, maar vooral voor de vele wantoestanden die zich in de thuissituatie afspelen. "Het aantal meldingen van kindermishandeling neemt helaas toe", zei de prinses. Voormalig Vlaams minister van Welzijn Inge Vervotte, vanzelfsprekend ook op het appèl, had het over 7.000 meldingen in 2006. Een verdubbeling op tien jaar tijd. In de Verenigde Staten zou het aantal meldingen van kindermishandeling en seksueel misbruik op ongeveer dertien jaar tijd met zowat de helft zijn afgenomen. Dat vertelde *David Finkelhor*, professor sociologie aan de Universiteit van New Hampshire tijdens zijn lezing. Tussen 1986 en 1997 verdrievoudigde het aantal seksuele delinquenten dat in een Amerikaanse gevangenis werd opgesloten. Campagnes maken het Amerikaanse publiek al jaren duidelijk dat wie aan kinderen raakt, wordt gestraft. Die campagne heeft blijkbaar succes. Allerlei overheidsinstanties screenen potentiële werknemers strenger op hun achtergrond vooraleer ze met kinderen aan de slag mogen. Het zijn twee verklaringen van Finkelhor voor de frappante daling van het aantal meldingen in minstens 90% van de staten van de Amerikaanse federatie.

Erika Frans, verantwoordelijk voor voorlichting aan jongeren bij *Sensoa*, weet niet wat ze ervan moet denken. "Finkelhor gelooft dat afschrikking een positief effect heeft, maar werkt het niet evengoed andersom? Meer mensen aarzelen om zulke kwesties te melden omdat de consequenties erg groot kunnen zijn." Finkelhor zelf is niet verbaasd dat hij enkele sceptische vragen krijgt. "Negatieve afschrikking is inderdaad een mogelijke uitleg, maar dit

wordt niet ondersteund door onze gegevens," legt hij uit. "Uitgebreide enquêtes over slachtofferervaringen bevestigen dat er wel degelijk een afname is. We baseren ons dus niet uitsluitend op rapportering van allerlei instanties."

In Amerika moet je melden als je denkt dat een kind in gevaar is. Anders sta je zelf aan vervolging bloot. Geen enkele instantie is er bereid de meldingen confidencieel te behandelen, al wil dat ook niet zeggen dat alle gegevens zomaar worden vrijgegeven. Finkelhor: "De aard van de melding en enkele gegevens, zoals leeftijd en woonplaats, worden doorgegeven aan een centrale registratie. Precies daarom kunnen we trends vaststellen. Waarom doen

Het luistert nauw. De vertrouwelijkheid maakt dat mensen spontaan over de brug komen met een melding waarmee ze bij negatieve afschrikking zouden aarzelen, maar vraagt tegelijkertijd vertrouwen van het gerecht. Magistraten moeten er van uitgaan dat de vertrouwenscentra niet aarzelen de zaak door te spelen aan justitie als een vertrouwelijke behandeling niet volstaat. De vertrouwenscentra slagen in hun opzet. Bijna de helft van de meldingen komt nu van rechtstreeks betrokkenen, zegt *Peter Adriaenssens*. Maar van spectaculaire dalingen is bij ons geen sprake. De conferentie richtte zich verder op een aspect waarover de bevindingen in de

In 2006 waren er ruim 7.000 meldingen van kindermishandeling. Een verdubbeling op tien jaar tijd.

jullie dat niet in Europa? Ik weet dat jullie in Vlaanderen een uniek systeem hebben met de vertrouwenscentra, maar werkt het ook echt?

Onderzoek wijst uit dat dadertherapie een beperkt effect heeft, maar dat afschrikking in de vorm van gevangenisstraf niet te onderschatten valt. En zelfs als de dader niet de gevangenis in vliegt, waarom vinden jullie het zo waardevol dat zijn omgeving niet weet wat er gaande was? Ik weet dat jullie trots zijn op jullie systeem, maar beschermen jullie de kinderen wel afdoende door de privacy van de dader en van het gezin te bewaken?"

Verenigde Staten en bij ons alvast gelijklopen: het aantal situaties van verwaarlozing stijgt onrustbarend. Dit is misschien nog wel de lastigste vorm van 'mishandeling'. Met gekneusde ribben of met seksuele handelingen weet je dat er iets te melden valt, maar met een gebrek aan aandacht en liefde is de stap naar de hulpverlening moeilijker. Voor slachtoffers vraagt het soms jaren om zich te realiseren dat ze verwaarloosd werden.

tekst | **Ria Goris**
illustratie | **Nora Theys**

Kindermishandeling: de feiten

De definitie van kindermishandeling en verwaarlozing door de Vlaamse Vertrouwenscentra luidt als volgt: "Iedere situatie waarin het kind slachtoffer is van geweld van fysieke, psychische of seksuele aard, en dit passief of actief."

In elke Vlaamse provincie en het Brussels Hoofdstedelijk gewest bestaat een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. Ze voorzien gratis in medische, psychologische, sociale en pedagogische hulp. Iedereen die een vermoeden heeft van verwaarlozing of mishandeling kan contact opnemen. De focus ligt op volledige hulpverlening, niet op bestraffing.

Het aantal meldingen van kindermishandeling of verwaarlozing bij de Vertrouwenscentra steeg van 3.597 in 2000 tot 4.669 in 2006. Het aantal kinderen waarvan geweten is dat ze slachtoffer zijn,

steeg in diezelfde periode van 4.950 tot 6.316. De reële cijfers liggen waarschijnlijk hoger. Veel gevallen van kindermishandeling worden niet gemeld of blijven onzichtbaar. Bij de situaties die door de vertrouwenscentra worden onderzocht, gaat zowat een derde om seksueel misbruik en een kwart om lichamelijke verwaarlozing of mishandeling. Maar een vorm van mishandeling of verwaarlozing komt zelden alleen. Bij emotionele mishandeling gaat het veelal om schelden, snauwen, achterstellen, opsluiten, bang maken of eisen stellen die het kind nog niet aankan. Veel voorkomende vormen van emotionele verwaarlozing zijn: het kind verlaten, het geen adequaat toezicht geven of het afwijzen.

Contact: www.kindermishandeling.org

zijn getrouwd", zegt ze verliefd. "Ik voel me goed bij haar. Ik heb niks tegen mannen. Ik zou er alleen niet meer mee kunnen samenleven. We hebben samen iets moois opgebouwd. Het frituur hier om de hoek is van ons. Alles loopt ongeveer zoals ik het wil. Dat is de verdienste van Svea, maar ook van mezelf. Ik ben er trots op. Ik had mijn hoofd ook kunnen laten hangen. Maar dan kennen ze Tessa nog niet."

Betrapt en opgelucht

"Niets dan bewondering voor iemand als Tessa", knikt *Stef Anthoni*, algemeen directeur en psycholoog in het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Antwerpen. "Niet vanzelfsprekend om je zo te herpakken. Al zal het altijd moeilijk blijven. Zo'n verleden wis je niet uit." Het bureau van Anthoni kreunt onder de dikke dossiers. "Wij hebben het druk. In 2006 werden 2.122 kinderen aangemeld, alleen voor Antwerpen. Dat zijn negen kinderen per dag. Dat betekent niet dat er meer kindermishandeling is, maar dat er meer meldingen zijn. We werken laagdrempelig. Dat wil zeggen dat er altijd iemand is die je kan bellen, de klok rond. De meeste meldingen komen van professionelen, maar ook van familie, vrienden, bureaus, artsen, leerkrachten, CLB'ers. Allemaal mensen die een reden zien om zich zorgen te maken. Wij kijken dan of die ongerustheid terecht is. Geen simpele opdracht natuurlijk. Wij kunnen moeilijk ergens binnenstappen voor een controle. Dat is onmogelijk, zelfs

al twijfel je soms niet. Wij hebben niet de volmacht om een kind bij de ouders weg te halen. In sommige, ernstige situaties mogen we wel het gerecht inschakelen."

"Dikwijls worden we naar het ziekenhuis geroepen, als er sprake van mishandeling kan zijn. Dan spreken we de ouders aan. Dat zorgt natuurlijk voor argwaan. Daarom leggen we altijd goed uit wie we zijn en hoe we werken. Er is vaak angst, maar, vreemd genoeg, ook opluchting. Zeker bij seksuele mishandeling denkt de pleger vaak al jaren: 'Ik kan dit niet stoppen.' De pleger is dan blij dat er een professionele instantie is die de grens voor hem trekt. Eindelijk! De angst voor de gevolgen blijft natuurlijk wel. Ga ik alles kwijtspelen? Heel wat partners weten nergens van. Soms hebben ze een vermoeden. Even vaak willen ze niet zien wat er gebeurt."

"Mensen lopen met een vooroordeel rond. Alsof kindermishandeling alleen voorkomt in moeilijke wijken en in sociale woonblokken. Er bestaat inderdaad een sociale realiteit. Als je slecht behuisd bent, geen inkomen hebt of andere problemen, dan wordt de kans dat mensen hun kinderen slaan groter. Maar als we kijken naar seksuele of emotionele mishandeling, dan komt dat zeker even vaak voor in Brasschaat. De sociale controle is daar immers minder groot."

"We gaan er te makkelijk van uit dat kindermishandeling niet in de eigen kring voorkomt. En als het dan wel gebeurt, wordt het verdrongen. In de beginfase van

de vertrouwenscentra was de redenering van hogehand: moeten we wel centen geven aan een organisatie die zich bezighoudt met zo'n pijnlijke dossiers? Struisvogelpolitiek dus: zolang we niets zien, kunnen we die vervelende dingen blauwblauw laten. Na Dutroux is de aanpak veranderd. De druk op mijn medewerkers is enorm vergroot. Mensen willen snel antwoorden. Geen getreuzel. Onlangs sprak ik met een man die zowel vroeger als nu kinderen misbruikte. Hij maakte zelf de vergelijking. Kindermisbruik werd vroeger nauwelijks aangepakt. Als er geen logische verklaring werd gevonden voor de lichamelijke mishandeling, kwam het slachtoffer in het ziekenhuis terecht. Daarmee was de kous af. Daarom zijn de vertrouwenscentra precies opgericht. Elke dag nog leren we bij. Er is niet alleen lichamelijke mishandeling, maar ook lichamelijke verwaarlozing, emotionele mishandeling, seksueel misbruik. Die vergen elk een specifieke aanpak. Al die ellende heeft één gemeenschappelijk kenmerk. Als je een kind wil helpen, moet je met de hele context bezig zijn. 85% van de meldingen betreft intra-familiaal geweld. Je helpt een kind niet als je zijn omgeving niet bij de hulpverlening betreft."

Niet met Tessa

Tessa houdt lange pauzes tussen haar zinnen. "Ik word soms helemaal koud. IJskoud. Dan bekruipt het verleden me. Dan lijkt het alsof ik binnenstebuiten wordt gekeerd. Het besef van mijn zieke verleden ligt altijd als een beest op de loer. Daarom mag ik nooit stilstaan. Het beest houdt van dode momenten. Dan krijg ik zelfmoordgedachten. Ik sleur een hele hoop psychische miserie mee, maar ik vind niet dat ik dat als excuus mag gebruiken om er zelf een rotzooi van te maken. Dat deed mijn moeder. Maar ik niet. *No fucking way!*"

tekst | **Jeroen Franssens**

foto | **Jan Locus**

Groene jongens

Landbouw en zorgverlening gaan hand in hand bij Groene Zorg. Ook voorzieningen met een eigen instellingsboerderij of sociale werkplaatsen met eigen land- en tuinbouwactiviteiten horen erbij. Het steunpunt Groene Zorg werd opgericht in 2004. De meest bekende vorm van Groene Zorg is de zorgboerderij.

Schoolmoeë jongen plukt blauwbessen

Voor de dertienjarige Jason was Groene Zorg een redding. De jongen was schoolmoe en leerkrachten hadden het helemaal met hem gehad. Begin juni van vorig schooljaar stelde het CLB hem voor om zich een tweetal weken over zijn toekomst te bezinnen op Blueberry Fields, een blauwbessenbedrijf in het Limburgse Koersel. Even rust was voor iedereen welkom. "We zochten een oplossing, geen straf", bena-

planten water geven, met de honden spelen, blauwbessen sorteren op de band, het mes van de grasmaaier schoonmaken, mee tenten opzetten. Op een boerderij van vijftien hectare behoort lanterfant niet tot de mogelijkheden. "Natuurlijk had Jason variatie nodig, maar het was ook belangrijk dat hij zaken kon doen die anders door anderen moesten worden gedaan. Om het werk van de zorgboer te verlichten, maar ook om Jason

2004. Landbouw was op zoek naar verbreding en differentiëring, de welzijnssector naar vrijwilligers om mensen op te vangen. Moet te combineren vallen, vonden de Boerenbond, Groep KVLV en Cera. Zij richtten in 2004 samen Steunpunt Groene Zorg op. De taak van het steunpunt is de band tussen land- en tuinbouw en de betrokken welzijnstakken aanhalen. Een recent evaluatierapport leert dat sinds 2004 veel landbouwers en welzijnswerkers werden overtuigd om groen en zorg te combineren. En waren de eerste zorgboeren voornamelijk idealisten die jongeren of volwassenen met een handicap uit instellingen opvingen, dan staat Groene Zorg intussen voor elk samenspel tussen een groene omgeving en de zorg voor kwetsbare groepen uit de samenleving.

Toch is Groene Zorg niet louter een successtory. In hetzelfde evaluatierapport lezen we dat onder meer de communicatie tussen welzijn en landbouw niet altijd goed is, het ministerie van welzijn niet altijd even sterk geïnteresseerd blijkt, voorzieningen onvoldoende geïnformeerd zijn over hun rol, de vergoeding voor de zorgboer te laag is en het huidige wettelijk kader te beperkt. Er is dus nog vooruitgang mogelijk, maar er valt in de evaluatie ook veel goeds te lezen. Dat het aantal zorgboerderijen gigantisch is toegenomen, bijvoorbeeld, van 46 in 2003 naar 258 dit jaar. Gezien echter ook de zorgvragen fors groeien, van 146 in 2005 naar 256 in de eerste helft van 2007, wordt een geschikte zorgboerderij vinden alsmaar moeilijker, zeker omdat de boerderijen meestal afgelegen liggen.

Op de zorgboerderij telt iedereen mee

drukt *Greta Das* van het CLB. "De vicieuze cirkel moest worden doorbroken en omdat de ervaring leert dat een zoveelste nieuwe school zelden uitweg biedt, kozen we voor een adempauze op een boerderij. In de hoop dat Jason daar wel tot rust zou komen."

Wat heet rust. Op Blueberry Fields kreeg Jason meteen tal van taken toebedeeld: de

zich nuttig te laten voelen. Hij had een laag zelfbeeld en zijn vertrouwen in volwassenen was gering. Hij moest dus opnieuw relaties leren op te bouwen", zegt *Greta Das*.

Jason kreeg meer tijd dan eerst gepland, want zijn verblijf op Blueberry Fields werd met enkele weken verlengd, tot aan de vakantie. Meer nog, ook nu nog is

Bedrijfsleider Tan Tze Ying van zorgboerderij Blueberry Fields. Op een boerderij van vijftien hectare hoort lanterfant niet tot de mogelijkheden.

Blueberry Fields voor Jason een tweede thuis. Hij brengt er zijn weekends en vakanties door. Das: "Natuurlijk hebben wij als CLB oog voor de leerplicht en is het de bedoeling dat zo'n jongen snel weer naar school kan, maar voor Jason was het zinvol langer op de boerderij te blijven. Hij was duidelijk aan het bijdraaien en had de landbouwmicrobe zelfs zo te pakken dat hij intussen had beslist om tuinbouw te gaan studeren. Dan kon hij toch beter meteen in het nieuwe schooljaar fris aan de start verschijnen, niet?"

Doe ik het goed?

Het boerenleven dwong Jason dus tot reflectie. Hij zag in dat conflicten soms met zijn eigen gedrag te maken hadden. Want, hoewel op Blueberry Fiels iedereen aardig voor hem was, kreeg hij toch terechtwijzingen die hem heel bekend in de oren klonken. Misschien moest hij toch maar eens wat meer op zijn manieren letten. Zorgboer *Luc Vandebroek*, medewerker op Blueberry Fields en de individuele begeleider van Jason, wijst hierbij op de kracht van een niet-schoolse omgeving. "Ik ben geen leraar", zegt hij. "De enige straf die ik hem kon geven, was dat hij niet meer mocht komen. Maar dan had ik ook mezelf gestraft. Jason is hier kind aan huis geworden."

Vandebroek praat ook graag over de voordelen die Groene Zorg biedt aan het blauwbessenbedrijf zelf. "Wij komen daar ook zelf zachter uit", zegt hij. "Bij een bedrijf als het onze, waar gezondheid, ambachtelijk werk en educatie hoog in het vaandel worden gedragen, past Groene Zorg in de bedrijfsfilosofie. Waarom zouden wij ons niet openstellen voor de kwetsbaren in onze maatschappij, voor mensen met een fysieke of psychische handicap? Dat was eerst het plan, maar omdat het voor gehandicapten moeilijk is om hier te geraken, zijn we ingegaan op de vraag om schoolmoë jongeren tijdelijk op te vangen. Jason was de tweede jongen die kwam. Van hem weet ik wel zeker dat de korte periode hier zijn leven zal hebben bepaald."

Groetjes uit de zorgboerderij

Ook *Chris Caerts* is een overtuigde zorgboer. Hij is schaapherder en eigenaar van 15 inn, een fraai gerestaureerde langgevelhoeve die als bed & breakfast is ingericht. De voorbije jaren zijn in het kader van Groene Zorg een dertigtal jongeren en volwassenen op zijn erf terechtgekomen. De jongeren hadden een verleden bij de bij-

zondere jeugdzorg, de volwassenen een psychiatrische voorgeschiedenis. De meesten zijn een week à drie maanden gebleven, eentje is zeven maanden blijven hangen. "Geen van hen was een onbeschreven blad", zegt Caerts. "Allemaal hadden ze hun verleden, hun dossier, hun onzekerheden over de toekomst, maar geen van hen heb ik daar ooit op aangesproken. Alleen dat is voor hen al een verademing."

Een meer romantische setting dan Caerts' hoeve, gelegen in het landelijke gebied tussen Olmen en Meerhout, kan je je amper voorstellen. Alleen al de ruime ontvangstkamer, even naturel met eik, linnen en kalkverf aangekleed als de rest van de hoeve, spreekt tot de verbeelding. En dan zijn er nog de vier prachtige gastenkamers, de immense tuin waar Border Collies schapen bijeendrijven en de omringende weidse velden. Een mens moet echt hard zijn best doen om hier *niet* tot rust te komen. Boer Caerts beklemtoont dat hij zich als boer opstelt. "Ik ben geen hulpverlener en ga met de gasten dus ook niet in discussie over hun situatie. Kijk, hun verblijf hier lost natuurlijk niet plots al hun problemen op, maar ze ervaren wel dat er nog wat anders bestaat dan 'toestanden'. We praten over het vinden van een perspectief, over een duwtje in de juiste richting." Het overkwam de drieëntwintigjarige Vanessa, een cliënte uit de psychiatrie. "De negen dagen die zij in 15 inn, bij het gezin van Caerts, doorbracht, waren voor haar van grote betekenis", zegt *Bart Vermeulen* van beschut wonen De Hulster in Kortenberg. "In een leven dat als een aaneenschakeling van problemen moet hebben gevoeld, werd de pauzeknop even ingedrukt."

In de nieuwsbrief van De Hulster schrijft Vanessa inderdaad met enthousiasme over "die goede tijd op de zorgboerderij". Ze praat over de wekker die al om zeven uur 's morgens rinkelt, over de vijfhonderd schapen, de tien honden, de zeven koeien en twee paarden, over het harde en zware werk dat er op de boerderij moet gebeuren, over de kinderen van Caerts, over een schapenrace en hoe vreselijk ze het vond om dode lammeren op te rapen. Kan een mensenleven kantelen in negen dagen? "Feit is dat Vanessa uit die ervaring vertrouwen heeft geput, want nadien is ze op zoek gegaan naar vrijwilligerswerk bij een dierenorganisatie. Dat werk heeft ze niet gevonden, maar ze is nu wel aan de slag in een kleuterschool", zegt Vermeulen.

"We doen hier niet aan wonderen", zegt Chris Caerts. "Eigenlijk zit het net in klei-

ne dingen. Neem nu de jongeren die hier via het project ervaringsleren komen. Veelal zijn dat gasten uit een gemeenschapsinstelling. Ze hebben allerlei gedragsstoornissen, terwijl 15 inn toch een gastenverblijf is. Welnu, de ommekeer bestaat erin dat zij de ontvangstkamer niet langer met groot geweld binnenstormen, maar rustig komen binnenwandelen, nadat ze kort hebben gecheckt of hun hemd wel in hun broek zit en hun haar netjes ligt." En zelf heeft Caerts natuurlijk ook wat aan zijn Groene Zorg-gasten. "Als je weet dat het hek hier zo'n dertig à veertig keer per dag open en dicht moet, dan is het geweldig als iemand dat voor je doet."

Zo ziet een schaap er dus uit

Het project ervaringsleren geeft jongeren met een lange hulpverleningsgeschiedenis de kans om twaalf à veertien weken in een landbouwbedrijf door te brengen. Sinds 2004 zijn vierenvijftig jongeren hier vrijwillig op ingegaan. "Voor deze toch wel zwaar beschadigde jongeren brengt de klassieke hulpverlening nog weinig zoden aan de dijk", zegt projectbegeleidster *Kristel Nuyts*. "Een nieuwe situatie, nieuwe ervaringen en activiteiten – velen van hen hebben nog nooit een schaap van dichtbij gezien – kunnen nieuwe kansen bieden. Zo merken ze bijvoorbeeld dat ze wel degelijk iets kunnen en krijgen ze wat meer vertrouwen. Vergeet niet dat zij vooral problemen en mislukkingen hebben meegemaakt en zich niet bewust zijn van het feit dat ze vaardigheden bezitten."

Uit de verslagen die deze jongeren achteraf maken, blijkt ook dat velen van hen het ervaringsleren wel degelijk als een nieuwe start hebben ervaren. Ze hebben het over de intense relatie met de zorgboer(in) en het gezin, maar ook over het feit dat hun dossier hen eens niet werd aangerekend. Ze waren dus voor een keertje niet 'de probleemjongere'. "Gek genoeg vertonen ze op de boerderij ook nauwelijks het gedrag dat hen normaal in de problemen brengt", zegt Nuyts nog. "Blijkbaar brengt de natuur hen tot rust." Boer Caerts gaat met deze stelling akkoord. "Meer nog, na het weekend, wanneer de jongere even naar huis of naar de instelling is geweest, is het altijd weer lastig starten." Tot het groen hen weer minder kwetsbaar maakt.

tekst | **Jelle Van Riet**

foto | **Jan Locus**

Info: www.groenezorg.be

Minder regels voor meer samenleving

Doe het zelf. Zo luidt hoe langer hoe vaker het devies van een terugtrekkende overheid. Die overheid wil de burger responsabiliseren het leven meer in eigen handen te nemen en zich actiever in de samenleving te engageren. Ongetwijfeld heeft dit ook met het afbouwen van subsidies te maken. Maar in Nederland hebben ze door dat ze het de burger daarbij een stuk makkelijker kunnen maken.

“Het start allemaal met de idee van de *civil society*, het deel van de samenleving dat buiten de sfeer van de overheid valt”, zegt ons contactpunt in Nederland en begenadigd verteller *Arthur Jansen*. Hij zat namens het Expertisecentrum Maatschappelijke Ondersteuning Limburg (EMOL) in de stuurgroep die het project ‘deregulering en vrijwilligerswerk’ in goede banen leidde. “In Nederland zijn nog ontzettend veel burgers tot vrijwilligerswerk

Deregulering stimuleert vrijwilligerswerk in Nederland

te bewegen. Vaak gaat het om heel gericht vrijwilligerswerk of is het beperkt in de tijd, maar maatschappelijke betrokkenheid bestaat nog steeds. Mensen vinden het leuk. Probeer ze vooral hun vrijwilligerswerk niet af te nemen. Wat ze haten is de administratieve rompslomp die er bij komt

kijken. Door al die regelgeving steken ze soms de helft van de tijd in administratie in plaats van in de vrijwilligersactiviteit zelf. Je lacht je soms een breuk als je de reglementitis van sommige gemeenten ziet. Zo vonden we bijvoorbeeld een bepaling over bordelen. Die waren volgens de

tekst uitsluitend toegankelijk 'voor iedereen die daarvoor een dringende reden heeft'. Dat verzin je niet. Het is een maatschappelijke plicht om het overschot aan reglementen weg te werken en dus hebben we met EMOL een expertmeeting gehouden over de *civil society*. We hebben haar proberen te scannen. Wat kan ze aan en wat kan de overheid redelijkerwijs aan haar vragen?"

Best practice als inktvlek

Uit de scan bleek dat de belangrijkste klacht bij de vrijwilligers wel degelijk de bureaucratie is. EMOL zette een pilootproject op in Meerssen en in Venlo waar werd getracht de administratieve druk van de gemeente te verkleinen. "Vrijwilligers klagen niet alleen over een teveel aan regels", weet Arthur Jansen, "maar ook over overbodige en onnozele procedures. In vele

dorpen en gemeenten moet je voor hetzelfde evenement, bijvoorbeeld een feestmarkt, elk jaar opnieuw dezelfde dossiers indienen en vergunningen aanvragen. Regels zijn vaak nog interpreteerbaar, maar laat ze in handen van een kleine dictator die niet meedenkt en er beweegt niks meer. Erger nog vinden vrijwilligers dat ze bij de gemeente van het kastje naar

rondloopt. In dit geval gaat het om het subsidiëren van clubs. Als iemand in dat verband iets illegaals doet, bestaat daar de rechtspraak voor. We wilden hoe dan ook uitkijken dat we de ambtenaren niet over de rand duwden en dat we met ze konden blijven praten. De ambtenaren van Meerssen stelden zich open op en wilden volop mee aan de verandering werken.”

“Regels zijn vaak interpreteerbaar, maar geef ze in handen van iemand die niet meedenkt en er beweegt niks meer.”

de muur worden gestuurd. Vaak moet een goedmenende burger zelf uitzoeken welke ambtenaar bevoegd is en hoe het precies zit met termijnen die gerespecteerd moeten worden.”

En dan bestaat in Nederland nog zoiets als ‘legeskosten’. “Vaak komt de gemeente wel met geld over de brug voor een initiatief van vrijwilligers”, zegt Jansen, “maar voor die administratieve erkenning vraagt ze dan weer geld! Zo’n broekzak-vestzakoperatie vinden vrijwilligers natuurlijk onzin. In Meerssen vonden we een goede voedingsbodem voor een experiment. De relatie tussen de gemeente en het verenigingsleven was er goed en beide partijen waren ervan overtuigd dat het met de administratie eenvoudiger kon.”

De gemeente Meerssen en enkele van haar geëngageerde inwoners zaten samen. Ze bekeken de regelgeving voor het verenigingsleven. Het verenigingsleven – of het nu actief was in de sport, jeugd, welzijn of religie – is vervolgens om zijn mening gevraagd in een enquête. Dat leverde een voorstel op dat aan het college van burgemeester en wethouders werd voorgelegd. “Sommige ambtenaren”, zegt Arthur Jansen, “hebben ongetwijfeld een gewenningsproces ondergaan. Als je besluit regels af te schaffen, dan neem je hen werk af waarvan hen ooit is duidelijk gemaakt dat het belangrijk is. Het afschaffen van dat werk lijkt hen dus tegennaatuurlijk. Je kunt je altijd wel een calamiteit voorstellen waarvoor je regels verzint. Maar zijn die écht nodig? Ambtenaren zijn geoefend in het verzinnen van ongewone voorvallen en bijhorende regels. Alsof je zonder regels naakt

Concreet komt het erop neer dat de subsidieverordening werd aangepast. Clubs krijgen nu zonder meer een subsidie voor vier jaar, gebaseerd op wat ze vroeger gemiddeld kregen en met een jaarlijkse indexering. Voor die subsidie hoeven ze geen verantwoording afleggen. De gemeente gaat ervan uit dat als het zinvol vrijwilligerswerk is, het ook voor de gemeenschap oké is. Na vier jaar wordt wel een balans opgemaakt. “Het geeft een enorme vrijheid”, zegt Arthur Jansen. “Eindelijk kan je plannen op meerdere jaren.”

Ook op vergunningen werd een andere kijk ontwikkeld. Op een uitzondering na volstaat nu een eenvoudige meldingsplicht. “Het volstaat”, zegt Jansen, “om te laten weten dat je iets gaat ondernemen. Dan wordt je activiteit opgenomen in de agenda. Het is namelijk wel handig om te weten wie wat waar organiseert. En er blijft voor sommige activiteiten een vergunning nodig die je moet aanvragen, maar het gaat nog maar om één vergunning voor één activiteit, en je kan ze krijgen voor achtereenvolgende jaren. Ook de legeskosten worden aangepast, zodat er geen onnodige betalingen zijn. Bovendien zijn er nu ook nog maar twee telefoonnummers die je nodig hebt als je iets in Meerssen wil organiseren. Eén voor de gemeente: de ambtenaar bij wie je terecht komt, zorgt dan voor heel het traject dat je vroeger zelf in de gemeentelijke administratie moest afleggen. Het shoppen in de gemeente wordt dus uit je handen genomen door iemand die met de ambtenarij vertrouwd is. Een tweede nummer is van Trajekt, de welzijnsorganisatie waar je

terecht kan voor informatie over alle aspecten van het vrijwilligerswerk. Noem het een soort backoffice waar je naartoe kan als je hulp nodig hebt. Deze service wordt door de gemeente ingekocht, want in Nederland bestaat er niet zoiets als het OCMW.”

Meerssen gaf ook aan de communicatie met vrijwilligers en het verenigingsleven te willen verbeteren. “Het is niet bij het pilootproject gebleven”, zegt Jansen. “De relatie met de burger is nog verbeterd. Het was geen duur project, maar wel een efficiënt. En de ambtenaren voelen ook geen leegte, want er is genoeg werk. Waar ze vroeger woekerden met hun tijd, kan hun aandacht nu meer uitgaan naar de recente Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Je kan helaas niet alles op lokaal niveau oplossen. Er is nog aardig wat landelijke regelgeving die wel nog blijft. Hopelijk wordt het Meerssen-project een inktvlek. We hebben provinciaal een oproep gedaan aan gemeenten om het goede voorbeeld te volgen.”

tekst | **Nico Krols**

illustratie | **Ief Claessen**

| Het Expertisecentrum Maatschappelijke Ondersteuning Limburg (EMOL) is een samenwerkingsverband van de Hogeschool Zuyd, Odyssee, de welzijnsorganisaties Trajekt en Wel.kom en Arthur Jansen Advies. EMOL bouwt in de Nederlandse provincie Limburg aan een kennisinfrastructuur op het vlak van sociale ontwikkeling. EMOL werkt daarbij samen met diverse landelijke kenniscentra.

Contacteer

Arthur Jansen Advies

| Tel.: 0031-43-409 48 88

| ajadvies@cuci.nl

| www.expertisecentrum-emol.nl

Behoorlijk wat Belgen maken in Nederland het mooie weer. Behalve topmanagers, kunstenaars en voetballers, zitten daar ook mensen uit de zorgsector bij. In de vierde aflevering van de reeks 'Belgen in Nederland': Riet Lochy.

Riet Lochy: "De stelling 'regels zijn regels' werkt niet als de zaken wat complexer zijn."

1 | Wie is Riet Lochy?

Riet Lochy: "Ik woon al bijna dertig jaar in Nederland en heb nagenoeg onafgebroken in de geestelijke gezondheidszorg gewerkt. Ik kreeg mijn vorming aan het Hoger Technisch Instituut voor Verpleegkunde in Leuven. Psychiatrische verpleegkunde was er, na twee basisjaren, een aparte afdeling. Op dat moment, in de jaren zeventig, stond het gedachtegoed van de antipsychiatrie in de belangstelling. De fundamentele kritiek van de antipsychiatrie op de benadering van mensen met een afwijking heeft me gevormd."

"Tijdens mijn latere studies orthopedagogie in Amsterdam maakte de sociologische studie van professor Hoffman indruk op me. Hoffman heeft beschreven hoe mensen die worden afgezonderd en opgesloten, vervallen in lethargie omdat ze beroofd worden van hun autonomie. De term 'hospitalisatie' betekent bij Hoffman dat de cliënt zijn rol als burger wordt ontnomen. Deze visie sloot aan bij het gedachtegoed uit *De Geschiedenis van de waanzin* van de Franse filosoof Michel Foucault. Bij Foucault worden mensen opgesloten omdat ze de gevestigde orde bedreigen. En

De droom van de antipsychiatrie

de arts is een drager van morele macht die er in de eerste plaats op uit is de gevestigde orde te herstellen."

2 | Hoe bent u in de Nederlandse geestelijke gezondheidszorg verzeild?

"Precies omwille van die ideeën. Op een studiereis naar therapeutische gemeenschappen in Nederland zag ik hoe de cliënten elkaar steunden in de erkenning van hun problematiek. Ze spraken elkaar ook aan op ongewenst gedrag. Jongeren en volwassenen probeerden dankzij elkaar, met de hulp van therapeuten, beter te worden. In plaats van een autoritair

Aanvankelijk was ik bezig met de opleiding van psychiatrische verpleegkundigen, maar de laatste acht jaar ben ik actief als algemeen opleidingsfunctionaris binnen een grote GGZ-instelling in Castricum. Ik ben verantwoordelijk voor het opleidingsbeleid en adviseer omtrent bijscholing en deskundigheidsbevordering van het personeel. Maar het echte leren gebeurt vooral in de praktijksituatie."

"Ik zoek ook uit hoe men het beste van situatie A naar situatie B kan komen. Wat is er nodig om veranderingen te doen plaatsvinden in hoofd, hart en handen? Dat is niet zo eenvoudig. Mensen verande-

Tien vragen aan Riet Lochy, Vlaamse in de Nederlandse Geestelijke Gezondheidszorg

systeem op te dringen, maakte men gebruik van de groep als therapeutisch milieu. Dat vond ik mooi en interessant. Dus besloot ik, nadat ik een jaar in een dagcentrum in Leuven had gewerkt, om in Nederland te solliciteren. Op 15 januari 1978 ging ik aan de slag in de jeugdpsychiatrische kliniek Amstelland in Santpoort nabij Haarlem."

3 | Met welke problematiek hebt u nu vooral te maken?

"Ik werk als opleidingsfunctionaris en heb nu een tweede baan bij het Landelijk Kenniscentrum Rehabilitatie in Utrecht.

ren niet graag. Soms wil men wel, maar zijn de instrumenten nog niet aangepast aan de nieuwe methodiek. Het is dus niet alleen een kwestie van psychologische weerstand, ook externe factoren kunnen de weg versperren. Ik vind het boeiend om te onderzoeken wat er nodig is om een methodiek die zijn nut bewezen heeft te implementeren. Ik maak die oefening ook op gebied van bedrijfsvoering."

"Het landelijke kenniscentrum, waar ik twee dagen per week werk, richt zich op herstel en rehabilitatie in de geestelijke gezondheidszorg. De basisgedachte is dat cliënten, ondanks hun ziekte, mensen met

mogelijkheden zijn. De hulpverlener stelt zich niet op als alwetend, maar probeert te achterhalen wat iemand wil en hoe zijn wensen op het gebied van wonen, werken, vrije tijd en relaties best gerealiseerd kunnen worden.”

“Dit gedachtegoed heeft een plaats gekregen in de missie van de meeste organisaties, maar of het voldoende is doorgedrongen tot de zorgverleners is een andere zaak. Ik ontwikkel nu bijvoorbeeld, samen met een hogeschool, een opleiding in verband met arbeidsrehabilitatie. Ik wil een methodiek aanreiken die zijn waarde bewezen heeft en in Amerika wetenschappelijk getoetst is.”

4 | *‘Welzijn is in Vlaanderen een innovatieve sector’, zei gewezen minister Mieke Vogels een tijd geleden in Weliswaar. Is er in de Nederlandse geestelijke gezondheid veel innovatie geweest?*

“Ik kan moeilijk vergelijken met Vlaanderen omdat ik er al zo lang weg ben. Het is in de Nederlandse geestelijke gezondheidszorg in elk geval niet zo plots veranderd als in Italië waar de deuren van de inrichtingen ineens dicht gingen. Toch zijn er grote ontwikkelingen geweest. In de eerste plaats is er de vermaatschappelijking van de geestelijke gezondheidszorg, een tendens die je ongetwijfeld ook in Vlaanderen hebt gehad.”

“De grote, provinciale psychiatrische ziekenhuizen zijn in de jaren tachtig private stichtingen geworden. Ze kregen de opdracht om, letterlijk, terug te keren naar de maatschappij en de zorg dichterbij de cliënt te brengen. Ik heb het meegemaakt in Santpoort waar het ziekenhuis in de duinen is ontmanteld. In de plaats kwamen twee stichtingen voor twee regio’s in Amsterdam. Daarnaast bestonden al regionale ambulante initiatieven voor geestelijke gezondheidszorg die de cliënt de mogelijkheid boden in zijn eigen omgeving te blijven. Uiteraard hield deze vermaatschappelijking van de zorg een belangrijke bedden- en dus ook kostenreductie in.

Sinds een tiental jaar zijn de grote stichtingen die voortgekomen zijn uit de vroegere psychiatrische ziekenhuizen aan het fuseren met de ambulante zorg. Ze proberen alle vormen van geestelijke gezondheidszorg onder één dak te krijgen om de cliënt continuïteit van de zorg te garanderen.”

5 | *In Vlaanderen is continuïteit van de zorg één van de pijnpunten. Kunnen we op dat gebied van Nederland leren?*

“We zijn er nog volop mee bezig. Een naadloze doorstroming veronderstelt dat je op elkaar bent afgestemd. Daarom heeft men functies in het leven geroepen, zoals de ‘case managers’. Maar de ene instelling bedoelt met die functie net iets anders dan de andere, zodat de samenwerking niet rimpelloos verloopt. Momenteel proberen we dat te optimaliseren.”

“De overkoepeling loopt niet in alle regio’s van een leien dakje. Waar ik werk, leiden de diensten voor beschermd wonen een apart bestuurlijk bestaan, maar er is wel een samenwerking. Ten slotte gaat er de laatste tijd ook overheidsgeld naar de gemeenten voor opvang van mensen met een psychiatrische problematiek. Dat wordt door de sector met argusogen gevolgd omdat men wil dat de bestaande expertise en kennis wordt gebruikt.”

6 | *Welke actuele ontwikkelingen vindt u positief?*

“Behalve de vermaatschappelijking is er de ambulantisering van de zorg. We hebben sinds kort in Nederland de zogenaamde (F)ACT, Functie Assertive Community Teams. Dat zijn multidisciplinaire teams voor cliënten die langdurige verzorging nodig hebben maar niet in een instelling wonen. Het team uit de kliniek is als het ware in de samenleving gezet om mensen thuis te behandelen en te ondersteunen.”

“Belangrijk en actueel is ook de rehabilitatie- en de herstelgedachte. Het uitgangspunt is dat mensen weer controle moeten krijgen over hun leven. Herstel betekent niet noodzakelijk een volledige genezing. Herstellen betekent leren leven met beperkingen en geloven in eigen mogelijkheden. De cliënt zelf moet leren wat goed en wat minder goed is voor hem.”

“In het Nederlandse HEE-programma wordt aan Herstel en Empowerment het begrip Ervaringsdeskundigheid gekoppeld. Groepen cliënten komen bij elkaar in herstelwerkgroepen om ervaringen te delen. Daaruit probeert men ervaringskennis te halen die ook nuttig is voor hulpverleners. Het is een mooie droom om in alle lagen van de organisatie ervaringsdeskundigen te hebben, zodat iedereen in de hulpverlening zich bewust wordt van de consequenties van zijn handelen.”

7 | *Het Vlaamse welzijnsbeleid kent ook ervaringsdeskundigen, al lijkt de geestelijke gezondheidszorg wat achterop te hinken. Staat het herstelbeleid in Nederland op punt?*

“De herstelbeweging moet nog groeien. We

moeten een helder concept krijgen, zodat het voor iedere zorgverstreker duidelijk is waarover we het precies hebben. Ik hoop in elk geval dat het veranderingen tot gevolg zal hebben in de organisatie van de zorg. Voor mij sluit de herstelgedachte namelijk mooi aan bij de kritische erfenis van de antipsychiatrie.”

8 | *Nederland lijkt niet langer meer een gidsland te zijn. Ervaart u dat ook zo?*

“De tolerantie is helaas een stuk afgenomen. We mogen onze ogen niet sluiten voor de complexe problemen in de samenleving, maar het beleid van ex-minister Rita Verdonk was doorgeslagen naar de andere kant. Haar stelling ‘regels zijn regels’ werkt niet als de zaken wat complexer zijn”.

“De opstelling van België tegenover de oorlog in Irak bevalt me ook meer dan het Nederlandse beleid. Nederland heeft zich gedragen als het schoothondje van Bush en Blair en kan nu moeilijk terug. Ook bij de promotie van het openbaar vervoer heb ik de indruk dat België en Vlaanderen een duidelijker beleid voeren dan Nederland.”

9 | *Aan welke kleine dingen ergert u zich in Nederland?*

“Ik voel me hier thuis. Iets volstrekt triviaals waar ik niet aan wen, is dat Nederlanders nooit kloppen aan een toiletdeur (*lacht*). Zelfs als de rode knop op ‘bezet’ staat, grijpen ze de klink. Ik ervaar ook een gebrek aan afspraakgetrouwheid, al weet ik niet of dat door een gebrek aan toewijding komt of doordat men overstelt wordt door de waan van de dag? En na dertig jaar kan ik nog altijd overdonderd zijn door de verbaliteit van Nederlanders en de heftigheid waarmee ze dingen verkondigen. Het is wellicht een kwestie van lef hebben. Als ik het niet weet, zal ik me terughoudend opstellen. Soms mis ik ook beschouwing. Waarom kunnen we niet rustig van gedachten wisselen en moet het altijd zo gehaast gaan?”

10 | *Als u opnieuw zou kunnen kiezen, wordt het dan Vlaanderen of Nederland?*

“Ik heb bewust voor Nederland gekozen. Maar de twee jaren die ik in gedachten had, zijn er nu bijna dertig geworden. Soms vraag ik me af hoe het zou zijn om in Vlaanderen te werken. Maar het blijft bij mijmeren. Ik heb hier mijn gezin en ik voel me thuis in Nederland.”

tekst | Eric Bracke
illustratie | Ief Claessen

NIEUW REDACTIEADRES!

| Redactie

Voor tips, informatie, reacties:

Vlaamse overheid – Departement WVG

Weliswaar

Koning Albert II-laan 35 bus 30

1030 Brussel

Tel.: 02-553 07 32 of 02-553 33 76

Fax: 02-553 31 40

info@weliswaar.be

| Secretariaat

Voor abonnementen, adreswijzigingen, annuleringen:

Surf naar www.weliswaar.be

of contacteer

Secretariaat Weliswaar

Terlindenlaan 14

3090 Overijse

Tel.: 02-686 01 83

Fax: 02-686 01 88

info@weliswaar.be

weliswaar

Welzijnsmagazine voor Vlaanderen
uitgegeven door
de Vlaamse overheid - Departement Welzijn,
Volksgezondheid en Gezin

jaargang 13 | nummer 5
november - december 2007

redactie | Nico Krols |
Liesbeth Van Braeckel

eindredactie | Harold Polis

medewerkers | Eric Bracke | Peter Dupont |
Jeroen Franssens | Ria Goris | David Nolens |
Marleen Teugels | Maarten Van Craen |
Jelle Van Riet

tekeningen en cartoons | Ief Claessen |
| Mieke Lamiroy | Nora Theys

fotografie | Jan Locus | Stephan Vanfleteren
| Lies Willaert

directie |
Liesbeth Van Huffelen

verantwoordelijke uitgever |
Marc Morris - Secretaris-generaal |
Koning Albert II-laan 35, bus 30 | 1030 Brussel

contactpunt Nederland |
Arthur Jansen Advies

productie | Standaard Uitgeverij |
Mechelsesteenweg 203 |
2018 Antwerpen

oplage | 39.500 |

abonnementen
secretariaat: abonnementen
abonneringen, adreswijzigingen, annuleringen:
www.weliswaar.be
Tel.: 02-686 01 83 | Fax: 02-686 01 88 |
Terlindenlaan 14 | 3090 Overijse

Bij adreswijzigingen oud en nieuw adres en
abonneenummer vermelden.
*Ontvang je te weinig of te veel exemplaren?
Laat het ons weten. Geef het nummer op van je
abonnement dat bij je adres vermeld staat.*

redactie
tips, info en reacties:
info@weliswaar.be
Tel.: 02-553 33 76 | 02-553 07 32 |
Fax: 02-553 31 40
Vlaamse overheid - Departement WVG
Weliswaar
Koning Albert II-laan 35 bus 30 | 1030 Brussel

Su

Wil je een kort bericht plaatsen?
www.weliswaar.be

Weliswaar wordt gedrukt
op milieuvriendelijk papier.
De inhoud van de artikels
weerspiegelt niet noodzakelijk
de visie van het ministerie.

Weliswaar kan helaas geen lezersbrieven
opnemen. Je reactie is altijd welkom
op het redactieadres of op www.weliswaar.be

WIW 78.07 - JG. 13/nr. 5

Lid van de Unie van
de Periodieke Pers

